

Iviangitigut kræfteqarnermik misissuineq – inuiaqatigiit aningaasaqarnerannut tunngatillugu misissueqqissaarneq

Peqqissutsimut Naalakkersuisoqarfik, UKA 2016

Imarisai

Aallarniut	4
Eqikkaaneq	6
Inuiaqatigiinnut tunngatillugu aningaasartuutit.....	9
1. Aallaqqaasiut	12
Kræftimut pilersaarut.....	12
Iviangitigut kræfteqarnermut tarrarsortinnikkut tarrarsukkat misissornissaannut tungaviusoq	12
Aallaqqaasiummik eqikkaaneq	13
2. Iviangitigut kræfteqalersarneq	14
Iviangitigut kræfteqartarneq pillugu eqikkaaneq	16
3. Ataatsimut isigalugu nappaammik tarrarsuisarneq aamma iviangitigut kræftimut tarrarsuisarneq pillugu	17
Iviangitigut kræfteqarnermik tarrarsuilluni misissuineq.....	18
Tarrarsortinnerup kinguneranik iviangitigut kræfteqalerneq	19
Mammografi atorlugu ivianginik misissortinnissamut kikkut neqeroorfigineqassappat	19
Mammografi atorlugu tarrarsuinerup sunniutigisai	21
Tarrarsortinneq iviangitigut kræfteqarnermik misissuilluni tarrarsuisarneq pillugit eqikkaaneq	25
4. Aningaasaqarnermut tunngatillugu misissueqqissaarnerit – aningaasartuutunik misissueqqissaarnermit inuiaqatigiit aningaasaqarnerannut sunniutissanik misissuinermit	26
Inuiaqatigiit aningaasaqarnerannut kinguniusussanik naliliineq	26
Peqqissuseq pillugu aningaasaqarnermik misissueqqissaarneq ataatsimut isigalugu	27
Peqqinnissaqarfimmi aningaasaqarnermik misissueqqissaarnerit aamma ileqqorissaarneq tunngavigalugit tulleriiarineq.....	29
Aningaasaqarneq pillugu misissueqqissaarnernik eqikkaaneq:	29
5. Innuttaasut mammografi atorlugu tarrarsortittarnissaasa aaqqissuunna – iliuuserisassat ataasiakkaat	31
Piumasaqaatit nalinginnaasut	31
Iliuuserisassaq 1: Nuummi tarrarsortinneq.....	33
Iliuuserisassaq 2: Nunap immikkoortuini napparsimavinni tarrarsortinnissaq	33
Royal Arctic Linemik scannertinnissamut angallanneqarneq.....	34
Iliuuserisassaq 4: Islandimi tarrarsortinnissaq Nuummi tarrarsortinnermik ilaqartinneqartumik	34
Iviangikkut kræftimut innuttaasut tarrarsortittarnissaannut iliuuserisassat pillugit eqikkaaneq:	35
6. Tarrarsortinnerup kinguneranik iviangikkut kræfteqalertut amerlinggillat	36
Tarrarsortittarnerit akornanni kræfteqalerneq (piffissat misissortiffiusut akornanni kræfteqalerneq).....	37

Tarrarsortinnikkut iviangikkut kræfteqartartut pillugit eqikkaaneq	38
7. Mammografi atorlugu iviangikkut kræfteqarnermut tarrarsortinnerup atuutilersinnerani aningaasartuutit assigiinngitsut.....	39
Aningaasartuutit ataasiakkaanut tunngasut	39
Peqqinnissaqarfimmut aningaasartuutit.....	40
Inuiaqatigiinnut aningaasartuutit	40
Aningaasartuutit assigiinngitsut pillugit eqikkaaneq	40
8. Tarrarsortinnerup ingerlanneqarnissaanut peqqinnissaqarfimmut aningaasartuutit	41
Allaffissornermut aamma sulisunut	41
Atortussat (init, mammografimut atortut il.il.)	41
Misissugassanik peersitsisarnerit (biopsi)	42
Tarrarsortinnermik pilersaarummik nakkutilliineq aamma nalilersuineq	42
Tarrarsortinnermik tamatumalu kingunerinik malitseqartitsinermut aningaasartuutit	44
Tarrarsortinnerup kinguneranik iviangitigut kræfteqalerneq	46
Tarrarsortittarnermik pilersitsinermut malitseqartitsinermut peqqinnissaqarfimmi aningaasartuutininik eqikkaaneq.....	47
9. Angalanermut aamma akunninnermut aningaasartuutit	48
Angalanermut aningaasartuutit.....	48
Akunninnermi ineqarneq.....	48
Angalanermut aamma ineqarnermut aningaasartuutit pillugit eqikkaaneq	52
10. Tarrarsuisarnissamut pilersaarummi inuiaqatigiinnut aningaasartuutissat	53
Inuiaqatigiinnut aningaasartuutissat eqikkarlugit	54
11. Tarrarsuisarnermut pilersaarummi aningaasartuutit ataatsimut katillugit	55
Aningaasartuutit ataatsimut katillugit siumut takorloorneqarsinnaanngitsut ilanngullugit	56
Aningaasartuutit ataatsimut katillugit ukiut 10-t qaangiunneranni.....	57
Ataatsimut katillugit aningaasartuunik eqikkaaneq:	58
12. Tarrarsuisarnerup toqusoqarnissaanik pinngitsoortitsisinnaaneranut naatsorsuutigineqarsinnaasut aamma toqusumut ataatsimut aningaasartuutit	60
Toqussuteqartussaagaluartumik pinngitsoortitsinermut aningaasartuutit.....	61
Tarrarsuisarnerup toqusoqarnissaanik qassinik pinngitsoortitsisinnaaneranut naatsorsuutigineqarsinnaasut aamma toqusumut ataatsimut aningaasartuutit	62
13. Tarrarsortinnermi ukiut inuuffigisat anguneqartut aamma pitsanngorsakkamik ukiut inuuneqaqqiffiusut, kiisalu pitsanngorsakkamik ukiut inuuneqaqqiffiusumut ataatsimut aningaasartuutit.....	64
Ukiut inuuffiusut aamma pitsanngorsakkamik inuuneqaleqqilluni ukiut inuuffiusut anguneqartut amerlassusiat.....	66

Pitsanngorsakkamik inuuneqaqqilerluni ukiumut inuuffiusumut angusamut ataatsimut aningaasartuutit.....	67
Pitsanngorsakkamik inuuneqaqqilerluni ukiumut inuuffiusumut angusat pillugit eqikkaaneq ..	68
14. Nassuiaassutigisat aamma inerniliineq	69
Eqikkaaneq aamma inerniliineq.....	75

Aallarniut

Kræfti pillugu pilersaarut 2014-imi januarimi atuutilersinneqarpoq. Taassuma imarai kræftimut tunngasuni iliuusissat arlallit, soorlu siusissukkut paasineqartarnissaa, paasissutissiineq, nakorsarneqarneq aamma inuiaqatigiinnut akuulersitseqqittarneq. Pilersaarummili nalornissutigineqarsimavoq innuttaasut iviangikkut kræfteqarnerisut misissorlugit tarrarsuisalernissaaq iluanaarutissartaqarnerisooq. Taamaattumik siunnersuutigineqarsimavoq misissuilluni tarrarsuisalernissami, inuiaqatigiit aningaasaqarnerannut tunngatillugu misissueqqissaartoqassasoq – pitsaasunik pitsaanngitsunillu – tamanna sunik kinguneqassanersoq paasinarlugu. Taamatut misissueqqissaarnermi siunertaavoq inuiaqatigiinnut innuttaasunullu suni anner-tunerpaamik iluanaarutissartaqartunut Naalakkersuisut nukissanik atuinissamut aalajangiisinaanissaasa qulakkeerneqarnissaa.

Nuanaarutigaa misissueqqissaarsimaneq tassungalu inerniliussat maanna saqqummiussinnaagakkit.

Nappaassuaq kræfti peqqinnissaqarfiup unaminartoqartitaasa annertunersaasa ilagaat. Nappaat inuppasuarnik ukiut tamaasa eqquisarpoq, peqqissuseq inuunerullu naleqassusaa sunnertarlugit. Napparsimasooq ilaqutaasullu eqqorneqartarput, aammalu Peqqinnissaqarfiup nukissanik annertuumik pisariaqartitsisar-luni.

Siusissukkut paasineqarnera nakorsarneqarneralu napparsimasumut Peqqinnissaqarfimmullu annertuumik sunniuteqarsinnaavoq. Inuunnarnissap toqunissalluunniit assigiinngissutigisinnaavaat, imaluunniit anner-tuumik killilimilluunniit nakorsarneqarnissap assigiinngissutigisinnaallugu.

Nakorsaanissamut siusissukkullu paasinissaanut periarfissagut pitsanngoriartuaaginnavipput. Innuttaasut amerliartuinnartut kræfti ullumikkut anigortarpaat, kræftimillu nappaatit siusissukkut suussusersi-nissaannut pikkorissartuinnavippugut. Napparsimasup kræftimik nappaateqarnera paasiaarneqaraangat napparsimasup inuunnarnissaanut periarfissarissaarnerusarpoq.

”Iviangitigut kræfteqarneq – inuiaqatigiit aningaasaqarnerannut tunngatillugu misissueqqissaarneq”, tassa-ni nalilersorneqarpoq iviangitigut kræfteqarneq paasinarlugu tarrarsuilluni misissuineq kræfteqarnerup paasiaarnissaanut misissuisalernissap imminut akilersinnaanerata nalilersornissaa. Misissueqqissaarnermi iternga tikillugu misissorneqarput iviangitigut kræfteqarneq paasinarlugu tarrarsuilluni misissuinerup takutissinnaasai assigiinngitsut, aammalu inuiaqatigiinnut innuttaasunullu sunik kinguneqassanersut.

Misissueqqissaarnerup takutippaa iviangitigut kræfteqalersarneq Nunatsinni takussaasorsuunngitsoq. Tamanna isumaqarpoq tarrarsuilluni misissuinermi aningaasartuutit annertunerussasut nassaarisat amer-lassusaannut naleqqiullugu, tamanna nunanut nassaarfiunerusartunut naleqqiukkaanni. Aningaasartuutit taakku ilarpasui arnat tarrarsuilluni misissorneqartussat angalanerannut aningaasartuutitik patsiseqarput. Arnat aamma taakkua ilaat tarrarsuilluni misissortinnissamut qujaannartassasut nalilerneqarpoq, tamanna isumaqartussaamat najugartik, ilaqtatik suliffitsillu sivisuumik qimassimasariaqartassagaat.

Taamaattumik inuiaqatigiit aningaasaqarnerannut tunngatillugu misissueqqissaarneq naapertorlugi ivia-ngitigut kræfteqarnermik tarrarsuilluni misissuinerup eqqunneqarnissaa iluaqutaasussaangilaq. Nukissat taamaaliornissamut atugassaagaluit pitsaaneruumik atorneqarsinnaapput, pitsaaliuinermut imaluunniit kræftimik nappaateqartunik nakorsaaner-mut. Taamaattumik pingaartuuvooq napparsimalersinnaaner-mut pequtaasinnaasut pitsaaliorsinnaasatta suli aallunneqarnissaat.

Inuit suliffeqarfiillu misissueqqissaarnermut tassunga akuusimasut ilisimasaminnillu tunniussuisimasut qut-savigiumavakka. Taamatut nalunaarusiornermi kræftimut tunngasut paasisimasaqarfiginerulersimavagut, taamaalilluta inuit nappaammik tassannga eqqugaasut siunissami pitsaanagerusumik nakorsartalersinnaassallugit.

Agathe Fontain
Peqqissutsimut Naalackersuisoq

Eqikkaaneq

Aallaqqaasiut

- Nappaassuaq kræfti pillugu pilersaarummi isummiussaavoq innuttaasut akornanni ivianginik tarrarsuilluni (mammografi) misissuinermik aallartitsissagaanni sunniuteqarnissaanut tunngasut nalorninarpallaartut, siunnersuutigalugulu inuiaqatigiit aningaasaqarnerannut tunngatillugu misissueqqissaarnermik ingerlatsisoqarnissaa.
- Misissueqqissaarnermut ilanngunneqassapput 1) ivianginik tarrarsuilluni misissuineq qanoq pilersaarusioreqassava, 2) ivianginik tarrarsuilluni misissuinermit atatillugu aningaasartuutit, 3) ivianginik tarrarsuilluni misissuinerup kingunerisaanik iviangimikkut kræftertut qassit siusinnerusumik paasineqarsinnaappat, 4) ivianginik tarrarsuilluni misissuinerup kingunerisaanik toqusut qassit pinngitsoortinneqarsinnaanerit qassiunissaat naatsorsuutigineqarpa aammattaaq 5) aniguererluni pitsanngorsakkamik inuuneqaqqilerluni ukiut inuuffigisat qassit anguneqarsinnaappat, kiisalu 6) ivianginik tarrarsuilluni misissuinerup kingunerisassai pitsaanngitsut suut naatsorsuutigineqarsinnaappat.

Iviangitigut nappaassuarmik kræfteqartarnerup atugaanera

- Kalaallit Nunaanni iviangi kræfteqartarnerup atugaanera appasippoq.
- Agguaqatigiissitsilluni ukiumut arnat 14-it iviangimikkut kræfteqartut paasineqartarput, kiisalu arnat sisamat missaanniittut ukiumut iviangimikkut kræfteqarnertik toqutigitisarpaat. Ukiumut arnat 4-5 akornanni kræfteqartut paasineqartarput ukiumikkut ukiukinnerusut nalinginnaasumik iviangimikkut tarrarsortillutik misissortinnissaminut neqeroorfigineqartartunit.
- Arnat kræftimik nappaateqarlutik toqusartut 7 %-iisa iviangitigut kræfteqarneq toqussutigisarpaat.

Tarrarsuilluni misissuisarneq aamma iviangitigut kræftimik tarrarsuilluni misissuisarneq pillugit

- Tarrarsuilluni misissuineq innuttaasunut ataatsimoortumik neqeroorutaavoq, nappaammik suli napparsimalersimangitsunut nappaateqarnerannik misissortinnissaannut imaluunniit nappaatigisinnaasap aallartikkiartorsinnaaneranut.
- Tarrarsuilluni misissuinermit siunertaavoq nappaammik nassaarisaqarnissaq imaluunniit nappaatigisinnaasap aallartikkiartorneranik ima siusitsigisumik nassaarisaqarnissaq, taamaalilluni aniguisinnaaneq annertusiniassammat aamma nappaatigisamik katsorsartinneq qajassuarnerusumik piniassammat.
- Tarrarsuilluni misissuinerup iluaqutigissavaa ajoqutaasut kingunipilugisinnaasaannik pitsaanerunissaq. Tamanna pillugu WHO maleruaqqusanik tullerijaaarimavoq.
- Tarrarsuilluni iviangitigut kræfteqarnermik misissuineq mammografi atorlugu ingerlanneqartarpoq, tarrarsuilluni misissuineq assigiiaartumik ingerlanneqartussanngortitaq taamaallaallu minutsialunnguanik sivissuseqartartoq.
- Arnanik aaqassaarnerup siornatigut tarrarsortillutik misissuinerit misissuinerit eqqortuorisat taamaangitsulli amerlanerit takusassaasarpur, tamatuma ilutigisaanik 50-inik ukioqalereernerup kingornatigut iviangimikkut kræftertut amerlanerit paasineqartarput.
- Nalunaarusiami uani naatsorsuinerit aallaavigaat arnanik 50-69-inut ukiulinnik ukiut marlukkaarlugit tarrarsuilluni misissuineq, soorlu tamanna EU-mit inassutigineqartoq.

- Mammografi atorlugu tarrarsuilluni misissuineq annertunerusumik katsorsaaneramik kinguneqarsinnaavoq, ilaatigullu tarrarsuilluni misissuinermi kræfteqartoqarnera arajutsineqarsinnaalluni.
- Tarrarsuilluni misissuinerup qanoq annertutigisumik iviangitigut kræfteqarnerup toqumik kinguneqarsinnaanerata annikillisinneqarsinnaanera suli assortuussutaavoq. Akulikinnerpaamik toqumik kinguneqarsinnaanerata annikillisarnera 1/5-iusarpoq (20 %) imaluunniit 10 %-ip aamma 26 %-ip akornanni.
- Angusat tamakku Kalaallit Nunaanni pissutsinut nuussinnaanerat aatsaat tarrarsuilluni misissuisarnerup atorneqalereernerata kingornatigut ukiut amerlasuut qaangiuppata paasisinnaavarput.

Aningaasaqarneq pillugu misissueqqissaarnerit pillugit

- Peqqissutsimut tunngatillugu aningaasaqarneq pillugu misissueqqissaarnerni tamatigut aningaasartuutiniq misissueqqissaarnerit tunngavigineqartarput.
- Peqqissutsimut tunngatillugu aningaasaqarneq pillugu misissueqqissaarnerni tunngaviusarput periarfissaasinnaasut ikinnerpaamik marluk akornanni kinguniusussanik sanileriissitsineq, soorlu assersuutigalugu suliniutit assigiinngitsut imaluunniit suliniummut aningaasaliissuteqarneq imaluunniit aningaasaliissuteqannginneq.
- Peqqissutsimut tunngatillugu aningaasaqarneq pillugu misissueqqissaarnerit assigiinngitsutigut isiginiarneqartariaqarput, soorlu assersuutigalugit peqqinnissaqarfiup tungaanit isiginninneq imaluunniit inuiaqatigiit tungaanit isiginninneq.
- Uani nalunaarusiami misissueqqissaarnerit kingunerisassa at inuiaqatigiit aningaasaqarniarnerannit isigineqassapput, kiisalu aningaasartuutit pillugit misissueqqissaarnerup saniatigut ilanngunneqartut tassaapput: 1) iviangitigut kræfteqarnerup kingunerisaanik aniguneq, 2) ukiut inuuffiusut sivitsornerat aamma 3) aniguererluni pitsanngorsakkamik inuuneqaqqilerluni ukiut inuuffigisat qassit anguneqarsinnaanerata (quality-adjusted-life-years, QALYs) atorneqarpoq anguniakkatut iviangitigut qinguartartinnerup peqqissutsimut sunniutaanut.
- Kalaallit Nunaanni iviangitigut tarrarsortinnerup atuutilersinneqarnissaanik aalajangiinnermut tapertaasutut iviangitigut tarrarsortinnermut aningaasartuutit aningaasartuuteqarnermut kingunerisanut aamma aningaasartuuteqarnermut iluaqutaasunut naleqqersuunneqassapput nalilersuisinnaajumalluni aningaasaliissuteqarnikkut iliuuserineqartut piffissami ukiuni qulini peqqinnerulernermit kinguneqarumaarnissaat qanoq naatsorsuutigineqarsinnaanersut.

Iviangitigut tarrarsortinnermi iliuuserisinnaasat

- Iliuuserisinnaasat assigiinngitsut sisamat misissorneqarput tassa innuttaasut arnat 50-init - 69-inut ukiullit ukiunik marlunnik akuttussuseqartumik iviangiinik tarrarsuilluni ingerlatsisinnaanermut.
 1. Nuummi tarrarsortinnerit ingerlanneqartarnerat.
 2. Tarrarsortinnerit nunap immikkoortuini napparsimavinni ingerlanneqartarnerat.
 3. Kitaani tarrarsortinnerit atortunik angallattakkanik Royal Arctic Linemik angallanneqartunik ingerlanneqartarnerat, arnat allat sinneruttut Nuummi tarrarsortinnerannik saniatigut tarrarsortittarlugit.
 4. Tarrarsortinnerup Islandimi ingerlanneqartarnera arnanut Nuup avataaneersunut timmisartunut mittarfilinneersunut tamatuma saniatigut arnanut allanut sinneruttunut

Nuummi tarrasortitsisoqartarluni.

- Iliuserisinnaasat 1 aamma 2 piviusorsiorpaluttuusutut ingerlanneqarsinnaasutut isigineqarput aamma aningaasatigut naatsorsuinerit taakkunanga periarfissaasinnaasunit aallaaveqartinneqarlutik.
- Nuummi tarrasortittoqartassappat misissuinerit ukioq naallugu ingerlanneqarsinnaassapput. Nunap immikkoortuini periarfissaasinnaasuuppata tarrasortittarneq angalatitanit ukiumut ataasiarluni tikittoqartarsinnaassaaq.
- Tarrasortinnissamut pisariaqartitsineq naatsorsorneqarpoq innuttaasut pillugit kisitsisitigut paasissutissat 2013-imeersut aallaavigalugit, 2040-p tungaanut ukioqatigiinni 50-69-inik ukiullit taamaallaat ikittuinnarnik nikingassuteqassammata. Siunissami innuttaasut sumi najugaqalertarnerisa allannguuteqarnissaat eqqarsaatigineqanngilaq.
- Naatsorsuutigineqarpoq 70 %-it tarrasortinnissamut neqeroorummut akuersinissaat, kisianni 100 %-imik peqataasoqarnissaa kissaatiginarpoq.

Iviangitigut kræfteqalernissamut akulikissuseq aallaavigalugu tarrasortittarnerup kingunera

- Tarrasortittarneq iviangitigut kræfteqalernissamut nalorninartoqarnera annikillisinnaanngilaa.
- Tarrasortittarnerup atuutilersinneqarnerata kingunerissavaa iviangitigut kræfteqalertartut amerlinerunissaat pissutigalugu amerlasuut nappaateqarsorineqartarmata.
- Tarrasortittarnermut pilersaarutip kikkut tamarmik iviangimikkut kræfteqartut paasisinnaassanngilai, taamatut 40 %-iisa miss. piffissat tarrasortittarfiusut akornanni nappaateqarnerannik paasineqartassallutik (piffissat misissortiffiusut akornanni kræfteqalertartut).

Tarrasortinnermut aningaasartuutit ataatsimut isigalugit

- Innuttaasut tarrasortittalernerat atuutilersinneqarnera assigiinngitsunik qaffasissusilinnik aningaasartuuteqarpoq: 1) inuk ataaseq, 2) peqqinnissaqarfik aamma 3) inuiaqatigiit.
- Peqqinnissaqarfimmut aningaasartuutit imatut agguataarneqarput: 1) tarrasortinnerup ingerlanneqarnissaa, 2) arnat angalanerat aamma inissaqartinneqarnerat, aamma uunga 3) tarrasortinnermik malitseqartitsineq.

Tarrasortinnerup atuutilersinneqarneratigut aamma malitseqartinneqarneratigut

Peqqinnissaqarfimmut aningaasartuutit

- Peqqinnissaqarfimmut aningaasartuutit ukiumi siullermi tarrasortinnerup piviusunnigortinneqarneranut aamma tarrasortinnermik ingerlatsinnermut 4,6 mio. kr.-upput Nuummi tarrasortinnermi aamma 10,5 mio. kr.-it nunap immikkoortuini tarrasortinnermi.
- Tamatuma kingornatigut ukiumut aningaasartuutit 2,7 mio. kr.-ussapput Nuummi iliiusissat ingerlanneqassappata aamma 3,8 mio. kr.-it nunap immikkoortuani tarrasortinnermi.
- Tarrasortinnermut aningaasartuutit saniatigut pilersaarutip kinguneraattaaq tarrasortinnerit innernerinut malitseqartitsinnermut aningaasartuuteqarneq. Taakku ukiumut 0,5 mio. kr.-it missaanniipput amerlanerulaassappullu tarrasortinnerit piviusunnigortinneqarneranni.

- Tarrarsortinnermut malitseqartitsinermi aningaasartuutit amerlanerit tarrarsortinnerit inernerit eqqunngitsumik kræfteqarsorinninnermi immikkut misissortinnernut aamma nappaateqarsorinninnernut attuumassuteqarput.

Angalanermut aamma ineqarnermut aningaasartuutit

- Aningaasartuutit naatsorsorneqarput Nuummi tarrarsortinnerup ingerlanneqarnissaa aallaavigalugu imaluunniit nunap immikkoortuini aamma napparsimasut hotelimi imaluunniit katsorsartittunut angerlarsimaffimmi najugaqartinneqarsimappata.
- Nuummi tarrarsortinnermi katsorsartittunut angerlarsimaffinnik pilersitsinermi aningaasartuutit 25,7 mio. kr.-nut missingersuuteqartinneqarput aserfallatsaaliuisarnermut ukiumut aningaasartuutit 2,0 mio. kr.-nit ilanngullugit.
- Nunap immikkoortuani tarrarsortinnermi katsorsartittunut angerlarsimaffimmik pilersitsinermut aningaasartuutit 78,2 mio. kr.-nut missingersuuteqartinneqarput aserfallatsaaliuisarnermut ukiumut aningaasartuutit 6,0 mio. kr.-nit ilanngullugit.
- Nuummi tarrarsortinnermut 100 %-imik peqataaffigineqartumut hotelini unnuinnermut aningaasartuutit ukiumut 5,0 mio. kr.-iupput, katsorsartittunullu angerlarsimaffimmi unnuisarnermut ukiumut aningaasartuutit 3,1 mio. kr.-ullutik. Nuummi tarrarsortinnermut 70 %-imik peqataaffigineqartumut hotelimi unnuisarnermut ukiumut aningaasartuutit 3,5 mio. kr.-upput, katsorsartittunullu angerlarsimaffimmi unnuisarnermut ukiumut aningaasartuutit 2,2 mio. kr.-ullutik.
- Nunap immikkoortuani tarrarsortinnermi 100 %-imik peqataaffigineqartumi hotelimi unnuisarnermut ukiumut aningaasartuutit 3,8 mio. kr.-upput, katsorsartittunullu angerlarsimaffimmi unnuisarnermut ukiumut aningaasartuutit 2,3 mio. kr.-ullutik. Nunap immikkoortuani tarrarsortinnermut 70 %-imik peqataaffigineqartumut hotelimi unnuisarnermut aningaasartuutit ukiumut 2,7 mio. kr.-upput, katsorsartittunullu angerlarsimaffimmi unnuisarnermut ukiumut aningaasartuutit 1,6 mio. kr.-ullutik.

Inuiaqatigiinnut tunngatillugu aningaasartuutit

- Inuiaqatigiinnut aningaasartuutit tassaanerupput tarrarsortinnermut peqataanermi nioqqutissiornermi annaasaqarneq piffissamik suliffiusumik annaasaqarnertut ittumik.
- Nunap immikkoortuini tarrarsortinnermi 70 %-imik peqataasoqarnermi ukiumut aningaasartuutit 2,3 mio. kr.-upput aamma 100 %-imik peqataasoqarnermi 3,3 mio. kr.-ullutik.
- Nuummi tarrarsortinnermi 70 %-imik peqataasoqarnermi ukiumut aningaasartuutit 3,0 mio. kr.-upput aamma 4,2 mio. kr.-ullutik 100 %-imik peqataasoqarnermi.

Aningaasartuutit katillugit

- Naatsorsuutigineqarpoq Nuummi periuserinnaasami aningaasartuutit katillugit 15 %-ii siumut takorluugaanngitsut aningaasartuutaassasut aamma 20 %-illutik nunap immikkoortuini periuserinnaasami.
- Siumut takorluugaanngitsut aningaasartuutit ilanngullugit pilersitsinermi aningaasartuutit Nuummi tarrarsortinnermi hotelimi unnuinnermut 2,4 mio. kr.-upput aamma 32,0 mio. kr.-niullutik katsorsartittunut angerlarsimaffimmut.

- Siumut takorluugaangitsut aningaasartuutit ilanngullugit nunap immikkoortuini tarrarsortinnissamut pilersitsinermut aningaasartuutit 8,4 mio. kr.-ipput hotelini unnuisarnermut aamma 96,9 mio. kr.-ullutik katsorsartittunut angerlarsimaffimmut.
- Siumut takorluugaangitsut ilanngullugit ukiumut aningaasartuutit katillugit Nuummi periuserinnaasamut amerlassuseqarput 22,4 mio.-nit aamma 23,2 mio. kr.-nit hotelimi aamma katsorsartittut angerlarsimaffianni unnuisarnermut 70 %-imik peqataaffigineqartumut 30,5 mio.-nit aamma 30,7 mio. kr.-nit akornanniipput, tassa hotelimi aamma katsorsartittut angerlarsimaffianni unnuisarnernut 100 %-imik peqataaffigineqartumut.
- Siumut takorluugaangitsut aningaasartuutit ukiumut aningaasartuutit katillugit nunap immikkoortuini periuserinnaasamut hotelimi aamma katsorsartittut angerlarsimaffianni unnuisarnermut 70 %-imik peqataaffigineqartumut amerlassuseqarput 14,8 mio.-nit aamma 20,8 mio. kr.-nit akornanniipput kiisalu 19,1 mio.-nit aamma 24,5 mio. kr.-nit hotelimi aamma katsorsartittut angerlarsimaffianni unnuisarnermut 100 %-imik peqataaffigineqartumut akornanniillutik.
- Nuummi periuserinnaasamut ukiuni 10-ni tarrarsortittarnermut hotelini unnuisarneq 70 %-imik peqataaffigineqartoq 198,8 mio. kr.-nit aamma 100 %-imik peqataaffigineqartoq 270,5 mio. kr.-nit akornanni akeqarpoq. Katsorsartittut angerlarsimaffianni najugaqarnermut 70 %-imik peqataaffigineqartumut aningaasartuutit 235,2 mio. kr.-upput aamma 100 %-imik peqataaffigineqartumut 301,3 mio. kr.-ullutik.
- Nunap immikkoortuini periuserinnaasamut ukiuni 10-ni tarrarsortittarnermut hotelini unnuisarneq 70 %-imik peqataaffigineqartoq 138 mio. kr.-nit aamma 100 %-imik peqataaffigineqartoq 175,9 mio. kr.-nit akornanni akeqarpoq. Tamatumunnga aningaasartuutit katsorsartittunut angerlarsimaffimmi unnuisarnermut 70 %-imik peqataaffigineqartumut 278,9 mio. kr.-nik aamma 100 %-imik peqataaffigineqartumut 312,1 mio. kr.-nik akeqarpoq.

Tarrarsuilluni pinaveersaartitsinerup kingorna toqusimasinnaasut aamma toqumik kinguneqartitsinnginnermut ataatsimut aningaasartuutit

- Ukiut 10-t tarrarsuilluni misissuisareernermi naatsorsuutigineqarsinnaavoq iviangitigut kræftimik toqquteqartarnerup agguaqatigiissitsilluni 20 %-imik annikilleriaateqarnissaa (imal. 10-t aamma 26 %-it akornanni) taakkunani tarrarsortinnissamut aggersarneqarsimasuni.
- Ukiut 10-t tarrarsuilluni misissuisareernermi iviangitigut kræftimik toqquteqarsinnaaneq pinaveersaartinneqassaaq arnani katillugit 16-ini (arnat 8-niit 21-t akornanniittut).
- Nuummi tarrarsortinnermi iviangitigut kræftimik toqquteqartumik pinngitsoortitsinermut ataatsimut aningaasartuutit naatsorsorneqartut 12,4 mio. kr.-nit aamma 14,7 mio. kr.-nit akornanniissapput apeqqutaalluni sumi unnuisarneq.
- Nunap immikkoortuini tarrarsortitsinermut iviangitigut kræftimik toqquteqartumik pinngitsoortitsinermut ataatsimut aningaasartuutit naatsorsorneqartut 8,6 mio. kr.-nit aamma 17,4 mio. kr.-nit akornanniissapput apeqqutaalluni sumi unnuisarneq.

Aniguereerluni inuuffigisat ukiut qassit anguneqarsinnaanerit aamma pitsaanerusemik inuuneqaqqalerluni ukiut inuuffigisat anguneqarsinnaanerit (QALY) aamma QALY-mut ataatsimut aningaasartuutit

- Aniguereerluni inuuffigisat ukiut anguneqarsinnaasut 308-simapput (154-404-llu akornanniittut). Taakku aqqiivigineqarput arnat inuunermik pitsaasumik inuuneqarnerat aamma tarrarsortinnerup kinguneranissaaq ajoqutaasut tunngavigalugit. Pitsaanerusemik inuuneqalersitsilluni ukiut inuuffigisat amerlassusiat (QALY-t) tarrarsortinnermiit ukiut 10-t qaangiunneranni naatsorsorneqarpoq 10 %-ini -48-usoq, 20 %-ini 38-usoq aamma 26 %-ini 91-usoq tarrarsortinnermi iviangitigut kræftimik toqussuteqarnissamut nalorninartut appariaateqarsinnaanera. QALY-p pitsaanngitsup ersersippaa tarrarsortinnermi pitsaqaqtaasunit pitsaanngitsut amerlanerusat.
- Nuummi tarrarsortinnermi eqqoriarneqarsinnaasooq pitsaanerpaaq naatsorsorneqartoq tassaavoq QALY-mik ataatsimik pissarsinissaq 5,2 mio. kr.-nit aamma 6,2 mio. kr.-nit akornanniittoq apeqqutaalluni sumi unnuisarneq.
- Nunap immikkoortuini tarrarsortinnermi eqqoriarneqarsinnaasooq pitsaanerpaaq naatsorsorneqartoq tassaavoq QALY-mik ataatsimik pissarsinissaq 3,6 mio. kr.-nit aamma 7,3 mio. kr.-nit akornanniittoq apeqqutaalluni sumi unnuisarneq.

Nassuiaassutit aamma inerniliineq

- Kalaallit Nunaanni iviangitigut kræfteqartarneq akulikitsuunngilaq. Tamatuma kinguneranik kræfteqartumik siusissukkut paasisaqarnermut ataatsimut nunanut allanut akulikinnerusemik kræfteqarfiusunit tarrarsortinneq akisuneruvoq.
- Pitsaanerusemik inuuneqalersitsilluni ukiumut inuuffigisamut ataatsimut aningaasartuutit qaffasissorujussuupput ingammik angalanermut aamma ineqarnermut aningaasartuutit pissutaallutik.
- Iviangitigut kræfteqarnermut tarrarsortinnerup WHO-p piumasaqaataanik naammassinninngilaq tarrarsortittarnermut pilersaarummut aningaasartuutit attuumassuteqartut peqqissutsikkut angusanut naleqquttumik naleqqiullugit.
- Piviusumik aarlerissutigineqarsinnaavoq arnat ilaasa, soorlu ilaatigut nalunaaquttap akunnermusiallit tarrarsortinninnissartik toqqaraat aningaasarsiaminnik annaasaqaateqarnissartik pissutigalugu imaluunniit tarrarsortikkiartorlutik angalasussaagamik.
- Inuiaqatigiit aningaasaqarnerat aallaavigissagaanni Kalaallit Nunaanni iviangitigut kræftimut tarrarsortittarnerup salliutinneqarnissaa iluatinnanngilaq periususinnaasuni misissukkani, tamatumunnga aningaasartuutit amerlavallaaqaat peqqissutsikkut iluanaarutitut sanilliullugit. Taamaattorli soorlu assersuutigalugu iviangitigut kræftimut tarrarsortinnissap toqqarnissaanut ileqqorissaarnikkut mianerisassaqaarsinnaavoq isumalluutit taakkununnga assingusut napparsimasunut allanut atorneqarnissaannut taarsiullugu.

1. Aallaqqaasiut

Kræftimut pilersaarut

Kræftimut pilersaarut¹ aallartinneqarpoq 1. januaarimi 2014. Tamatuma ataatsimut atuuffia ukiut 13-iupput. Kræftimut pilersaarut 2012-imi akigittinneqartut malillugit ataatsimut aningaasaliissutitut 72 mio. kr.-upput aamma agguaqatigiissitsinikkut ukiut 5,5 mio. kr.-ullutik.

Kræftimut pilersaarummi ataatsimut isigalugu 50-it aamma 100-t akornanni annertunerusunik minnerusunilluunniit immikkoortunik iliuuserisassaqqarpoq. Tamanna ilaqqarpoq timikkut misissortinnikkut arlalippassuarnik assigiinngitsunik aallartitsinernik ataatsimut isigalugu kræftimut tunngasut tamaasa ilanngunneqarlutik siusissukkat nassaarnermiit, katsorsarneqartup malittarineqarneranut, ilisimatitsisarneq, kræftimik nappaatit ataasiakkaat katsorsarneqarnerat aamma piginnaangorsaaqqiinnermut nipaallisaanermullu. Pilersaarummi ilaavortaaq ataasiakkaani atortunut aningaasaliissuteqarneq soorlu CT-scannerimut.

Kræftimut pilersaarummi iliuuserineqartussat atuutilersinneqarneranni peqqinnissaqqarfik tamaviat eqqorneqassaaq. Peqqinnissaqqarfiup iluani kræftimut pilersaarut annertooujussuarnik sunniuteqassaaq aningaasaliissuteqarnerup tungaanit qimerluuinnerminngarnit, kræftimut pilersaarummi peqqinnissaqqarfiup iluani allannguinnissamut annertuumik piumasaaqatitaqarmat kræftimut pilersaarut malillugu arlalinnik nutaanik suliaasaqalissamat akisussaaffeqalerlunilu.

Taamaallaat Dronning Ingridip Napparsimavissuani kræftimik nappaateqartunut passussivimmi suliaasanut nutaanut sillimmatissanut annertunerusunut aningaasaliissuteqartoqqarpoq. Najukkani peqqinnissaqqarfinni kræftimut tunngatillugu iliuuserineqartut pingaartut kingunerissavaat sulisut suli amerlanerusut tamatumunnga sulisorineqarnissaat. Kræftimut pilersaarut taamaalilluni allatigut pitsaanerulersitsinermik ilaqqartinneqassaaq.

Iviangitigut kræfteqarnermut tarrarsortinnikkut tarrarsukkat misissornissaannut tungaviusoq

Innuttaasunik tarrarsuinnermi iluaqutaasinnaasut aningaasartuutitut sanilliullugit nalorninarloqarnerat pissutigalugu kræftimut pilersaarummi inassutigineqanngilaq mammografi atorlugu ataatsimut isigalugu innuttaasunik tarrarsuilluni misissuisalernissaq. Taamaattumik taarsiullugu pilersaarummi siunnersuutigineqarpoq innuttaasut iviangitigut kræftimut mammografi atorlugu tarrarsortitalissappata inuiaqatigiinnut aningaasaqarnikkut tamanna qanoq sunniuteqassanersoq misissuiffiqineqassasoq.

Inuiaqatigiit aningaasaqarnerannut sunniutaata misissornissaanut siunertarineqarpoq aningaasaliissutigineqarsinnaasut ataatsimut isigalugu inuiaqatigiinnut iluaqutaasinnaasut qulakkeerniarlugit. Taamatut misissuineq Naalakkersuisut kissaatigisaannut tulluarpoq piffissaq ungasinnerusoq eqqarsaatigalugu ingerlatsivinni assigiinngitsuni aningaasaliissutigineqartut inuiaqatigiinnut qanoq iluaqutaatiginerat tunngavigalugu sanilliussisinnaanissamut.

Nalunaarusiami matumani inerniliussassatut anguniarneqarput iluaqtissat tassaasut iviangitigut kræfteqarlutik toqquteqartut qanoq amerlatigisut pinngitsoortinneqarsinnaanersut innuttaasunik tarrarsuisarnermik ingerlatsilernikkut, aamma aniguererluni pitsanngorsakkamik inuuneqaqqilerluni ukiut inuuffigisat qassit anguneqarsinnaanerat – taakku innuttaasunik tarrarsuisarnermut aningaasatigut aningaasartuutitut naleqqiullugit.

Misissuinermi inuiaqatigiit tungaanniit isigalugu apeqqutit makku akineqassapput:

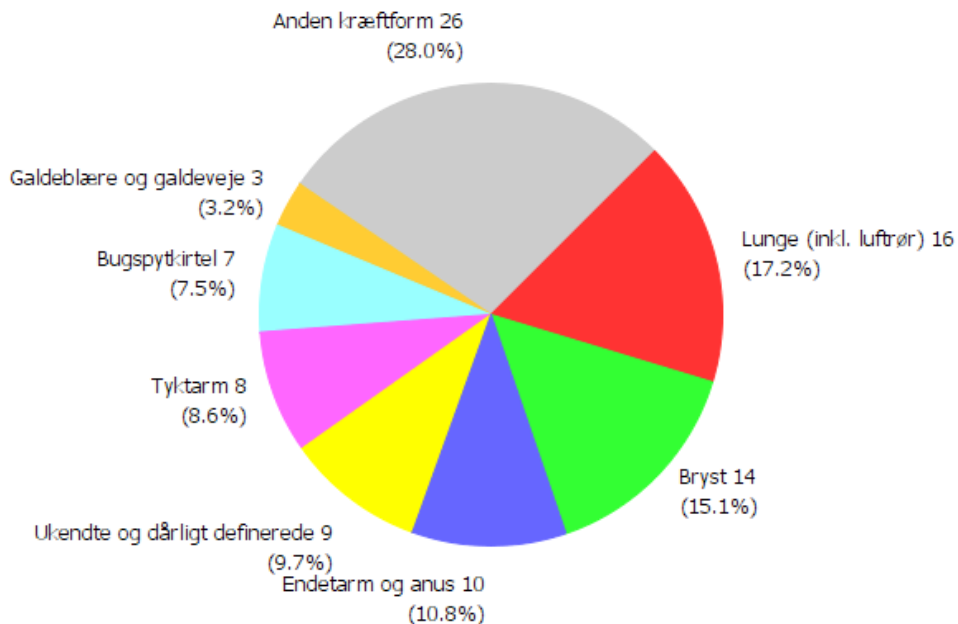
- Innuttaasut mammografi atorlugu tarrarsortittarnissaat peqqinnissaqarfimmut maannakkut killiliussaasut iluanni qanoq aqqissorneqassava?
- Innuttaasut mammografi atorlugu tarrarsortittalernissaannut qanoq aningaasartuuteqassava?
- Iviangitigut kræfteqartut qassit siusissukkut paasineqassappat tarrarsortinnerup kinguneranik?
- Tarrarsortittarnerup toqusunik qassinik pinngitsoortitsisinaanera naatsorsuutigineqarsinnaava?
- Iviangitigut kræftimik toqquteqarnissaq innuttaasut mammografi atorlugu tarrarsortittarnerisigut pinngitsoortinneqarsinnaanissaa qanoq akeqarpa?
- Pitsaanagerusumik inuuneqalersitsilluni ukiut inuuffigisat tarrarsortittarnikkut anguneqarsinnaasut qassiusinnaappat?
- Innuttaasut mammografi atorlugu tarrarsortittarnerisigut pitsaanagerusumik inuuneqalersitsilluni ukiup inuuffigisap ataatsip pissarsiarineqarnissaa qanoq akeqassava?
- Soorlu assersuutigalugu nappaateqarsorinninnernut aamma nakorsartariaqanngitsunik katsorsaanermit pitsaanngitsut suut kingunerisinnaavaat?

Aallaqqaasiummik eqikkaaneq

- Kræftimut pilersaarummi saqqummiunneqarpoq aningaasartuutitut sanilliullugit mammografi atorlugu innuttaasunik tarrarsortittarnissap atuutilersinneqarnissaanut aningaasartuutit kingunerisinnaasaat nalorninartoqartoq siunnersuutigalugulu inuiaqatigiit aningaasaqarnerat misissuiffigineqassasut.
- Misissuineq ilaqassaaq 1) tarrarsortinneq qanoq aqqissuunneqarsinnaanersoq, 2) tarrarsortinnermut attuumassuteqartut aningaasartuutit, 3) iviangitigut kræfteqalersimasut qassit tarrarsortinnerup kinguneranik siusissukkut paasineqassanersut, 4) toqumik kinguneqartussaagaluit qassit tarrarsortinnikkut pinngitsoortinneqarsinnaanersut, kiisalu 5) pitsaasumik inuuneqalersitsilluni ukiut inuuffigisat qassit pissarsiarineqarsinnaanersut aamma 6) tarrarsortinnerup kingunerisinnaasai pitsaanngitsut suut naatsorsuutigineqarsinnaappat.

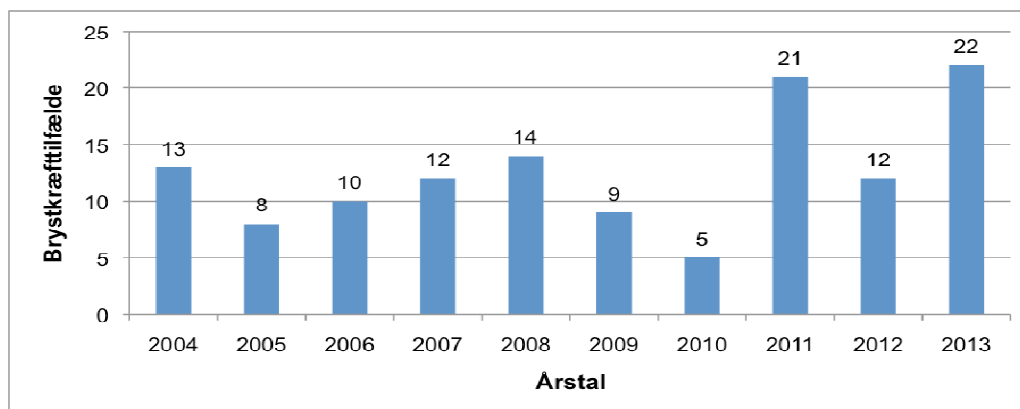
2. Iviangitigut kræfteqalersarneq

Iviangitigut kræfteqalersarneq Kalaallit Nunaanni arnat akornanni kræftimik nappaateqalissutaasarnerpaat tulleraat, puakkut kræfteqalersarneq akulikinnerusarluni (Takussutissiaq 2.1).

NORDCAN © Association of the Nordic Cancer Registries (13.7.2016)

Takussutissiaq 2.1 Arnani kræftimik nappaatigineqartartut pillugit nalunaarsukkat (kisitsisitigut paasissutissat NORDCAN-imeersut).

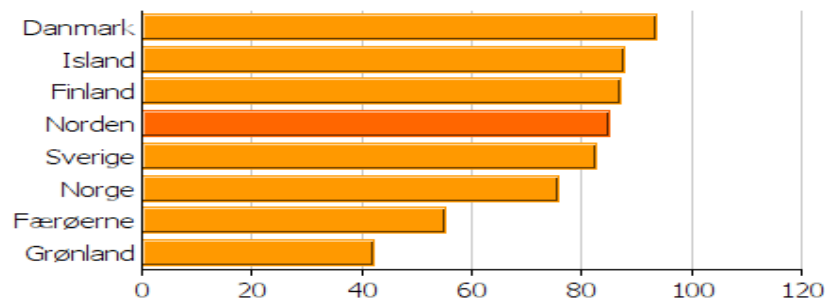
Takussutissiaq 2.2 Arnat iviangimikkut kræfteqalersut amerlassusiat 2004-miit 2013-imut (kisitsisit paasissutissat Nunatsinni Nakorsaaneqarfimmit)

Kalaallit Nunaanni agguaqatigiissillugu arnat 14-it ukiumut iviangimikkut kræfteqartut paasineqartarput, kisianni amerlassusiat ukiuni ataasiakkaani nikittarput (Takussutissiaq 2.2). Tarrarsortinneq nunani amerlanerni 50-69-inik ukiulinnut ingerlanneqartarpoq. 35 %-iisa miss. tassa taakkunannga ukiumut 4-5-t Kalaallit Nunaanni iviangimikkut kræfteqalersartut 50-inik ukioqalersimanngininneranni paasineqartarput, tassalu ukioqatigiikkuutaanit tarrarsortikkajuttartunit inuusunnerusarlutik.

Kalaallit Nunaanni ukiumi ataatsimi katillugit 200-t missaaniittut toqusarput. Arnat iviangimikkut kræfteqarlutik ukiumut toqusartut 4-t missaanniittarput. Tamatuma assigaa arnat akornanni kræftimik toqussuteqartartut¹ 7 %-iunerat.

Nunanut avannarlernut naleqqiullugu arnat iviangimikkut kræfteqartut paasineqartartut amerlassusiat Kalaallit Nunaanni ikinnerusarput (Takussutissiaq 2.3).

Bryst, Incidens (2003-2014)
Kvinder: ASR (W) alder 0-85+

NORDCAN © Association of the Nordic Cancer Registries (19.7.2016)

Figur 2.3 Hyppighed af nye brystkræfttilfælde i de nordiske lande i 2003-2014 (data fra NORDCAN)
Takussutissiaq 2.3 Nunani avannarlerni 2003-2014-imut iviangimikkut kræfteqalersimasut akulikissusiat
(kisitsisitigut paasissutissat NORDCAN-imeersut)

Suli 70-inik ukioqalersinnani iviangitigut kræfteqalersarnissamut aarlerinartoqarnera 4,5 %-iuvoq, ataatsimullu katillugu aarlerinartoqarnera (aarlerinartut ataatsimut katillugit ilimanartoqarsinnaanerat) iviangitigut kræftimik toqquteqarnissaq 2,5 %-iuvoq piffissami 2004-2013² iviangitigut kræftimik toqquteqartarnerup akulikissusia aallaavigalugu naatsorsorneqartog.

¹ Nordcan: <http://www-dep.iarc.fr/NORDCAN/Dk/frame.asp>

² Nordcan: <http://www-dep.iarc.fr/NORDCAN/Dk/frame.asp>

Iviangitigut kræfteqartarneq pillugu eqikkaaneq

- Kalaallit Nunaanni iviangitigut kræfteqartarneq akuttusuujuvoq.
- Aggvaqatigiissillugu ukiumut arnat kræfteqalersartut 14-iupput, aamma arnat iviangitigut kræftimik toqquteqartartut 4-llutik. Ukiumut arnat 4-5-t nappaateqalersartut nalinginnaasumik tarrarsortinnissamut neqerooruteqarfigineqartartunit ukiukinnerusut paasineqartarput. Arnani kræftimik toqquteqartartuni iviangitigut kræftip toqussutaasarnera 7 %-iuvoq.

3. Ataatsimut isigalugu nappaammik tarrarsuisarneq aamma iviangitigut kræftimut tarrarsuisarneq pillugu

Tarrarsortinnermi pineqartarpoq *innuttaasoqatigiinnut nappaateqalernissamut ilimanartunut sulili nappaammik tassannga napparsimalersimangitsunut neqeroorutaasoq nalinginnaasoq, nappaat taanna pillugu imaluunniit nappaatip piulersinnaanerata malunnaataanik misissortinnissamut.*

Tarrarsuisarnermut siunertaavoq nappaammik/taassuma piulersinnaanerani nassaarnissaq nassaarineqarsinnaanissaralua sioqqullugu.

Taamaalilluni tarrarsuinissamut tunngaviusut tassaapput:

- aniguinissap annertusineqarnera
- nappaatip kingunerisassaanik annikillisisineq
- katsorsaanerup qajassuarnerusumik ingerlanneqarnissaa

Tarrarsuisarnissamut pilersaarummik atuutilersitsiniarnermut isummernermi suliatigut inassuteqaat ilaavoq. Tamatumunnga tunngaviuvoq ilisimatusarnikkut sunniut uppersarnarneqartoq aammattaaq periarfissatigut piviusutigut ilisimasat, politikikkut kissaatigineqartut aamma ileqqorissaarnermut tunngatillugu eqqarsaatigineqarsimasut. Aningaasartuutit aamma tarrarsuisarnermik ingerlatsinerup iluaqutaanera oqimaalutarneqassaaq aningaasartuutitut aamma pinaveersaartitsinerup iliutsip pingaernerup sunniutaanut.

Tarrarsuisarnissaq innuttaasut ilaannut neqeroorutigineqarmat taakkunani aalaaviulluni nappaateqannginnerat, taava piumasagaataavoq tarrarsuisarnissamut pilersaarummi iluaqutaallutik sunniutaasut ajoqutaasinnaallutik sunniutaasunit annertunerussanngitsut, tassa peqataanermi atuuttut. Nunarsuarmi peqqinnissaq pillugu suliniaqatigiiffimmit WHO-mit aalajangiinnermut tunngaviusut suliarineqartut, taakku tassaasariaqarput tarrarsuisarnissamut pilersaarummik³ atuilernissamik aalajangersaanermut tunngaviusussat.

- 1) Tarrarsuisarnissamut pilersaarutit nappaatit aalajangersimasut toqussutaagajuttarnerat aamma/imaluunniit napparsimalersutaagajuttarnerat annikillissavaat.
- 2) Qanoq-issuseq tarrarsortinnermut pissutaavoq malunnaateqartumik peqqissutsimi ajornartorsiutaassaaq.
- 3) Qanoq-issutsip oqaluttuassartaa naammattumik ilisimaneqassaaq aamma qanoq-issutsip killiffia malugineqarsinnaassaaq takussaangikkaluarluni imaluunniit malunnaataangikkaluarluni.
- 4) Misileraanermi atorineqartut ajornaatsuussapput, qularnaatsuussapput, eqqorluartuullutik, akuerisaasuullutik aamma akuerineqarsinnaassallutik.
- 5) Paasinninnermut aamma katsorsaanerup iliussissat pitsaasut aamma akuerineqarsinnaasut nassaarineqassapput taakku pitsaanerusumik kinguneqassallutik, tassa qanoq-issuseq suli malunnaateqanngikkallartilluni paasineqaruni.
- 6) Tarrarsuisarnissamut pilersaarutit iluaqutaanera ajortumik kinguniusinnaasunik pitsaanerussaaq.

³ Sundhedsstyrelsen. Anbefalinger vedrørende nationale screeningsprogrammer (*Nuna tamakkerlugu tarrarsuisarnissamut inassuteqaatit*). Sundhedsstyrelsen 2014.

- 7) Inuit ataasiakkaat namminneq aalajangiisinaanerat aamma kinaassusersiunnginneq ataqqineqassaaq tamatumani mianeralugu tarrarsortinnissamut peqataanissamut inassuteqaat, ataatsimullu isiginnilluni pilersaarut peqqinnissaqarfimmi isumalluutunik ator neqartunik naapertuilluatumik agguaassissaaq.
- 8) Tarrarsuisarnermut pilersaarummut aningaasartuutit ator neqartut peqqissutsikkut iluaqutaasunut tulluatumik naleqqiunneqarsinnaassapput.
- 9) Tarrarsuisarnermut pilersaarummut peqataaqqusilluni aggersaanermi ilaatinneqassapput paasissutissat paasinartut sukumiisullu peqataanermi iluaqutaasut aamma ajoqutaasut pillugit, ilisimatitsissutigineqassapput pilersaarummut peqataannginnissamut periarfissat aammattaq tarrarsortinnermut taarsiullugu periarfissat.
- 10) Tarrarsuisarnermut pilersaarummi qulakkeer neqassaaq nakkutilliineq aamma pitsaassuseq akisussaassuseqarnermik erseqqissumik inissiisoqassaaq allanngortitsisoqarnissaanut aamma ingerlatsinissamut pisariaqartitsiner mut tunngatillugu.

Iviangitigut kræfteqarnermik tarrarsuilluni misissuineq

Iviangitigut kræfteqarnermik tarrarsuilluni misissuineq røntgen atorlugu tarrarsuilluni ingerlanneqartarpoq, tamanna mammografimik taarneqartarpoq. Mammografi atorlugu tarrarsuilluni misissuiner mi tinuningorsimasut millimeterinik amerlanngitsunik angissuseqartut nassaarineqarsinnaapput tamatumalu periarfissanngortippaa iviangitigut kræfteqarnerup siusinnerusukku paasineqarsinnaanera, kisiannili tamatuma iviangitigut kræfteqalersinnaanermut nalorninar toq annikillisinngilaa⁴.

Tarrarsortinnissaaq piffissamik aalajangersimasumik akuttussuseqartumik arnanut tamanut ukiuinik toqqaasimaneq tunngavigalugu neqeroorutigineqartarpoq. Taamaattumik aallaavigineqarpoq arnaq napparsimannginnerat.

Tarrarsuilluni misissuineq assigiiaartumik ingerlaaseq atorlugu ingerlanneqartarpoq. Tarrarsuilluni misissuiner mi iviangit ataasiakkaarlugit manissunut marlunnet kiggiullugit misissorneqartarput, nalinginnaasumillu iviangit immikkut tamarmik marloriarlugit røntgen atorlugu assileqartarput. Misissuineq minutsit qulit ataallugit siviussuseqartarpoq.

Mammografiscreening (mammografimik tarrarsuineq) uunga mammografiundersøgelse (mammografi atorlugu misissuiner mut) iviangitigut kræfteqarnermik pasitsaassaqarnermi ingerlanneqartartumut paarlaanneqassanngilaq. Tassani mammografi atorlugu misissuineq annertunerusarpoq aamma sukumiinerusarpoq malunnaatilimillu siviunerusumik ingerlanneqartarluni. Iviangitigut kræfteqarnermik pasitsaassaqarnermi misissuiner it allat ilanngunneqartarput. Tamanna nakorsamik misissorneqarnikkut (assani atorlugit misissuineratigut) aamma misissugassanik ataatsimik arlalinnilluunniit piigaqarnikkut (meqqut sullulik atorlugu piigaqarnikkut) akuttunngitsumik ingerlanneqartarpoq. Misissuiner it ataatsimoortillugit taaneqartarput pingasoqiusamik misissuiner nik. Pingasoqiusamik misissuineq radiologimik ingerlanneqartarpoq (nakorsaq assilisanik misissuiner mik immikkut ilisimasalik) mammadiagnostik⁵-imik immikkut ilisimasaqartoq. Misissuinerup qanoq siviutigineranut apeqqutaavoq

4 Vejborg I. Mammografiscreening i Danmark – Kliniske retningslinjer. Styregruppen for Dansk Kvalitetsdatabase for Mammografiscreening, 2007

5 Sundhedsstyrelsen. Anbefalinger vedrørende nationale screeningsprogrammer. Sundhedsstyrelsen 2014.

misissuinerit immikkoortuisa pingasut qanoq imminnut ataqtigiinnerat, imaluunniit suli annertunerusumik misissuisoqartariaqarneranik pisariaqartitsisoqarnersoq.

Misissuinerit pingasoqiusat tunngavigalugit paasineqarpat arnaq iviangimigut kræfteqartoq taava katsorsaaneramik ingerlatsineq aallartinneqassaaq, kisianni taamaattoqannginnera uppersarsineqarpat naammassineqassaaq imaluunniit nalinginnaasumik tarrarsuilluni misissuisarnermut pilersaarummut ilannguteqqilluni.

Tarrarsortinnerup kinguneranik iviangitigut kræfteqalerneq

Røntgenip qinngornerisa naak sakkortussusii annikkaluarlutik kræfteqalernissamik navianartoqarnera annertusittarpaat. Iviangitigut mammografi atorlugu kræftimut tarrarsortinneq innuttaasut misissorneqartillugit arnat amerlasuut qinngornernik røntgenimik annikitsumik sakkortussusilimmik ukiut amerlasuut ingerlanerini sunniuteqarfigineqartarput. Taakku tarrarsortinnerup kingunerisaanik kræfteqalersinnaanerata annikitsumik annertusisarpoq.

Naatsorsorneqarsimavoq arnaq ataasiinnaq tarrarsortinnerup kinguneranik iviangitigut kræfteqalersimanini toqussutigissagaa, arnat 14.000-it 50-iniit 70-iniit ukioqartut ukiut qulit ingerlanerini⁶ pingasoriarlutik tarrarsortippata. WHO-mit nalunaarneqarpoq arnat 50-it sinnerlugit ukioqartut sunnerneqarnermikkut ataatsimut isiginnilluni kræfteqalersinnaanermikkut navianartorsortut, tassa imaappoq iviangitigut kræfteqarneq piinnarnagu, taakku assigaat sunnerneqarnermikkut kræfteqalerneq ataatsip missaaniittoq 100.000-inik amerlatigisunik tarrarsortilluni assilisikkaanni⁷.

Mammografi atorlugu ivianginik misissortinnissamut kikkut neqeroorfigineqassappat

Misissuinerit kissaatigineqartarpoq taakkorpiaat nappaatip aallartisarneranik peqartut imaluunniit napparsimasut, kisianni suli nappaateqarnerannik misissuinerit paasinniffineqanngitsut, misissortinnerminni paasisaqarfigineqartut (tassa imaappoq ilumut nappaateqartut), kiisalu misissortinnerminni paasisaqarfigineqartut napparsimanatik, nappaateqanngitsut (ilumut nappaateqanngitsut). Pinngitsoorniarneqartarpoq misissuinerup inernerata nappaateqartut nalunaarnissaa, inunnut nappaateqanngitsunut tunngatillugu (eqqunngitsumik nappaateqarsorinnerneq), imaluunniit nappaateqanngitsut nalunaarnissaa, naak inuit nappaammik pigisaqaraluartut (eqqunngitsumik nappaateqanngissorinnerneq).

Inaarutaasumik inassuteqaatigineqartussat kikkut qinnguartaartinnikkut misissorneqassanersut pillugit naatsorsueqqissaarnermi naatsorsuinerit aqutugalugit aalajangersarneqartarpoq, tassani ilaasarput missiliuinerit misissuinerup nalinga qanoq malussaritsigissanersooq nappaateqarsorinnermut sanilliussilluni, tamatumunnga ilanngullugu mianerineqartarpoq nappaammik toqquteqarnissamut nalornissutaasut qassinik ukioqarnermut naleqqiussilluni.

6 Marmot M. The benefits and harms of breast cancer screening: an independent review. Lancet [Internet]. 2012;380(9855):1778–86.

7 Khatib OMN, Modjatabai A. Guidelines for early detection and screening of breast cancer. World Health Organization, 2006.

Iviangitigut kræfternerit ilaat kigaatsorujussuarmik alliertortarput allalli sukkaasuumik alliertortarlutik. Tamatuma kingunerisaanik kigaatsumik alliertortartut pineqartillugu siusinnerusukkut kræftip ilisarnartai tarrarsortinnikkut nassaarineqartartut immaqqa kræftinnguutinngitsoorsinnaapput, imaluunniit ima kigaatsigisumik ineriartorsinnaapput arnaq kræftimik timiminiittoqarluni toqusoq imaanngitsoq kræfteqarnini toqqutigalugu. Tamanna taaneqartarpoq nappaatissarsiulluni misissuivallaarluni nappaammik nassaarnej tamatumalu kingunerissavaa nakorsaavallaarnej. Iviangitigut kræftimik tarrarsuilluni nassaarineqartartuni nappaatissarsiulluni misissuivallaarluni nappaammik nassaarnej 6,5 % eqqaaniippoq nunani Europamiittuni⁸.

Tarrarsuilluni misissuinerup inunni tamaniunngitsuni nappaatigilersinnaasaq/nappaataasoq nassaarisinnaangilaat. Iviangitigut kræftimik mammografi atorlugu tarrarsuineri danskit misissuineranni paasineqarpoq, iviangitigut kræfteqartut 25 %-iisa missaat tarrarsuineri paasineqartanngitsut, tassa imaappoq arnat iviangimikkut kræfteqarnerat tarrarsuilluni misissuinerit marluk akornanni nappaateqarnerat paasineqartartoq⁹.

Mammografi atorlugu tarrarsuineq aqartarunnaarnerup kingornatigut misissortinnermi qularnaanneruvoq, tassa imaappoq 50-it missaannik ukioqalernerup kingornatigut, arnanut inuusunnerusunut naleqqiussilluni. Tamatumunnga pissutaavoq iviangit ipiutaasartaasa imminnut attuumalluarnarat apeqqutaammat qularunnaarnissamut tamannalu tunngavigalugu kræfteqannginneq paasineqarsinnaalluni. Ipiutaasat imminnut attuumalluarnarat utoqqaliartuaarnermi annikilliertortarpoq. Arnani inuusunnerusuni iviangit ipiutaasartaat qinersit ipiutaasartaanik peqarnerusarpoq taamaalilluni annertunerusumik attuumalluarnarusarlutik. Tamatuma mammografi atorlugu tarrarsuineri ajornarnerulersittarpaa kræfteqartoqarneranik naliliinissaq. Arnani aqartarunnaarnerup kingornatigut utoqqaassuseqartuni iviangit ipiutaasartaat orsuunerusarput tamatumalu ajornannginnerulersittarpaa ipiutaasat kræftimik ilallit aamma taamaanngitsut immikkoortissinnaanerat. Arnat inuusunnerusut tarrarsornerini allannguutit nassarissinnaanerat akulikinnerusarpoq, tassani kræfteqarneq immikkoortinneqarsinnaanani kisianni misissuinerit annertunerusut ingerlakkaani taamaattoqannginnera uppersineqartarpoq, tassa imaappoq tarrarsortinnerup inerneru eqqunngitsumik kinguneqartoq.

Iviangitigut kræfteqalernissamut navianartorsiornej utoqqaliartornermi annertusiertortarpoq. WHO tunngavigalugu arnani 50-it¹⁰ sinnerlugit ukiulinni iviangitigut kræftertut nutaat pilersartut 75 %-iupput aamma 84 %-tit toqusarput.

Ataatsimut isigalugu tamanna imatut isumaqarpoq mammografi atorlugu tarrarsuisarnej pitsaanagerusumik sunniuteqassaaq arnat 50-it sinnerlugit ukiullit iviangikkut kræfteqarnermik toqquteqartarnerat assortoruminaannerummat, akerlianik arnanik 40-nit – 49-nut ukiulinnik tarrarsuisarnerup sunniuteqarnissaata naammaginarsinnaanera assortorneqarsinnaalluni^{11,12}. Tarrarsuisarnej

⁸ EUROSCREEN Working Group. Summary of the evidence of breast cancer service screening outcomes in Europe and first estimate of the benefit and harm balance sheet. *J Med Screen* 2012;19:5-13.

⁹ Utzon-Frank, Vejborg, von Euler-Chelpin, Lyng. Balancing sensitivity and specificity: Sixteen year's of experience from the mammography screening programme in Copenhagen, Denmark. *Cancer Epidemiology* 2011:393-398.

¹⁰ Khatib OMN, Modjatabai A. Guidelines for early detection and screening of breastcancer. World Health Organization, 2006.

¹¹ The Canadian Task Force on Preventive Health Care. Recommendations on screening for breast cancer in average-risk women aged 40–74 years *Canadian Med Assoc J* 2011;183(17):1991–2001.

ingerlatiinnaraanni ukioqqortusinissap tungaanut nappaateqarsorinnilluni misissuisarnerup annertussusia qaffassaaq, imaammat kræftip ineriartornissaminut angummassinnaanngimmat, arnaq allanik nappaatinik peqquteqartumik toqunissaa sioqqullugu.

Pisortatigoortumik Europami inassuteqaataavoq arnanik 50-init 69-inut ukiulinnik tarrarsuilluni misissuisoqartarnissaa¹³. Inassuteqaataasoq tamanna nunanit amerlanernit malinneqarpoq¹⁴, kisianni nunat ilaat appasinnerpaamik killissarititaasumik allamik toqqagaqarsimapput, ikinnerpaamik 40-nik ukiullit imaluunniit ukioqqortunernut killiliillutik amerlanerpaamik 74-inik ukiullit¹⁵. Arnanut immikkut iviangimikkut kræfteqalernissamut navianartorsiunngitsunut tarrarsortillutik qanoq akuttutigisumik misissortittarnissaannut inassuteqaataavoq ukiut marluk¹⁶.

Nalunaarusiami matumani Europamiut inassuteqaataat malinniarlugit toqqarpavut. Tamatuma kinguneranik nalunaarusiamik naatsorsuinerni aallaavigineqarput arnat tarrarsortillutik ukiut marlukkaarlugit misissorqartussat 50-init 69-inut ukioqassasut.

Mammografi atorlugu tarrarsuinerup sunniutigisai

Mammografi atorlugu tarrarsuisarnerup iviangitigut kræfteqarnermik toqussuteqartarnermut sunniutai oqallisaapput. Nakorsat misissuisarnerini ataatsimut isiginnilluni takussutissat 20 %-iisa missaanniittut takutissimavaat iviangitigut kræfteqarnermik toqussuteqarnissamut navianartorsiorneq annikillisarpoq, tassa imaappoq tallimaagaangata ataaseq toqusangilaq kisianni sunniutaasutut naatsorsuutigisaasoq ilaatigut siammasilluni. Atuagassanik saqqummiussanik sukumiisumik misissuinerup kingornatigut kisitsisit saqqummiussani ilanngunneqartut ilanngullugit, taakku takutippaat navianartorsiorneq annikillisoq 10 %-imit 26 %-imut.^{17,18,19,20,21,22,23}

¹² Meyers ER, Moorman P, Gierisch JM, Havrilesky LJ, Grimm LJ, Ghatge S, et al. Benefits and Harms of Breast cancer Screening. *JAMA* 2015;314 (15): 1615

¹³ Perry, Broeders, de Wolf, Törnberg, Holland, von Karsa. European guidelines for quality assurance in breast cancer screening and diagnosis. Health & Consumer Protection Directorate-General, European Communities, 2006.

¹⁴ http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Breast_cancer_screening_statistics

¹⁵ http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Breast_cancer_screening_statistics

¹⁶ Perry N, Broeders M, de Wolf C, Törnberg S, Holland R, von Karsa. European guidelines for quality assurance in breast cancer screening and diagnosis. Health & Consumer Protection Directorate-General, European Communities, 2006.

¹⁷ Broeders M, Moss S, Nyström L, Njor S, Jonsson H, Paap E, et al. The impact of mammographic screening on breast-cancer mortality in Europe: a review of observational studies. *J Med Screen* 2012;19 Suppl 1:33-41.

¹⁸ The Canadian Task Force on Preventive Health Care. Recommendations on screening for breast cancer in average-risk women aged 40–74 years *Canadian Med Assoc J* 2011;183(17):1991–2001.

¹⁹ Gøtzsche PC, Jørgensen KJ. Screening for breast cancer with mammography. *Cochrane Libr*. 2013; (6):1-81.

²⁰ Irvin VL, Kaplan RM. Screening Mammography & Breast Cancer Mortality: Meta-Analysis of Quasi-Experimental Studies. *PLoS One* 2014;9(6):e98105

²¹ Marmot M. The benefits and harms of breast cancer screening: an independent review. *Lancet* [Internet]. 2012;380(9855):1778–86.

²² Nelson HD, Tyne K, Naik A, Bougatsos C, Chan BK, Humphrey L. Screening for Breast Cancer: Systematic Evidence Review Update for the U. S. Preventive Services Task Force *Ann Intern Med*. 2009;151(10): 727.

(Tabeli 3.1). Misissuinerit tunngaviusut sunniutaasumit misissueqqissaarnermut.

Sunniutaasup misissorneqarnerani periaatsit atorneqartut unamminartortallit pingaarnerit tassaapput:

1) Aniguiernermit qanoq sunniuteqarpa nappaateqarnermik paasinninnerup siuarnera tarrarsuinerup kingunerisaanik (lead time bias). Tamanna eqqarsaatigineqartariaqarpoq arnat aniguisarnerannik naatsorsuinerimi, tassami taamaangippat imatut isikkoqalersinnaammat tarrarsuisarneq pitsaanerusumik sunniuteqartartoq, taamaanneranut naleqqiullugu. Lead time bias ilimagineqarnera tassaa ukioq ataatsimiit ukiunut tallimanut.

2) Tinunerit (tumor) kigaatsumik alliaartortartut tarrarsortinnikkut nassaarineqarsinnaanerit ilimanarneruvoq (length time bias), tinunernut sukkasuumik alliaartortartunut, navianarnerusartunut, sanilliullugit. Tamatuma tarrarsortinneq pitsaanerusutut nalilerpaa, taamaanneranut naleqqiullugu, tassa imaammat arnat navianannginnerusunik tinuneqartut pissutsit assigiikkaluarpata aniguererlutik sivilisunerusumik inuusinnaanerattut nalilerlugit.

3) Arnat misissuinerimi tarrarsortinnissamut neqeroorfigineqanngitsut, taamaattorli misissuinerup avataani tarrarsortittut (akuleriisitsineq). Tamatuma kinguneraa tarrarsuisarnerup sunniutaa annikinnerusutut naliligaanera.

²³ Njor S, Nyström L, Moos S, Paci E, Broaders M, Segnan N, et al. Breast cancer mortality in Mammographic screening in Europe: a review of incidence-based Mortality studies. J Med Screen 2012;19 Suppl 1:33-41.

Allaaserisaq	Oqaaseqaatit	Utoqqaassuseq (ukiut)	Akuttussuseq	Malitseqarnera (ukiut)	Navianartorsiorneq (95 % CI)
Broeders et al (2012)	Pisartut akulikissusiannik aamma nalilersuinernik misissuinerit. Misissuinerinik misissueqqissaarnermi sunniutinik tigusillattaarnek atorpeqarpoq. Misissuinerit 20 ilaapput.	45-69	N/A*	6 til 22	IBM-studier: 0,75 (0,69 til 0,81)
Canadian Task Force (2011)	Canadamiut maleruagassaannik misissuineq suliaqarnerlu. Misissuinerit 7 ilaapput.	50-69	2-3 år	N/A	0,79 (0,68 til 0,90)
Gøtzsche & Jørgensen (2013)	Aaqqissuussamik misissuineq RCT-misissuinerinik aamma misissueqqissaarnerit tigusillattaarnerup annertussusianik. Misissuinerinik misissueqqissaarnermi ITT ¹ atorpeqarpoq aamma sunniutinik akuleriisitsineq. Misissuinerit 7 ilaapput	39-74	N/A*	13	Naammaginangitsumik tigusillattaarnek: 0,81 (0,74 til 0,87) Naammaginartumik tigusillattaarnek: 0,90 (0,79 til 1,02)
Irvin & Kaplan (2014)	Misissuinerinik misissueqqissaarnek misissueriaatsit pingasut atorlugit. Misissuinerit 19 ilaapput.	50-69	Ukiut 1-3	6-20	Inunngornermiit malinnaaffiginninneq: 0,77 (0,57 til 1,03) Nunami sumiiffiit: 0,79 (0,70 til 0,88) Nunap sannaata oqaluttuarisaanera: 0,84 (0,76 til 0,94)
Marmot et al (2012)	Aaqqissuussamik misissuineq RCT-misissuinerinik aamma misissueqqissaarnerit tigusillattaarnerup annertussusianik. Misissuinerinik misissueqqissaarnermi ITT ¹ atorpeqarpoq. Misissuinerit 10 ilaapput.	50-70	Ukiut 2-3	13	0,80 (0,73 til 0,89)
Nelson et al (2009)	Aaqqissuussamik misissuineq. Misissuinerinik misissueqqissaarnermi sunniutinik tigusillattaarnek atorpeqarpoq. Misissuinerit 6 aamma 2 ilaapput.	50-59 60-69	Ca. 2 år	11-20	50-59 ukiullit; 0,86 (0,75 til 0,99) 60-69 ukiullit; 0,68 (0,54 til 0,87)
Njor et al (2012)	Aaqqissuussamik misissuineq pisartut akulikissusiinik Europami isiginnilluni misissuinerit. ITT ¹ atorpeqarpoq. Misissuinerit 3 ilaapput.	50-69	N/A*	6-11	0,74 (0,64 til 0,87)

* N/A = paasissutissiissutigineqanngilaq.

¹ Intention to treat. [Nakorsartinnissamut neriorsuut atorpeqarsimanersoq]

Tabeli 3.1 Allaaserisat ilanngunneqartut iviangitigut kræfteqartarnerup toqussutaasarnerata sunniutaanik nalilersuinerinik aamma navianartorsiornerup annikillinerata nassaarineqarneranup

Misissuinerit ilaasa takutippaat tarrarsortinnissamut neqeroorutit tinunerit angissusiisa millinissaannut naatsorsuutigisatut sunniuteqarsimangitsut imaluunniit tinunerit killiffiisa annikinnerulersimanagerat nappaammik paasinnerup nalaani naliiisoqarsimavorlu, ataatsimut isiginnilluni iviangitigut kræftimik toqussuteqartatut ikilisimanagerat annertunerusumik iviangitigut kræfteqartunik katsorsaasanagerup pitsannorsimanageranik aamma innuttaasut akornani iviangitigut kræfteqanagerup annertunerusumik sianigineqanagerulernerata pissutaasoq, iviangitigut tarrarsuilluni misissuisarnermik iliuuseqanagermut sanilliussilluni²⁴.

Iviangitigut kræfteqanagermik katsorsaaneq pitsaanagerulersimappat nappaatip kiliffii tamaasa eqqarsaatigalugit, taava siusinnerusukkut nappaateqanagerup paasineqanagera nappaammik aniguinissamut annikinnerusumik sunniuteqarpoq. Danmarkimi takuneqarpoq nappaateqanagerup paasineqanagerani tinunerit mikinnerulersimasartut, tassa iviangitigut tarrarsortilluni misissuisarnerup atulerneranagerali sioqqullugu. Tamatuma ilimanarsisippaa iviangitigut kræfteqalertanagerup sissuerneranagerulernerata namminermini kingunerisinnaagaa siusinnerusukkut nappaateqanagerup paasineqanagera²⁵. Nappaateqanagerup paasineqanagerata siusinnerusukkut pisanagera kingunerisariaqaraluarpaa arnat iviangimikkut kræfteqanagerat paasineqartassasoq kræftip aallartilaanagerani, tamatumalu kingunerisaanik arnat annertusereersimasumik kræfteqartut ikinnerusut paasineqartartussaasut. Taamaattorli manna tikillugu arnat annertusereersimasumik kræfteqartut nappaateqanagerannik paasineqarfiusartut ikilisimanagerat malunniussimangilaq²⁶.

Det Nordiske Cochrane Center, iviangitigut tarrarsuilluni kræftimik misissuisarnermut akertiusoq isumaqarpoq, Danmarkimi nuna tamakkerlugu iviangitigut kræfteqanagermik tarrarsuilluni misissuisarnerup amerlanerpaamik arnat 2.000-it akornanni taamaallaat ataaseq kræftimik toqussuteqarnissaanik annaatisagaa, tamatumunga ilutigitillugu arnat 2.000-it akornanni qulit iviangimikkut kræfteqanagerat, taakkulu kræftiat suli annertusiartunngisaannartussaagaluarluni, paasineqassasut aamma katsorsarnerqarlutik. Taakku isumaqarput ikinnerpaamik arnat quleriaammik amerlanerusut pilersaarummit annaanneqartuniit, napparsimasorineqassasut, napparsimasoralugit katsorsarnerqassasut aamma nappaateqartunngortinneqassasut, naak pilatsinnerup, kemortinnerup aamma qinnguqartartinnerup kingunerisaanik ajoquteqanagerit ilanngutinngikkaluarlugit²⁷.

Misissuinerit ajunngilluinnartumik ingerlanneqarsimasut oqaatigisarpaat innuttaasuni qassit misissorsimanagerlugit (namminermit uppernassuseqarneq). Innuttaasut akornanni tarrarsuilluni misissuinissamik aallartitsiniarsinnaanermik toqqaassagaanni, tassani soqutiginaarnerpaajusarpoq angusarisimasat innuttaasunut allanut nuunneqarsinnaanersut (avataanit uppernassuseqarneq). Qulakkeerlugu ilisimasaqalernissaq, tassa nunani allani iviangitigut tarrarsuilluni kræftimik misissuisarnermi sunniutaasutut nassaarineqartut, Kalaallit Nunaanni assersuutigineqarsinnaanersut aatsaat pisinnaavoq ukiuni arlaqartuni tarrarsuilluni misissuisarnerup ingerlatereernerata kingornatigut, tassa innuttaasugut

²⁴ Gøtzsche PC, Jørgensen KJ, Zahl P-H, Mæhlen J. Why mammography screening has not lived up to expectations from the randomised trials. *Cancer Causes Control* 2012;23:15-21.

²⁵ Jørgensen KJ, Keen JD, Gøtzsche PC. Is Mammographic Screening Justifiable Considering Its Substantial Overdiagnosis Rate and Minor Effect on Mortality? *Radiology* 2011; 260:621-627

²⁶ Lousdal ML, Kristiansen IS, Møller B, Støvring H. Trends in breast cancer stage distribution before, during and after introduction of a screening programme in Norway. *European Journal of Public Health*. 2014:1-6.

²⁷ Jørgensen KJ, Zahl P-H, Gøtzsche PC. Breast cancer mortality in organised mammography screening in Denmark: comparative study. *BMJ* 2010;340:c1241.

ikittunnguunerput pissutigalugu piffissaq sivissusaaq arnat naammattumik amerlassusillit tarrarsortillutik misissortissimanerannit sunniuteqartoqarneranik takunnissinnaalernissap tungaanut.

Tarrarsortinneq iviangitigut kræfteqarnermik misissuilluni tarrarsuisarnej pillugit eqikkaaneq

- Tarrarsortinneq inunnut assigiinngitsunut, suli nappaammik napparsimalersimangitsunut, neqeroorutaavoq nappaat pillugu misissortinnissamut imaluunniit nappaatip aallartisarneranik misissortinnissamut.
- Tarrarsortinnermut siunertaavoq nappaatip imaluunniit nappaatip aallartisarnera siusissukkut paasineqarnissaa, taamaalilluni anigunissaq annertusissammat aamma katsorsartinneq sapinngisamik qajassuartumik ingerlaniassammat.
- Tarrarsortinnerup iluaqutaasa kingunerlutsitsilluni sunniutaasinnaasut qaangissavaat. WHO tamanna pillugu maleruagassanik allaaserisaqarpoq.
- Iviangitigut kræfteqarnermik tarrarsuilluni misissuineq mammografi atorlugu ingerlanneqartarpoq, røngent atorlugu misissuineq assigiiaartumik aqqissusaaq minutsialunnguanik sivissusilik.
- Arnat aqartarunnaarnerat sioqqullugu tarrarsortinneranni misissuineri nappaataasorisat arlallit eqqunngitsut takusassaasarpur, tamatumunnga ilutigitillugu iviangimikkut kræfteqartut nutaat amerlanerusut 50-inik ukioqalernerup kingornatigut takussaasarpur.
- Nalunaarusiami uani naatsorsuinerup aallaavigineqarput arnanik 50-iniit – 69-inut ukioqartunik ukiut marlukkaarlugit tarrarsuilluni misissuinerit, tamanna Europami inassuteqaataavoq.
- Mammografi atorlugu tarrarsuilluni misissuinerup kingunerisinnaavaa pisariaqanngitsumik nakorsaaneq, ilaatigullu kræfteqartut tarrarsuilluni misissuineri paasinngitsoorneqartarput.
- Tarrarsuilluni misissuisarnerup iviangitigut kræfteqarnerup toqussutaasarnera qanoq annertutigisumik annikillisinnaaneraa suli oqallisaavoq. Amerlanertigut toqussutaasarnerata 1/5-imi (20%) annikillisarnera takussaavoq.
- Misissuineri inernerit tamakkua Kalaallit Nunaanni pissutsinut assersuutigineqarsinnaanersut aatsaat ukiut amerlasuut qaangiunnerini paasisinnaavarput.

4. Aningaasaqarnermut tunngatillugu misissueqqissaarnerit – aningaasartuutiniq misissueqqissaarnermit inuiaqatigiit aningaasaqarnerannut sunniutissanik misissuinermit

Inuiaqatigiit aningaasaqarnerannut kinguniusussanik nalillineq

Peqqissutsimut tunngatillugu aningaasaqarnermi aningaasaqarnerup nalilersorneqarnerani pingaarnerit sisamat akornanni immikkoortitsisoqartarpoq (Tabeli 4.1). Taakkunani tunngavigineqartarpoq periarfissat minnerpaamik marluk akornanni kinguniusussanik sanilliusineq, soorlu assersuutigalugu suliniutinik marlunnik imaluunniit suliniummut aningaasaliisoqarpat imaluunniit aningaasaliisoqanngivippat (periarfissani toqqarneqarsinnaasuni noor’lu).

Misissueqqissaarnerup suunera	Aningaasartuutini anguniarneqartoq (periarissani marlunni tamani)	Kinguniusussat paasineqartut	Kinguniusussat nalilersorneqarnerat
Aningaasartuutissat nalilersoqqissaarnerat	Aningaasat	-	-
Cost-effectiveness analyse	Aningaasat	Sunniut ataasiinnaq soqutiginarpoq, toqqagassanut marluusunut ataatsimoortoq	Ataasiakkaat (soorlu aap naqitsinerata appararnera, ukiut inuuffiusut sipaarneri il.il.)
Cost-utility analyse	Aningaasat	Sunniutit ataasiakkaat imalt. amerlanerit, imaattariaqanngilaq toqqagassanut marluusunut ataatsimoortut	Ukiut inuuffigisat pitsaasut (akuttunngitsumik ukiut pitsaanerumik inuuffiusut, QALY-t)
Cost-benefit analyse	Aningaasat	Sunniutit ataasiakkaat imalt. amerlanerit, imaattariaqanngilaq toqqagassanut marluusunut ataatsimoortut	Aningaasat

Tabeli 4.1: Peqqissuseq pillugu aningaasaqarnermut misissueqqissaarnerit assigiinngitsut²⁸

Nutserisumit nassuiaassutit (tuluit oqaasiinut nutsikkat):

Cost-effectiveness analyse = Aningaasartuutaasut atorluarneqarsinnaanerannik misissueqqissaarneq. Atorneqarnerusarpoq peqqinnissaqarfinni sullissinerit ataatillugu, tassani siunertaalluannngimmat peqqissutsimut sunniutaasut aningaatiqut iluanaarutigissallugit.

Cost-utility analyse = Aningaasartuutiniq misissueqqissaarneq pisinissamik aalajangernissamut najoqqutassatut atorneqartartoq.

Misissueqqissaarnerup taamatut ittup nalinginnaasumik aamma ilisimaneqarnerusutut atorneqartarnera tassaavoq nakorsaatinik pisiniarnermi, ingammik nakorsaanermit teknologimik naliliinermit.

Cost-benefit analyse = Aningaasartuutiniq misissueqqissaarneq toqqarneqarsinnaasut pitsaassusiannik ajoqutaanillu misissuinermit atorneqartartoq. Tassungalu nassuiaassutigineqarpoq iluaqutaasut aamma aningaasartuutit sanilliunnerat, politikikkut aalajangiinissamut imaluunniit suliniummut tunngatillugu.

Aningaasaqarnermut Naalakkersuisoqarfik “Inuiaqatigiit aningaasaqarneranni sunniuteqaatissanik naliliinermit” ilitersuummik siunnersuummik suliaqarput, tassani tunngavigineqartut uani “Akiitsunut aningaasaliinissamullu periusissaq” tunngavigineqartunut assingupput²⁹.

²⁸ Drummond MF, Schulpher M, Torrance GW, O’Brian B. Methods for the Economic Evaluation of Health Care Programmes. 3rd ed. Oxford University Press; 2005., p 2.

Siunertaasoq tassaavoq aningaasaliissuteqarnerit uuttorneqarsinnaanissaat atortut assigiiartut atorlugit suliniutillu suuneri apeqqutaatinngit sanillunneqarsinnaassallutik. Ilitsersuummi inassuteqaatigineqarpoq inuiaqatigiit aningaasaqarnerannut sunniutissaasunut nalilersuinerit suliarineqartassasut annertuunik sanaartornernut aningaasaliissuteqarnernut atatillugu. Sanaartornernut aningaasaliissutit kisimik tikkuarneqarnerannut tunngavioq tassaavoq sanaartornernut tunngatillugu inuiaqatigiit aningaasaqarnerannut sunniutissaasut nalilersornissaasa ajornannginnerunerat, ingerlatsiniarnernut soorlu peqqissutsimut, inuuniarnermi pissutsinut aamma avatangiisini sammisanut tunngasunut sanilluissilluni.

Peqqissutsimut tunngatillugu aningaasaqarniarnernut misissueqqissaarneq sorliup suliarineqassaneranut nalinginnaasumik apeqqutaavoq suna ajornartorsiutaanersoq. Ajornartorsiut imikkut ittoq tassaavoq siunissaq eqqarsaatigalugu aningaasartuutit qanoq piffissamut sivistutisumut ilanngunneqassanersut. Misissueqqissaarnerni inuiaqatigiinnut tunngasuni tamanna akuttunngitsumik tassaasarpoq piffissap inuuffiusup sivistussusia³⁰.

Peqqissuseq pillugu aningaasaqarnermik misissueqqissaarneq ataatsimut isigalugu

Aningaasartuutit misissueqqissaarneq peqqissuseq pillugu aningaasaqarnermik misissueqqissaarnerup tunngavigaa. *Aningasartuutit misissueqqissaarnermut* ilaapput C1-C4 Takussutissiaq 1-imi.

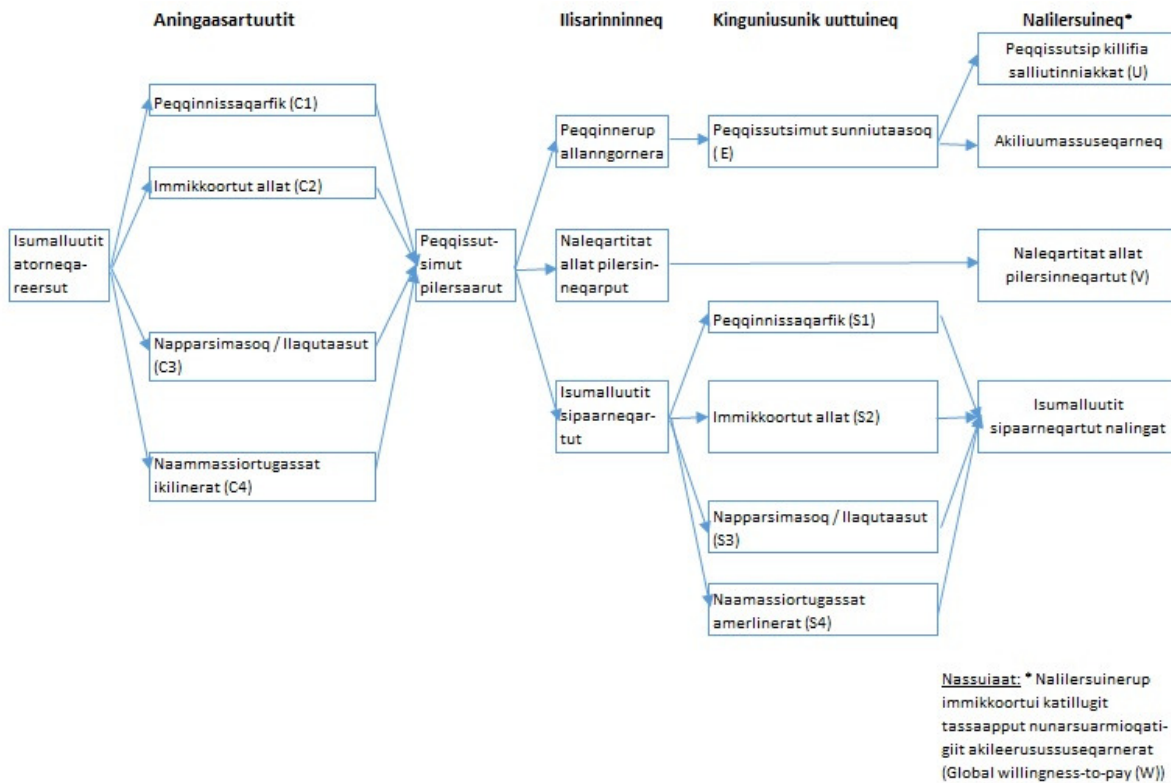
Peqqinnissaqarfimmut aningaasartuutit (C1) agguarneqarsinnaapput ingerlatsinernut ataasiakkaanut aningaasartuutit aamma aningaasartuutit annertunerusunut, tassa imaappoq iluutit, sulisunut, atortunut, innaallagissamut il. il., tassaasunut katsorsaaneqarnut imaluunniit immikkoortortaqarfimmut amerlasuunut ataatsimoortuusunut. Immikkoortunut allanut aningaasartuutit (C2) pineqarput soorlu assersuutigalugu isumaginninnermut immikkoortumi kræftimut, soorlu piginnaangorsaaqqiinnermut, aningasartuutit. Napparsimasup/ilaqutaasut (C3) aningaasartuutaat assersuutigalugu tassaapput angalanermut aningaasartuutit nerisaqarnermullu nammineq akiliutigisat. Aningaasartuut pingaarneq akuttunngitsumik tassaassaaq piffissamut atorneqartumut, soorlu sulinermit aamma sulingiffeqarnermut aningaasartuut. Tarrarsuilluni misissuinnermut pilersaarummi tassani peqataasuni aallaaviuvoq peqqissuunerat aamma sulisinnaallutik ukioqartuunera, tassani aningaasartut annertoq tassaassaaq piffissamik atuineq tamatumalu kingunerisaanik inuiaqatigiinni nioqutissiornermik annasaqarnermik kinguneqartoq (C4).

Inuiaqatigiit aningaasaqarneranni misissueqqissaarnermi ilanngunneqartarput aningaasartuutit aamma aningasalersuinnermi aningaasartuutit (aningaasaliissuteqarneq) tamatuma kingunerisai. Misissueqqissaarnermi matumani sunniutaasut anguneqartut pingasut toqqarneqarput, tassani mammografi atorlugu innuttaasunik tarrarsuisarnermik atuilernermi:

- 1) Iviangitigut kræfteqarnermik pissuteqartumik toqusussaagaluit pinngitsoortinneqartut aamma ukiut inuuffiusutut angusarineqartut (CEA)
- 2) Aniguereerluni pitsanngorsakkamik inuuneqaqqilerluni ukiut inuuffigisat qassit anguneqarsinnaappat quality-adjusted-life-years, QALY'it) (CUA).

²⁹ Akiitsut aningaasaliinerillu pillugit periusissiaq. Sanaartornermi nuna tamakkerlugu pilersaarummut siunnersuut. UPA 2012 / 46. Aningaasaqarnermut Naalakkersuisoqarfik. April 2012.

³⁰ Drummond MF, Schulpher M, Torrance GW, O'Brian B. Methods for the Economic Evaluation of Health Care Programmes. 3rd ed. Oxford University Press; 2005., p 55 - 63

Takussutissiaq 4.1 Peqqissuseq pillugu aningaasaqarnermik misissueqqissaarnermi aningaasartuutit immikkoortui, sunniutaat aamma nalilersuineq

Aniguereerluni pitsanngorsakkamik inuuneqaqqilerluni ukiuni inuuffigisani pineqarput piffissaq sivilisunerusumik inuuffigisaq aamma inuunerup pitsanngoqqinneqara/napparsimaqqajaaneq sivilisunerusumik inuuffigisami. Taamaalluni misissueqqissaarnermut ilaavoq *cost-effectiveness analyse*, CEA, tassani sunniutaasooq (E) tassaalluni iviangitigut kræfteqarnermik toqussuteqanngitsoortut inuiaqatigiinnit isigalugit. Takussutissiami 4.1-imi naatsorsuinerni takuneqarsinnaavoq CE-mi misissueqqissaarnermi imatut pineqartoq: $((C1+C2+C3+C4) - (S1+S2+S3+S4))/E$.

Misissueqqissaarnerit assigiinngitsutigut ataatsimoortumik misissueqqissaarnermut tapertaapput. CEA-mi qitiutinneqarpoq tarrarsuilluni misissuisarnermik pilersaarutit aallartinnerani sunniutissatut anguniakkat pissusissamisoortut tassaasut toqusoqarnissaanik pinaveersaartitsinerit aamma ukiut inuunerup sivilisoreranant amerlissutaasut. CUA aniguinerup saniatigut aammattaq periarfissiivoq nalilersuinissamut aniguereerluni pitsanngorsakkamik inuuneqaqqilerluni ukiut inuuffigisat qassit anguneqarsinnaanerannik (Health-related Quality of Life) taamaallunilu assigiiarnerusunik takussutissiilluni CEA-p kisimi atornerarneranut sanilliussilluni.

Misissueqqissaarnerik katitigaanerusoq aamma annertunerpaq tassaavoq cost-benefit analyse (CBA), tassani piumasaqaataapput aningaasartuutit aamma sunniutaasut aningaasannorlugit naatsorsorneqarnissaat, tassa imaappoq nalilerneqassasut (Tabeli 41. aamma Takussutissiaq 4.1). Kalaallit Nunaanni peqqinnissaqarfimmut tunngatillugu cost-benefit analysemik suliaqartoqarsimangilaq.

Misissueqqissaarnermik taamaattumik uani suliaqartoqannginneranut tunngaviuvoq toqunngitsoortoqarnera aningaasaqarnikkut naliliisinnaanerup ajornarnera.

Peqqinnissaqarfimmi aningaasaqarnermik misissueqqissaarnerit aamma ileqqorissaarneq tunngavigalugit tulleriarineq

Inuiaqatigiinni aningaasaqarneq tunngavigalugu ileqqorissaarnermut tunngasunut imminnut attuumassuteqarput. Inuiaqatigiinni aningaasaqarneq tunngavigalugu tulleriarinerit naleqartitanut inuiaqatigiit aningaasalersugaannik sullissinernik assigiimmik periarfissaqartitsinermut, uagut inuiaqatigiittut aaqqissuusaanitsinni tunngavigisatsinnut, akerliusinnaapput³¹.

Napparsimasup nakorsartinnissaminut pisariaqartitai tunngavigalugit nalinginnaasumik peqqinnissaqarfik tulleriarisaarpoq aamma assigiimmik pineqarnissaq tunngavigalugu – peqqinnissaqarfimmi isumalluutit katillugit killeqarnerat mianeralugit. Taamaallitut kikkut tamarmik pisinnaatitaaffeqarput inuiaqatigiit akiligaannik peqqissutsikkut sullinneqarnissaminut aamma taakku nakorsarneqarnissaminut pisiaqartitaat, taamaallaat aalajangiisuusarpoq qaqugu aamma sumik tamanna neqeroorutigineqassanersoq.

Inuiaqatigiit aningaasaqarnerat tunngavigalugu tulleriarinermi taava anguniagassaq tassaassaaq inuiaqatigiinnut iluaqutissap annerpaap angunissaa. Peqqinnissaqarfik nakorsartinnissamut tulleriarissaguni inuiaqatigiinni ataatsimut naleqartut annertunerpaatinniarlugit, taava inuit sulisuusut suliaqarfiup avataaniittunit siullinneqartariaqarput, inuusunnerit utoqqaanernit siulliullugit nakorsarneqartariaqarput aamma inuit ataasiaannartumik nakorsarlugit aaqqissinnaasunik nappaateqartut siullinneqartariaqarlutik, tassa inunnit imaattunik nappaateqartunit nakorsarneqarnerat napparsimajunnaarnermik kinguneqarsinnaanera qularnarluni, taakkuninnga siulliutillugit.

Taamaattumik peqqinnissaqarfimmi aningaasaqarnermik misissueqqissaarneq taamaallaat aalajangiinissamut ilassutitut atortussatut taamaallaat isigineqartariaqarpoq, siunissami peqqinnissaqarfimmi isumalluutit tunngavigalugit tulleriarinissamut.

Aningaasaqarneq pillugu misissueqqissaarnermik eqikkaaneq:

- Peqqinnissaqarfimmi aningaasaqarnermik misissueqqissaarnermut tamanut tunngaviuvoq aningaasartuutunik misissueqqissaarneq.
- Peqqinnissaqarfimmi aningaasartuutunik misissueqqissaarnermi tunngaviupput ikinnerpaamik toqqagassat marluk akornanni sanileriisitsineq, soorlu assersuutigalugit suliniutit assigiinngitsut marluk imaluunniit suliniummut aningaasaliissuteqarnissaq imaluunniit naamik.
- Peqqinnissaqarfimmi aningaasartuutunik misissueqqissaarnerit isiginneriaatsinit marlunnit isigineqassapput, soorlu assersuutigalugit peqqinnissaqarfiup tungaanit isiginneriaaseq imaluunniit inuiaqatigiit tungaanit isiginneriaaseq.
- Uani nalunaarusiami misissueqqissaarnerit sunniutaat inuiaqatigiit tungaanit isiginneriaasermit isigineqarput, tassaallutillu aningaasartuutunik misissueqqissaarnerup saniatigut: 1) Iviangitigut

³¹ Peqqinnissaqarfiup sullissineri il.il. pillugit Inatsisartut peqqussutaat nr. 15, 6. november 1997-imeersoq § 1.

kræfteqarnermit pissuteqartumik toqunissap pinngitsoortinnera, 2) ukiut inuuffiusut sivitsornerat aamma aniguereerluni pitsanngorsakkamik inuuneqaqqilerluni ukiut inuuffigisat qassit anguneqarnersut (quality-adjusted-life-years, QALY-t), tarrarsortinnerup peqqissutsimut sunniutaanik uuttuinnermut atorneqartut.

- Kalaallit Nunaanni iviangitigut tarrarsuilluni misissuisarnerup atulerneqarnissaanut aalajangiinissamut tapertassatut tarrarsuilluni misissuinnermi aningaasartuutit sunniutai naleqqiunneqarput aningaasartuutit sunniutaannut aamma aningaasartuutit iluaqutaanerannut misissueqqissaarnermut, tassani nalilersorniarlugu pitsaaneruseqalerneq qanoq kinguneqassanersoq aningaasaliilluni iliuuseqarnerup kingorna ukiut qulit ingerlanerini naatsorsuutigineqarsinnaanersoq.

5. Innuttaasut mammografi atorlugu tarrarsortittarnissaasa aqqissuunnera – iliuuserisassat ataasiakkaat

Innuttaasut mammografi atorlugu tarrarsortittarnissaannut iliuuserisassat assigiinngitsut sisamat misissorneqarput.

1. Nuummi tarrarsortittarnerup ingerlanneqartarnissaa.
2. Nunap immikkoortuini tarrarsortittarnerup ingerlanneqartarnissaa.
3. Tarrarsortittarneq atortunik angallattakkanik Royal Arctic Linemit angallanneqartunik ingerlanneqassaaq arnat allat Nuummi tarrarsortinnissaannik ilaqartumik.
4. Tarrarsortittarneq Islandimi ingerlanneqassaaq arnanut Nuup avataaneersunut timmisartunut mittarfittalinneersunut arnat allat Nuummi tarrarsortinnissaannik ilaqartumik.

Uani iliuuserisassat toqqarneqartut maannakkut pioreersoq peqqinnissaqarfik aamma angalanermut attaveqaasersuutit aallaavigalugit. Aammattaaq iliuuserisassat allat eqqarsaatigineqarsinnaapput uani misissuinermi ilanngunneqanngitsut. Soorlu assersuutigalugu taamaallaat suliassamut matumunnga umiarsuup aqqissuunneqarnera imaluunniit iliuuserisassanit sisamaasunit ataasiakkaanik ataatsimooritsinissaq.

Iliuuserisassanut tamanut ataatsimoorutaasoq tassa tarrarsortittarnermut pilersaarummik atuutilersitsinermut aamma peqataanermut atatillugu angalanissamut pilersaarusionerq aamma suliassat piviusut annertuunik unamminartoqassapput.

Piomasagaatit nalinginnaasut

Piomasagaataavoq arnat 50-69-inik ukiullit tarrarsortinnissamut neqeroorfigineqarnissaat, aamma tarrarsortinnissap ukiut marlukkaarlugit neqeroorutigineqartarnissaa (tak. kapitali 3). Tamatuma kingunerissavaa arnat tarrarsortinnissamut neqeroorfigineqartartut ukiumut 2.906-iussasut innuttaasut amerlassusiat 2013-imeersoq aallaavigalugu (Tabeli 5.1). Taamatut amerlassusiat nalunaarusiamut tamarmiusumut tunngavigineqassaaq tarrarsortittartussatut innuttaasut amerlassusiat Kalaallit Nunaanni Naatsorsueqqissaartarfik malillugu taamaallaat 2040-mi³² allanngussammat 2.750-inut.

Sumi najugaqariaatsip allanngornissaa naatsorsuutigineqarpoq illoqarfinni anginerusuni suli amerlanerusut najugaqalernissaannut. Allannguutinulli apeqqutaassapputtaaq inuiaqatigiinnut aningaasaliissutinik siunissami toqqaaneq. Taamaammat tamanna misissueqqissaarnermi naatsorsuinernut ilanngunneqanngilaq. Ataatsimulli isigalugu imaalissaaq illoqarfinni innuttaasut amerlanerulernerisa pinngitsoornani tarrarsortinnermut ataatsimut aki appasinnerulersissavaa.

³² Paasisutissat Kalaallit Nunaanni Naatsorsueqqissaartarfimmeersut

	Nunap immikkoortua Kujataa (Qaqortoq)	Nunap immikkoortua Sermersooq (Nuuk)	Nunap immikkoortua Qeqqa (Sisimiut)	Nunap immikkoortua Disko (Aasiaat)	Nunap immikkoortua Avannaa (Ilulissat)	Katillugit
Illoqarfik nunap imikk. napparsimavilik	385	1772	532	310	433	3432
Illoqarfimmi nunap immikk. napparsimavilip avataani	455	534	418	376	597	2380
Arnat amerlassusiat katillugit	840	2306	950	686	1030	5812
Ukiumut tarrarsortittartussat amerlassusiat	420	1653	475	343	515	2906

Tabeli 5.1 Sumi najugaqarneq malillugu arnat 50-69-inik ukiullit agguataarneqarnerat

Arnat ilaannaat tarrarsortinnissamut neqeroorummut akuersissapput. Nunanit allanit aamma tarrarsortinnissamut pilersaarutinit allanit peqataasartunit tamanna ilisimaneqarpoq.

Illissap paavatigut kræftimut tarrarsortinnissamut akuersisut amerlanerulernissaannut iliuuseqareernerup kingornatigut amerleriarput maannalu 65 %-it missaanniilluni. Mammografi atorlugu tarrarsortinnermut nunani avannarlerni peqataasut 70 %-iuvoq imaluunniit sinnerlugit³³. Tamanna tunngavigalugu angusassatut pivusorsortuusutut isigineqarpoq arnat mammografi atorlugu tarrarsortinnissamut aggersarneqartut 70 %-iisa akuersinissaat. Kissaatiginarnerpaavorli arnat tamarmik peqataanissaat. Taamaattumik aningaasartuutissat immikkoortiterneqarput 1) arnat tamarmik peqataanerannut, aamma 2) arnat 70 %-iisa peqataanerannut.

Mammografi atorlugu tarrarsortinneq taamaallaat tarrarsortinnikkut misissuineruvoq aamma nappaammik takutitsippat misissuinerinik arlalinnik malitseqartitsissalluni. Piumasaqaataavoq malitseqartitsilluni misissuinerit Dronning Ingridip Napparsimavissuani ingerlanneqarsinnaanissaat, aamma tarrarsortinnermi paasineqartup katsorsarnera ullumikkutut ingerlanneqassasoq Nuummilu Dronning Ingridip Napparsimavissuani ingerlanneqarsinnaassasoq.

Aammattaq piumasaqaataavoq nuna tamakkerlugu tarrarsortinnerup aquneqarneranut allaffiup Nuummiinnissaa. Ilaatigut pissutigalugu arnat amerlanerit Nuummi najugaqartuunerat, aamma tarrarsortereermermi malitseqartitsineq Nuummi ingerlanneqassammat. Naatsorsuutigineqarpoq mammografi atorlugu tarrarsortinnermut atatillugu oqalutseqarnissamik pisariaqartitsineq maannakkut sulisorineqartunit ingerlanneqarsinnaanissaa.

³³ Eurostat 2015. http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Breast_cancer_screening.html

Iliuserisassaq 1: Nuummi tarrarsortinneq

Tassani iliuserisassami tarrarsortinnerit tamarmik Nuummi Dronning Ingridip Napparsimavissuani ingerlanneqassapput ukiorlu naallugu ingerlanneqarsinnaassallutik. Naatsorsuutigineqarpoq ullut suliffiorpiartut 175-iunissaat (Peqqissutsimut Pitsaaliuinemullu Aqutsisoqarfik). Arnat timmisartumut imaluunniit umiarsuarmut ilaallutik Nuummukassapput apeqqutaalluni arlaat akikinnerpaajunersoq. Tarrarsuisartut ilinniagaqarsimasut (radiografit) marluk aalajangersimasumik atorfillit tarrarsortinnerit suliarissavaat, taamaammat misissuinerit ukioq naallugu agguataarneqarsinnaassallutik. Assilicat (mammogrammit) Kalaallit Nunaata avataaniittunut immikkut ilisimasalinnut nassiullugit nassuiartinneqassapput. Tamanna toqqarneqarpoq tamatumunnga suliaqartussanik immikkut ilisimasalinnik Nuummi atorfinitsitsisoqarnissaanut periarfissaqarnissaa naatsorsuutigineqanngimmat. Assilicat avataanut nassiullugit nassuiartinneqarsinnaanissaannut pisariaqarpoq Kalaallit Nunaanniit Rigshospitalip PACS-systemianut assinik toqqaannartumik nassitsisarnissaaq.

Misissortittut tamatigut sapinngisamik piaarnerpaamik angerlartinneqartassammata Peqqissutsimut Pitsaaliuinemullu Aqutsisoqarfiup nalilerpaa nunap immikkoortuineersut arnat agguaqatigiissitsilluni Nuummi 1,5-imik unnuisarnissaaq. Tamatuma kingornatigut arnat, illoqarfimmi nunap immikkoortuani napparsimaveqanngitsuni najugaqartuusut, angerlamut apuutivinnginnerminni illoqarfimmi pineqartumi arlalinnik unnuieqqittarnissaaq. Tarrarsortinnermut atatillugu arnat sulinngiffeqartussaammata Nuup avataani najugaqartunut arnanut sulinnginnerminni annaasaqaataassaaq.

Dronning Ingridip Napparsimavissuani imaluunniit nunap immikkoortuini napparsimavittalinni illoqarfinni unnuisinnaanerit amerlanerunngimmata arnat hotelimi pioreersumi najugaqassapput, imaluunniit nutaanik katsorsartittunut angerlarsimaffinnik sanaartortitsisoqassaaq. Unnuisissamut periarfissat taakku marluk misissuinerimi misissorneqarput.

Iliuserisassaq 2: Nunap immikkoortuini napparsimavinni tarrarsortinnissaaq

Nuummi tarrarsortinnermut allaffeqarfiup nuna tamakkerlugu atuuttuusup saniatigut ullup ilaani sulisartussanik nunap immikkoortuini napparsimavinni allaffissornermut atorfinitsitsisoqassaaq. Nunap immikkoortuini tarrarsortittarneq ingerlanneqassappat tamanna angalasartunit ingerlanneqartassaaq, piffissami sivikitsumi tarrarsortittarnerit tamarmik ingerlattassallugit – tamatuma saniatigut Dronning Ingridip Napparsimavissuani ukiup sinnerani tarrarsortinnerit ingerlattassavaat. Iliuserineqartussap kingunerissavaa nunap immikkoortuini napparsimavinni Ilulissani, Aasianni, Sisimiuni aamma Qaqortumi mammografimut atorneqartussamik inimik nutaamik kiisalu immikkut utaqqisarfiusinnaasumik aaqqissuussisoqarnissaa.

Nunap immikkoortuineersut arnat nunap immikkoortuini napparsimavinnut angallanneqassapput umiarsuarmik imaluunniit timmisartumik, apeqqutaalluni sorleq akikinnerunersoq. Ullumikkut maannakkut peqqinnissaqarfimmut atasuni nunap immikkoortuini unnuiffigineqarsinnaasuni pioreersuni unnuiffigineqarsinnaasunik sinneruttoqanngilaq. Taamaattumik arnat hotelimi suli unnuisariaqartassapput, imaluunniit nutaanik katsorsartittunut angerlarsimaffinnik sanaartortoqassalluni. Unnuisissamut periusissat taakku marluk misissuinerimi misissorneqarput. Angalasartoqatigiit nunap immikkoortuaniitillugit arnaq misissortissinnaanngippat tarrarsortinnissaaq angalasartoqatigiit tullissaannut kinguartinneqassaaq.

Angalaneq aamma najugaqarneq kiisalu sulinningitsoornermi annaasaqaatit nunap immikkoortuini napparsimavinni tarrarsortinnermi aningaasartuutit aammattaq amerlapput. Sulinningitsoornermi annaasaqaatit ikinnerussapput, kisianni arnat nunap immikkoortuini napparsimavittallit illoqarfiit avataaneersut suliffimmit misissortinnerminnut atatillugu sulit sulingiffeqartariaqassapput. Nunap immikkoortuinit atatillugu iliuuserineqartussamut atatillugu sulit amerlanerusunik naatsorsuutaanngitsunik aningaasartuuteqariataarnissamut nalorninartoqarfiuneruvoq.

Royal Arctic Linemik scannertinnissamut angallanneqarneq

Tamanna iliuuserisassaq imaatigut angalanermut maannakkut aqqissuussineq eqqarsaatigalugu piviusunngortinneqarnissaanut ajornartorujussuunissaanik/periarfissaqannginneranik nalilernerqarpoq. Iliuuserisassamut tunngavigineqartoq tassaasimavoq angallattakkanik scannerinik containerinut ikkussinissaq, taakku Royal Arctic Linemik sinerissami illoqarfinnut assartorneqassallutik Nuummi Tunumilu najugaqartunik Nuummi tarrarsortinnermik ilallugu. Pitsaaqutaasoq tassaassaaq arnat angallannerannut, najugaqartinneqarnerannut aamma sulinningitsoornermut annaasaqaatinut aningaasartuutit malunnaatilimmik ikilinnissaat. Eqqarsaataasut pingaarnerit tassaasimapput atortut angallanneqarnissaannut tunngasut.

Royal Arctic Line taamak sivilisutiginisumik taleqqaneq ajorpoq tarrarsortinnissaq ingerlanneqarsinnaassalluni umiarsuup taleqqanerani. Containeri taamaattumik napparsimaviup eqqaanut inissinneqartassaaq umiarsuarmullu tullermut assartoqqinneqartassalluni. Tamanna maannakkut aamma piffissami aggersumi aqqissuussinnermi ajornartorujussuussaaq imaluunniit illoqarfiit akornanni containerit assartorneqarnissaat periarfissaqarani. Allatut aqqiissuteqassagaanni containerinik assartuisartoq umiarsuaq attartorneqarsinnaavoq taamaallaat tarrarsortinnermut atorneqartussaq, taamaattorli Royal Arctic Linemut saaffiginninnikkut tamatumunnga attuumassuteqartumut aningaasartuutinit neqerooruteqartitsinissamut periarfissaqarsimanngilaq. Tamanna ilutigalugu taamatut assartuisaqaattaarnermut atortut aserujasut aserornissaannut nalorninartoqartorujussuuvoq.

Aammattaq eqqarsaatigineqartariaqarpoq illoqarfinni peqqinnissaqarfiit nunaqarfimminneersunut arnanut inissaqartitsinnaanerat. Taamaattumik taamatut iliuuserisassaq nalilernerqarpoq piviusunngortikkuminaatsussatut taamaatinneqarlunilu.

Iliuuserisassaq 4: Islandimi tarrarsortinnissaq Nuummi tarrarsortinnermik ilaqartinneqartumik

Tassani iliuuserisassami mammografiut atortunik nutaanik nunap immikkoortuini ikkussuisoqassanngilaq, kisianni Nuummi pioreersut Nuummi arnanut taamaallaat atorneqassallutik allanullu, tamanna aqqiissutissatut pitsaanerpaatut isigineqarpat. Taarsiullugu arnat sumiiffinniit mittarfeqartuniit Islandimut timmisartuunneqartassapput.

Misissorneqarpoq paasineqarlunilu Islandimi tarrarsortinnissamut inissaqartoq imatut; arnat ullaakkut timmisartuunneqarsinnaallutik unnukkullu uterlutik. Iliuuserisassamili najukkami nutaanik unnuiffissaqarnissaq sulit pisariaqartinneqartassaaq, kiisalu illoqarfinnut mittarfilinnut taakkunanngaanniillu

attaveqaatit aalaakkaasut. Tamatumunnga pisariaqartinneqassaaq timmisartumik angallassisarnerup annertunerulernissaa, takuneqarsinnaavorlu tunisassiornermi annaasaqartoqarnissaa, soorlu nunap immikkoortuini iliuuserisassatut ittunik. Timmisartuutileqatigiit Air Greenland aamma Air Iceland isumaqarput timmisartunik attartornissaq periarfissatuaasoq aammattaaq nalilerlugu aalajangersimasuunissaata tungaatigut ajornartorsiuteqartoqaratarsinnaasoq aamma Islandimi unnuinissamut periarfissanik pisariaqartitsisoqarluni. Tamakku saniatigut oqalutseqarnikkut, akunninnermut periarfissatigut, assartuinikkut aamma unnuisinnaanissamut attaveqaasersuutitit aalajangersimasut.

Arnat amerlasoorpassuit misissorneqarnissaat pissutigalugu naleqquttunik atugassaqtinnissaannut nalorninartoqarpallaarnera pissutigalugu tamanna iliuuserisassaq taamaatinneqarpoq.

Iviangikkut kræftimut innuttaasut tarrarsortittarnissaannut iliuuserisassat pillugit eqikkaaneq:

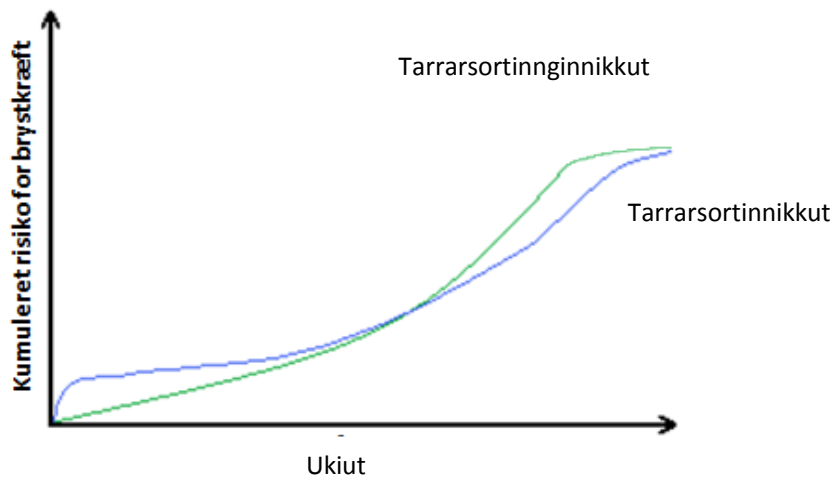
- Innuttaasuni arnat 50-69-inik ukiullit mammografi atorlugu ukiut marlukkaarlugit tarrarsortittarnissaannut iliuuserisassat assigiinngitsut sisamat misissorneqarput.
 1. Tarrarsortittarneq Nuummi ingerlanneqassaaq.
 2. Nunap immikkoortuini napparsimavinni tarrarsortittarnerup ingerlanneqartarnissaa.
 3. Tarrarsortittarneq sinerissami atortunik angallattakkanik Royal Arctic Linemit angallanneqartunik ingerlanneqassaaq arnat allat Nuummi tarrarsortinnissaannik ilaqartumik.
 4. Tarrarsortittarneq Islandimi ingerlanneqassaaq arnanut Nuup avataaneersunut timmisartunut mittarfittalinneersunut arnat allat Nuummi tarrarsortinnissaannik ilaqartumik.
- Iliuuserisassaq 1 aamma 2 kisimik piviusunnagortinneqarsinnaasutut isigineqarput, aningaasatigullu naatsorsuinerit taakkunannga iliuuserisassanit tunngaveqarput.
- Nuummi tarrarsortittarnermi misissuinerit ukioq naallugu ingerlanneqarsinnaapput. Nunap immikkoortuini iliuuserisami tarrarsortittarneq angalaqatigiinnit ingerlanneqartassaaq, taakku ukiumut ataasiarluni tikittassallutik.
- Tarrarsortinnissamut pisariaqartitsineq innuttaasut pillugit kisitsisit 2013-imeersut aallaavigalugit naatsorsorneqarput, 2040-mut ukioqatigiikkuutaat 50-69-inik ukiullit taamaallaat annikitsuinnarmik allannguuteqarmata. Sumi najugaqariaatsit siunissami allannguuteqarnissaat tassani eqqarsaatigineqanngillat.
- Naatsorsuutigineqarpoq 70 %-it tarrarsortinnissamut neqeroorummut akuersaarnissaat, kisianni 100 %-it peqataanissaat kissaatiginarluni.

6. Tarrarsortinnerup kinguneranik iviangikkut kræfteqalertut amerlinggillat

Nappaatip siusinnerusukkut paasineqarnissaa tarrarsortinnermut siunertaavoq, taamatut arnat iviangimikkut kræfteqarnertik siusinnerusukkut paasiniassammassuk. Tarrarsortittoqartarmat iviangikkut kræfteqartut ikinnerusariaqanngillat imaluunniit amerlanerusariaqanngillat.

Iviangikkut kræfteqarnermik misissuilluni tarrarsortittalernerup ingerlanneqartalerneratigut iviangikkut kræftimik nappaateqartut paasineqartut aallaqqaammum amerlissapput. Tamanna patsiseqarpoq tarrarsortittoqatigiinni iviangikkut kræfteqartut ilisimaneqanngitsut paasineqassammata aamma piffissaq nappaatip paasineqarfia taamaalilluni siuartinneqassammat. Nappaateqarsorinninnerit takuneqarsinnaanngippata iviangikkut kræfteqarnermik paasisat tarrarsortinnerup aallartinnerani ikippallaartutut nalorninartoqarnerunera ukiut ingerlaneranni naligiikkiartulissapput. Nappaatilli paasineqartut amerlassusiat taamaattumik ukiut arlaqartut ingerlaneranni tarrarsortittarnerup atuutilersinneqannginnerasulli amerlaqatigilissapput.

Takussutissiami 6.1-imi tamanna takutinneqarpoq, tassani titarnerup tungujortup tarrarsortinnikkut iviangikkut kræfteqarnermut aarlerinartoqarnera takutinneqarluni. Takuneqarsinnaavoq tarrarsortinnermut titarneq naggataatigut tarrarsortittannginnermut titarnerup ataaniittoq, naggataatigulli naligiilerlutik.

Takussutissiaq 6.1 Iviangikkut kræfteqarnermut aarlerinaratut ataatsimut katillugit ilimanartoqarsinnaanerit tarrarsortinnikkut aamma tarrarsortinnginnikkut

Titarnerup tarrarsortinnermut tunngasup appariaateqarnera taaneqartarpoq 'ikileriaatitut appariaat', tarrarsortinnerup aallartinnerani immikkut allat paasineqartut kingusinnerusukkut 'ikiliartulertariaqassammata'.

Taamaattorli piviusuuvoq iviangitigut kræfteqartut tarrarsortinnermi paasineqartut amerlanerusartut tarrarsuisannginnermut sanilliusilluni, tamatumunnga pissutaavoq nappaateqarsorinnittarneq.

Tarrarsortittarnerit akornanni kræfteqalerneq (piffissat misissortiffiusut akornanni kræfteqalerneq)

Tarrarsortittarnermik pilersaaruteqarluni misissuisarnikkut iviangikkut kræfteqartut tamakkerlutik paasineqartanngillat. Taamaattumik tarrarsortinnerit marluk akornanni nappaat paasiniarneqartarpoq. Tamanna taaneqartarpoq *piffissat misissortiffiusut akornanni kræfteqalerneq*. Piffissap misissortiffiusup akornanni kræftip annertussusianut apeqqutaapput piffissaq tarrarsortittarnerit akornanniittoq qanoq sivilutiginersoq. Piffissaq ingerlasoq tarrarsortittarnerit akornanniittoq sivilunerugaangat taava kræfteqarnissamut ilimanartoqarnerusarpoq, kræfti piffissami sivilunerusumi annertunerujartortarmat aamma takussutissartaqalersarluni.

Europamiut iviangikkut kræfteqarnermik tarrarsuilluni misissuisarnermut malittarisassat malillugit, taava misissortinnerit akornanni piffissap ingerlanerani kræfteqalertarneq tarrarsorteqqarnerup kingulliup qaangiunneranit ukiup siulliup ingerlanerani annertunerpaamik 30-iussaaq, tassa nassaarineqartut nutaat tarrarsuisarnermik ingerlatsisoqartinnagu naatsorsuutigineqarsinnaasunit. Taamaattumik tarrarsortereernermi ukiumi siullermi nutaamik iviangikkut kræfteqalersimasut arnani ukioqatigiikkuutaartuni tarrarsortittut akornanni nappaateqartutut paasineqartut nutaat 30 %-it qaangissanngilaat. Qaammatit 12-it qaangerlugit qaammatit 23-t tikillugit piffissap misissortiffiusup ingerlanerani kræfteqartut amerlassusiisa malittarisassani allassimapput naatsorsuutigineqartunit nutaamik paasineqartut amerlassusiisa annerpaamik 50 %-iussasut³⁴.

Danskit misissuineranni paasineqarpoq piffissap misissortiffiusup ingerlasup akornanni kræfteqartut ukiumi siullermi 25 %-iusut aamma ukiumi tulluuttumi³⁵ naatsorsuutigineqartunit nutaamik paasineqartut amerlassusiisa 56 %-erigaat. Ukioqatigiikkuutaani 50-69-uni ukiumi ukiumut iviangikkut kræfteqalersartut naatsorsuutigineqartutut 10-unissaat, tamanna kinguneqassaaq tarrarsortinnerit marluk akornanni tarrarsortereernermi ukiumi siullermi arnat 3-t iviangimikkut kræfteqartut paasineqarnissaat, arnalli 5-t qaammatit 13-23-t tulluuttut ingerlaneranni piffissat misissortiffiusut akornanni kræfteqartut paasineqassallutik.

Tamatuma assigaa ukiut marluk ingerlaneranni iviangikkut kræfteqalersut naatsorsuutigineqartutut 20-nit 8-t misissortiffiusut akornanni kræftiusut, imaluunniit ukioqatigiikkuutaartunit tarrarsortittunit iviangikkut kræfteqartunit tamarmiusunit 40 %-it miss. tarrarsortinnermi paasineqanngitsoortut. Arnat amerlasuut tarrarsortittarnerit akornanni paasineqarnissaat naatsorsuutigineqarmat, taava tarrarsortinnerup

³⁴ Perry N, Broeders M, de Wolf C, Törnberg S, Holland R, von Karsa L. European guidelines for quality assurance in breast cancer screening and diagnosis. Health & Consumer Protection Directorate-General, European Communities, 2006. s. 12.

³⁵ Utzon-Frank N, Vejborg I, von Euler-Chelpin M, Lyng E. Balancing sensitivity and specificity: sixteen year's of experience from the mammography screening programme in Copenhagen, Denmark. *Cancer Epidemiology*. 2011;35(5):393-8.

atuutilersinneratigut tarrarsortittarnerit avataatigut iviangikkut kræfteqartut paasineqartarnerannut atatillugu aningaasarpasuit atorneqartussaapput.

Tarrarsortinnikkut iviangikkut kræfteqartartut pillugit eqikkaaneq

- Tarrarsortinneq iviangikkut kræfteqaleriartornermik millisitsisinnaangilaq
- Tarrarsortinnermik atuutilersitsineq iviangikkut kræfteqartartunik amerlanerusunik kinguneqassaaq nappaateqarsorinneq pissutigalugu
- Tarrarsortittarnerni iviangikkut kræfteqartut tamakkerlugit paasineqarsinnaangillat, taamaammat 40 %-it miss. piffissap misissortiffiusup ingerlanerani kræfteqartutut paasineqassapput.

7. Mammografi atorlugu iviangikkut kræfteqarnermut tarrarsortinnerup atuutilersinnerani aningaasartuutit assigiinngitsut

Aningaasartuutit ilanngunneqartut suliarinerat aallaaveqarpoq peqqinnissaqarfimmi aningaasaqarnermik nalilersuiner³⁶ immikkoortutut ilanngunneqartussatut siunnersuutit, taakkulu ima agguataarput:

- aningaasartuutit ataasiakkaanut tunngasut
- peqqinnissaqarfimmut aningaasartuutit
- inuiaqatigiinnut aningaasartuutit

Aningaasartuutit naatsorsorneqarput tarrarsortinnermi 70 %-imik aamma 100 %-imik peqataasoqarnera aallaavigalugu.

Aningaasartuutit ataasiakkaanut tunngasut

Aningaasartuutit ataasiakkaat tasaanerupput arnat ataasiakkaat misissortinnermut piffissamik atuinerat. Piffissaq misissortiffiusoq allanut siunertalinnut atorneqarsinnaanngitsaq. Tamatuma nalinga misissuiner³⁶ ilanngunneqanngilaq. Arnat nal. akunnermusiallat aamma allat tarrarsortinnerminni akunninneranni sulisitsisuminnit akissarsiaqartinneqanngitsut akissarsiassaraluaminnik annaasaqaatigissavaat. Akissarsiassaraluaminnik annaasaqarnerat immikkut missingersuusiorneqanngilaq, sulinngitsoornermili annaasaqaatinut ilaatinneqarlutik. Tarrarsortinnermut peqataaner³⁶mi akissarsiassaraluanik annaasaqaatit kingunerisinnaasaat inerniliiner³⁶mi oqallisigineqarumaarpoq.

³⁶ Drummond MF, Schulpher M, Torrance GW, O'Brian B. Methods for the Economic Evaluation of Health Care Programmes. 3rd ed. Oxford University Press; 2005.

Peqqinnissaqarfimmut aningaasartuutit

Peqqinnissaqarfiup aningaasartuutai pingaarnertut immikkoortinneqarsinnaapput tarrarsortinnermik ingerlatsinnermut, misissugassanik peersitsisarnerit (biopsi), angallannermut aamma ineqarnermut kiisalu tarrarsortinnermik malitseqartitsinnermut, tassunga ilanngullugit nappaateqarsorinnermut aamma tarrarsortinnermik aallaaveqartumik iviangikkut kræftimut aningaasartuutit ikinnerulernerat pissutigalugu sipaarutaasut ilanngullugit (Tabeli 7.1).

Peqqinnissaqarfimmut aningaasartuutit	
Angalanermut ineqarnermullu aningaasartuutit	Angalanermut aningaasartuutit Nerisaqarnermut uninnganermi ineqarnermut aningaasartuutit (hotelit, napparsimasut angerlarsimaffii)
Tarrarsuisarnermik ingerlatsinnermut aningasartuutit	Allaffissorineq aamma sulisoqarneq Atortussat (init, mammografimut atortut il.il.) Misissuinerit aamma pilersaarummik nalilersuineq Misissugassanik peersitsisarnerit (biopsi)
Tarrarsuisarnermik malitseqartitsinnermut aningaasartuutit	Mammografiimi assinik nalilersuineq Pingasoqiusamik misissuisarnerit Iviangitigut kræfteqartunik pilattaanerit Kemortilluni nakorsaanerit Qinguartaanermik nakorsaanerit Nappaateqarsorinnerit Tarrarsortinnermik kinguneqartumik kræfti

Tabeli 7.1 Peqqinnissaqarfimmut aningaasartuutit

Inuiaqatigiinnut aningaasartuutit

Inuiaqatigiinnut aningaasartuutit Takussutissiami 4.1-imi takuneqarsinnaapput. Mammografi atorlugu tarrarsortinnermi inuiaqatigiinnut aningaasartuutaanerupput sulinngitsoornermi annaasaqaatit arnat tarrarsortinnermut peqataanerannut atatillugu. Tarrarsortinnermut peqataassagaanni arnat suliffimminnit sulinngiffeqartariaqarput. Arnat illoqarfimmi tarrarsortiffiusumi najugaqartut peqataanissaminnut suliffimminnit nal. akunnerini marlunni sulinngittariaqassapput. Arnat illoqarfimmut tarrarsortiffiusumut angalanissaminnut pisariaqartitsisut piffissami sivirusumut peqanngittariaqassapput, taamaattumillu inuiaqatigiinni nioqutissiornermut sulinerikkut tamatumaa nalaani peqataasinnaanatik.

Aningaasartuutit assigiinngitsut pillugit eqikkaaneq

- Innuttaasut tarrarsortittalernerisigut assigiinngitsunik annertussuseqartunik aningaasartuutitaqarpoq: 1) inummut ataatsimut, 2) peqqinnissaqarfimmut aamma 3) inuiaqatigiinnut.
- Peqqinnissaqarfimmut aningaasartuutit imatut immikkoortiterput: 1) tarrarsortinnermut, 2) arnat angalanerannut aamma ineqartinnerannut, aamma uunga 3) tarrarsortinnermik malitseqartitsinnermut.

8. Tarrarsortinnerup ingerlanneqarnissaanut peqqinnissaqarfimmut aningaasartuutit

Allaffissornermut aamma sulisunut

Peqqissutsimut Pitsaaliuinernullu Aqutsisoqarfik suleqatigalugu aningaasartuutit nalilersorneqarput.

Tarrarsortinnermut iliuuserisassat arlaaq apeqqutaatinnagu allaffissornermik pisariaqartitsivoq bilitsimik inniminniinnermut, ineqarnissap qulakkeernissaanut, misissuinernek aamma aggersaaqqinnermut ataqaatigiissaarinnernut. Iliuuserisassani taakkunani marlunni Nuummi tarrarsortinnissamut allaffeqarfimmik qitiusussamik pilersitsisoqassaaq.

Peqqinnissaqarfimmi sulisunut aningaasartuutit isumaqaatigiissutit tunngavigalugit akissarsiat tapisiaasinnaasut ilanngullugit kiisalu taakku qaavatigut 30 %-inik ilallugit. Akissarsiat nikerarfiini nikeriarfiusinnaasuni arlalinni agguqaatigiissillugit akissarsiat naatsorsorneqarput atornerqarlutillu. Allaffimmi inissap ataatsip pilersitsinermi akia 15.000 kr.-inut nalilerneqarpoq ukiumullu 30.000 kr.-inut aningaasartuutit. Tamatumunnga ilanngunneqarput ataatsimoortumik aningaasartuutit (qullernut, kiassaanermut, imermut aamma ataatsimoortumik atortussanut) akileeqataasarneq ilanngullugu. Naatsorsuutigineqarpoq allaffissornermut aningaasartuutit peqataanermut apeqqutaanngitsut, tassami soorlu assersuutigalugu aggersaaqqinnerup kingunerissammagu ikinnerpaamik soorlu tarrarsortinnermut peqataanermut aningaasartuutaasut nalingat.

Nuummi iliuuserisassami naatsorsuutigineqarpoq tarrarsortittarnermut allaffik nakorsap allattaanik 4-nik sulisoqarnissaa, tamatuma saniatigut 2 tarrarsuisarnermik ilinniagaqarsimasut (radiografer) misissuinernek ingerlatsisartussatut. Nunap immikkoortuini iliuuserisassami naatsorsuutigineqarpoq Nuummi tarrarsortittarnermut allaffik nakorsap allattaanik 3-nik sulisoqarnissaa kiisalu nunap immikkoortuini napparsimavinni tamani nal. akunnerini 20-ni atorfeqartussaq.

Misissuinernek ingerlatsinernek suliaqartussanik tarrarsuisarnermik ilinniagaqarsimasunik (radiografinik) 2-nik atorfinitsitsisoqassaaq. Misilinneqassaaq radiografit marluk Nuummi aalajangersimasumik atorfeqartinnissaat tassangaanniillu angalasassallutik, tassa radiografit aappaat aalajangersimasumik Nuummi aallaaveqassammat pitsaassuseq nalinginnaasunngortinniaraanni aamma kingornatigut misissuisoqarsinnaaniassammat allanillu mammografi atorlugu misissuisoqarniassammat. Angalanermi radiografit immikkut akigitinneqartoq malillugu akissarsiaqartinneqassapput, soorluttaaq tarrarsortinnerit ingerlanneranni angalanernut najugaqarnernullu aningaasartuuteqartussaasoq.

Atortussat (init, mammografimut atortut il.il.)

Mammografimut atortut tarrarsortinnermi atornerqartartut 1,5 mio. kr.-inik akeqarput, mammografimulli atortut, aammattaaq misissuineranut annertunerusunut atornerqarsinnaasut aamma misissortinnerup nalaani misissugassanik piigaqarnermut (biopsi) atorsinnaasut, 3,0 mio. kr.-it missaannik akeqarlutik. Naatsorsuutigineqarpoq atortup ukiut qulit³⁷, qaangiuppata nutartertariaqarnissaa, ukiumoortumillu aserfallatsaaliuisarnermut il.il. aningaasartuutit atortumut ataatsimut 30.000 kr.-eqarnissaat naatsorsuutigineqarpoq.

³⁷ Ataasiaannartumik aningaasaliissutaasut taakku ukiumi pilersitsiffiusumik aningaasartuutit ilanngunneqassapput.

Nuummi iliuuserisassami immikkut tarrarsortinnermut Nuummi iviinginik misissuinissamat scannerimik aningaasaliissuteqartoqassaaq, tassami tamaani mammografimik peqartoqareemat annertunerusumik misissuinnermut atornerqarsinnaasumik. Assartornerat aamma ikkussuunnerat naatsorsuutigineqarpoq atortumut ataatsimut 60.000 kr.-eqarnissaa. Tarrarsortittarfimmi atortunik allangortiterinnermut 7.500/m² –imut missingerneqarpoq, katillugit 300.000 kr.-it.

Nunap immikkoortuini iliuuserisassami tarrarsortinnermut scannerinik nunap immikkoortuini napparsimavinnut Ilulissani, Aasianni, Sisimiuni aamma Qaqortumi pisisoqassaaq. Assartornerat aamma ikkussornerat ataasiaannarluni aningaasartuutitut mammografimut ataatsimut 60.000 kr.-iunissaat naatsorsuutigineqarpoq. Najukkani allangortiterinerit ajornanngitsuunissaat naatsorsuutigineqarpoq aamma atortumut ataatsimut ataasiaannarluni aningaasartuutitut 150.000 kr.-iussalluni.

Tarrarsortittarfiup inip angissusia tamakkerlugu 25 m² –unissaa naatsorsuutigineqarpoq, atortunut ataatsimoortunut il.il. ukiumut aningaasartuutit Nuummi 2.000 kr./m²/ukiumut aamma nunap immikkoortuini 1.000 kr./ m²/ukiumut, init siunertanut arlalinnut atornerqarsinnaassallutik.

Misissugassanik peersitsisarnerit (biopsi)

Kalaallit Nunaat Danmarkimi timimi nappaateqarnermik misissortinnermut aalajangersimasumik akeqarnissaanut isumaqatigiissuteqartoqarpoq, taamaattumik tarrarsortinnerup atuutilersinneratigut peersitsisarnerit amerlanerusut maannakkut tamatuminnga aningaasartuutaanerulersitsissanngilaq. Naatsorsuutigineqarpoq mammografi misissugassanik peersitsisarnerit amerlanernik sipaaruteqartitsissasoq, ullumikkut arnanut 50-69-inut ukiulinnut ingerlanneqartartunik, tamatumunnga ukiumut 85-it missiliortarpaat biopsimut ataatsimut 1000 kr. aningaasartuutitut missingersuutigineqartarlutik.

Nuummi aamma nunap immikkoortuini tarrarsuisarneq	100 % peqataasoqarluni		70 % peqataasoqarluni	
	Aningaasartuutit ukioq siulleq (DKK)	Kingornatigut ukiumoortumik aningaasartuutit (DKK)	Aningaasartuutit ukioq siulleq (DKK)	Kingornatigut ukiumoortumik aningaasartuutit (DKK)
Misissugassanik peersitsisarnerit	- 85.000	- 85.000	- 59.500	- 59.500
Katillugit	- 85.000	- 85.000	- 59.500	- 59.500

Tabeli 8.1 Misissugassanik peersitsisarnerit aningaasartuutitut sipaarutaasut

Tarrarsortinnermik pilersaarummik nakkutillineq aamma nalilersuineq

Pilersaarummi iliuuserineqartut ingerlaavartumik nakkutigineqassapput nalilersorneqarlutillu. Ilaatigut atuutilersitsineq aamma tamatumunnga tunngatillugu unaminartut, ilaatigullu pilersaarutip iluani malunniuttussat soorlu peqataasoqarnera, piviusumik nassaarisat amerlassusiat nakorsaanerimi iliuutsit

aamma naggataatigut tamatuma sunniutai. Naatsorsuutigineqarpoq ilisimatusarsimanermik tunngaveqartumik sulisoqarnissaq pisariaqassasoq.

Nuummi tarrarsuisarneq	100 %-imik peqataasoqarluni aamma 70 %-imik peqataasoqarluni	
	Aningaasartuutit ukioq siulleq (DKK)	Ukiumut aningaasartuutit (DKK)**
Tarrarsuisarnermut allaffik, atortut	180.000	120.000
4 nakorsap allattai*	1.231.352	1.231.352
Mammografimut atortut	1.620.000	60.000
Ini qinnguartaasarfik	300.000	50.000
2 radiografit*	811.746	811.746
1 sulisoq akademiskiusoq*	468.000	468.000
Katillugit	4.611.098	2.741.098

Tabeli 8.2 Nuummi tarrarsuisarnerup ingerlannerani aningaasartuutitut takussutissiaq

* 30 % qaavatigut ilanngussat. Atorfilinnik ineqartitsinissamut aningaasartuutit ilanngunneqanngillat

** 2015-imi akigitinneqartut

*** (2 x 75 ullut x 1.100) + (4 x 6.000 kr.) + immikkut akit.

Nunap immikkoortuini tarrarsuisarneq	100 %-imik peqataasoqarluni aamma 70 %-imik peqataasoqarluni	
	Aningaasartuutit ukioq siulleq (DKK)	Ukiumut aningaasartuutit (DKK)**
Tarrarsuisarnermut allaffik, atortut	180.000	120.000
3 + 4 x ½ nakorsap allattai*	1.539.190	1.539.190
Mammografimut atortut x 4	6.390.000	150.000
Ini qinnguartaasarfik	600.000	150.000
2 radiografit*	1.080.342	1.080.342
Nunap immikkoortuinit angalasartunut immikkut aningaasartuutit***	268.830	268.830
1 sulisoq akademiskiusoq*	468.000	468.000
Katillugit	10.526.362	3.776.362

Tabeli 8.3 Nunap immikkoortuini napparsimavinni tarrarsuisarnerup ingerlannerani aningaasartuutitut takussutissiaq

* 30 % qaavatigut ilanngussat aamma angalaneq uninnganerlu. Atorfilinnik ineqartitsinissamut aningaasartuutit ilanngunneqanngillat

** 2015-imi akigitinneqartut

*** (2 x 75 ullut x 1.100) + (4 x 6.000 kr.) + immikkut akit.

Tarrarsortinnermik tamatumalu kingunerinik malitseqartitsinermut aningaasartuutit

Tarrarsortinnermik malitseqartitsinermut aningaasartuutitut tarrarsortinnerup sumi ingerlanneqarnera apeqqutaanngilaq taamaallunilu iliuserisassani taakkunani marlunni assigiilluni.

Mammogrammit nassuiarnerat aamma misissuinerit pitsaassusaannik qulakkeerinnineq

Mammogrammit nassuiarneqarnerannut aningaasartuutit naatsorsuineri tunngavigineqarput tarrarsuisarnermik ingerlatsineq ataaseq Rigshospitalimi Radiologisk Klinikimit akigitinneqartunut missingiut. Akigitinneqartumut 182.500 kr.-inut ilaapput mammogramminik nassuiaaneq tassunga ilanngullugit allamut nalilersuititseqqinneq aamma kinguneqartitsisoqassaneraniq nalilersuineq. Pitsaassutsimik misissuineq ingerlassaaq radiografinik ilinniartitsinikkut aamma ukiut tamaasa Kalaallit Nunaanni nalilersuititsineq Rigshospitalimeersunik peqataasoqarluni. Ilinniartitaanermut aningaasartuutitut ilanngunneqarpoq qaammammi ilivitsumi Rigshospitalimiinneq radiografimut ataatsimut 100.000-inik akeqarnissaa naatsorsuutigineqarpoq, ataasiaannartumik akiligassaaq kiisalu ukiumut 20.000 kr. piginnaasanik peqaannarnissamut aamma sulisussarsiornermut. Ukiut tamaasa nalilersuititsineq immikkut ilisimasaqartumik tikittoqartarneratigut 30.000 kr.-inik³⁸ akeqarnissaa naatsorsuutigineqarpoq. Tamatumunnga ilanngunneqassaaq IT-mi aqqissuussinermik pilersitsisoqarnissaa Kalaallit Nunaanni Rigshospitalip PACS-systemianut toqqaannartumik assinik nassitsisarnissamut. Tamatuma pilersinneqarnissaa 150.000 kr.-inik akeqarnissaa naatsorsuutigineqarpoq, kiisalu ukiut tamaasa aserfallatsaaliuisarnissamut 25.000 kr.init.

Pingasoqiusamik misissuisarnerit

Nappaateqarnermik paasiniaalluni mammografi atorlugu aamma misissugassamik piigaqartoqassappat, taakku ataatsip katillugit akiat 2.500 kr.-inut taggineqarpoq. Naatsorsuutigineqarpoq arnat peqataasut 2,8 %-iisa nappaammik eqqunngitsumilli peqartut misissortinnerat kinguneqassasoq, taakkulu mammografi atorlugu³⁹ misissortereernerimik kingornatigut suli misissoqqinneqartussaassallutik. Taakku assigaat ukiut tamaasa arnat 81-it 100 %-imik peqataasoqarneratigut aamma arnat 57-it 70 %-imik peqataasoqarneratigut. Nappaateqarnermik paasiniaanermut aningaasartuutit ukiumut katillugit 202.500 kr.-iunissaat missingerneqarpoq 100 %-imik peqataasoqarnerani kiisalu 142.500 kr.-it 70 %-imik peqataasoqarnerani. Arnat ilumut nappaateqarnerannik paasineqartut (napparsimasorisatut paasineqartut saniatigut) paasineqartareerput katsorsarneqarlutillu tarrarsortinneq atunngikkaluarlugu, taamaattumik taakku immikkut aningaasartuutaassanngillat tarrarsortittarnissamut pilersaarutip atulersinneqarnerani.

³⁸ angalaneq avannamut + unnuinerit 10 + nunami maani angalaneq (10.000 + 11.000 + 9.000)

³⁹ National Cancer Institute. Breast Cancer Screening – Health Professional Version (Updated March 4, 2016)

Nuummi aamma nunaq immikkoortuini tarrarsuisarnerit	100 % peqataasoqarneq		70 % peqataasoqarneq	
	Aningaasartuutit ukioq siulleq (DKK)	Ukiumut aningaasartuutit (DKK)	Aningaasartuutit ukioq siulleq (DKK)	Ukiumut aningaasartuutit (DKK)
Mammogramit nassuiarnerat	182.500	182.500	127.750	127.750
IT-mi aaqqiineq	150.000	25.000	150.000	25.000
Ilinniartitaaneq aamma nalilersuuitsineq	230.000	70.000	230.000	70.000
81/57 immikkut misissugassat /ukiumut	202.500	202.500	142.500	142.500
Katillugit	765.000	480.000	650.250	365.250

Tabeli 10.1 Tarrarsuisarnermik malitseqartitsinnermut aningaasartuutit

Nappaateqarsorinnittarnerit

Naatsorsuutigineqarpoq nappaateqarsorinnittarnerit tarrarsortinnerup kingornatigut 6,5 %-iini iviangitigut kræftimik nassaarfigineqassasut. Tamatuma kinguneraa piffissami ukiut qulit ingerlanerini arnaq ataaseq iviangimigut kræftimik katsorsarneqassasoq, naak tamanna inuunermik navianartorsiortitsilluni alliaartussanngikkaluartoq.

Nuummi aamma nunap immikkoortuini tarrarsuisarnerit	100 % peqataasoqarneq		70 % peqataasoqarneq	
	Ukiumut aningaasartuutit (DKK)	Ukiumut aningaasartuutit ukiut 10 qaangiunnerisigut (DKK)	Ukiumut aningaasartuutit (DKK)	Ukiumut aningaasartuutit ukiut 10 qaangiunnerisigut (DKK)
Iviangikkut kræftimik pilatsinneq	2.218	22.180	2.218	22.180
Kemortinneq	7.855	78.549	7.855	78.549
Angalaneq, nioqqutissiornermi annaasat aamma Nuummi katsorsartittut angerlarsimaffianni ineqarneq	12.641	126.414	12.641	126.414
Katillugit	22.714	227.143	22.714	227.143

Tabeli 10.2 Nappaateqarsorinninnermut aningaasartuutit

Nappaateqarsorinninnermut aningaasartuutininik naatsorsuineri isummiunneqarpoq kræfti tassaasoq annikitsumik siaruarsimasoq, tamatumalu kingunerisaanik Dronning Ingridip Napparsimavissuani pilanneqarsinnaasoq aamma nakorsarneqarsinnaalluni aamma Danmarkimi qinnguartaartinnissaq

pisariaqassanani. Pilatsinnermut ataatsimut aningaasartuutit 22.180 kr.-iupput ulluni innangatitaanerit ilanngullugit. Dronning Ingridip Napparsimavissuani ullormut innangatitaanermut akiusoq 3.800 kr.-iuvoq Peqqissutsimut Pinaveersaartitsinermullu Aqutsisoqarfiup paasissutissiinera malillugu. Piumasaqaataavoq nakorsartilluni suliaritineq (kemoterapi) Nuummi ingerlanneqarnissaa, aamma arnat avataaneersut katsorsartittut angerlarsimaffianni nakorsartinnermik nalaani najugaqarnissaat. Arnat iviangimikkut kræfteqartut, allamut siaruarsimangitsumik, kemortinnerat agguaqatigiissitsilluni 78.549 kr.-inik akeqarpoq. Naatsorsuutigineqarpoq arnat sapaatit akunnerini marlunni napparsimasutut nalunaarutigineqartarnissaat kemortinnerit tamaasa. Agguaqatigiissitsilluni angalanernut aamma nioqutissioqataannginnermi annaasaqaatit Nuummi iliuuserisassanik atorineqartut arnat kemortillutik suliaritinnerannut atatillugu angalanermut aningaasartuutitut aamma nioqutissioqataannginnermi annaasaqaatitut atorineqarput. Katsorsartittut angerlarsimaffianni ineqarneq aammattaaq ilanngunneqarpoq. Nappaateqarsorinnittarnerup tarrarsuilluni misissuisarnerup atorineqarlernerata kingornatigut qaqugu malunniutissanersoq siumut takorloorneqarsinnaanngimmat, taava ukiumut ukiut qulit ingerlanerini tarrarsortittarnermi agguaqatigiissitsilluni aningaasartuutissat naatsorsorneqarput.

Tarrarsortinnerup kinguneranik iviangitigut kræfteqalerneq

Nuummi aamma nunap immikkoortuini tarrarsuisarnerit	100 % peqataasoqarneq		70 % peqataasoqarneq	
	Ukiumut aningaasartuutit (DKK)	Ukiumut aningaasartuutit ukiut 10 qaangiunnerisigut (DKK)	Ukiumut aningaasartuutit (DKK)	Ukiumut aningaasartuutit ukiut 10 qaangiunnerisigut (DKK)
Iviangikkut kræftimik pilatsinneq	2.218	22.180	2.218	22.180
Kemortinneq	7.855	78.549	7.855	78.549
Angalaneq, nioqutissiornermi annaasat aamma Nuummi katsorsartittut angerlarsimaffianni ineqarneq	12.641	126.414	12.641	126.414
Katillugit	22.714	227.143	22.714	227.143

Tabeli 10.3 Tarrarsortinnerup kinguneranik iviangitigut kræfteqalerneq

Inuttaasut 2013-imi amerlassusiat aallaavigalugu taava tarrarsuilluni assiliinerit marluk iviangimut ataatsimut atorineqassapput 70 %-imik peqataasoqarluni ukiut 12-it sinnilaarlugit, arnap mammografi atorlugu tarrarsortinnerup kinguneranik iviangitigut kræfteqalernissaata tungaanut. Peqataasoqarnerali 100 %-iuppat taava ukiut qulingiluat ingerlassapput arnap tarrarsortinnerup kinguneranik iviangitigut kræfteqalernissaata tungaanut. Tamanna inunnut ataasiakkaanut sunniuteqarpoq, kisianni aningaasartuutit eqqarsaatigalugit ukiumut katsorsartinnermut aningaasartuutitut aamma nioqutissiornermi annaasanut sunniutaa annikitsuinnaavoq, tamatuma assigaa nappaateqarsorinninnermut aningasartuutit.

Tarrarsortittarnermik pilersitsinermut malitseqartitsinermut peqqinnissaqarfimmi aningaasartuutunik eqikkaaneq

- Ukiumi siullermi aningaasartuutit pilersitsinermut aamma ingerlatsinermut tarrarsuisarnernik ingerlatsissagaanni Nuummi 4.611.098 kr.-iupput, kiisalu nunap immikkoortuini tarrarsuisarnernut 10.526.362 kr.-iullutik.
- Tamatuma kingorna ingerlatsinermut ukiumoortumik aningaasartuutit Nuummi ingerlatsinissamut 2.741.098 kr.-iupput aamma nunap immikkoortuini tarrarsuisarnernut 3.776.362 kr.-iullutik.
- Tarrarsuisarnermut namminermut aningaasartuutit saniatigut pilersaarutip kingunerisaanik aammattaaq tarrarsuisarnerit inernerinik malitseqartitsinermut aningaasartuuteqassaaq.
- Tarrarsuisarnernik malitseqartitsinernut aningaasartuutit pingaarnertit tassaassapput immikkut misissuinernut akissutit inernerinik eqqunngitsumik nappaateqarsorinninneq aamma nappaateqarsorinninnermut tunngasut.

9. Angalanermut aamma akunninnermut aningaasartuutit

Angalanermut aningaasartuutit

Innuttaasut peqqinnissaqarfimmi misissortinnissamut katsorsartinnissamullu aggersarneqartut angalanerannut aningaasartuutit peqqinnissaqarfiup akilissavai.

Ukiumut angalanermut aningaasartuutit siumut utimullu angalanermut inniminniinnermut akiliut ilanngullugu najugaqarfimmiit tarrarsortiffissamut arnamut ataatsimut 50-69-inik ukiulimmut akikinnerpaatut missingersorneqarput. Akulikinnerpaatut angalanissamut periarfissaavoq timmisartorneq. Akit aamma attaveqaatit Air Greenlandimit, Arctic Umiaq Linemit aamma Disco Linemit pissarsiarineqarput, aningaasartuutit timmisartornermut aamma/imaluunniit umiarsuarnermut akileraarutit, akitsuutit aamma ornigassap tungaanut angalanermi unnuinnermut. Arnanut illoqarfinni/nunaqarfinni timmisartumik tikinneqartanngitsuni imaluunniit umiarsuarmut attaveqaasersuuteqanngitsuni nalinginnaasumik angalanermut akigitat atornerqarput. Akit saqqummiunneqartut tamarmik 2015-imi akiupput.

Nuummi iliuuserisassamut katillugit arnat 2.020-t Nuup avataaneersuupput angallanneqarnissamillu pisariaqartitsillutik. Nunap immikkoortuini iliuuserisassamut arnat 1.190-it nunap immikkoortuini napparsimavimmum angallanneqarnissamut pisariaqartitsipput. 70 %-it peqataanerisigut naatsorsuutigineqarpoq illoqarfiit nunaqarfiillu tamarmik akornanni peqataanngitsut naliigiissuunissaat, taamaaliornikkut ukiumut aningaasartuutit arnat tamarmik angalanerannut aningaasartuutit 70 %-iussallutik.

Ukiumut angalanerit taakkunani iliuuserisassani marlunni 100 %-imik peqataaffigineqartumi aamma 70 %-imik peqataaffigineqartumi Tabeli 9.1-imi ersippoq.

Nuummi tarrarsuisarnerit	Arnat angalasartut ukiut tamaasa	Ukiumut aningaasartuutit s/u (DKK)*
100 % peqataallutik	2.020	14.309.860
70 % peqataallutik	1.414	10.016.902
Nunap immikkoortuini tarrarsuisarnerit	Arnat angalasartut ukiut tamaasa	Ukiumut aningaasartuutit s/u (DKK)
100 % peqataallutik	1.190	4.542.616
70 % peqataallutik	833	3.179.831

Tabeli 9.1 Nuummi tarrarsortinnermi aamma nunap immikkoortuini tarrarsortinnermi siumut/utimut angalaneranut aningaasartuutit

* 2015-imi akigitinneqartut

Akunninnermi ineqarneq

Naatsorsuutigineqarpoq arnat unnuinissamut pisariaqartitsisut katsorsartittunut angerlarsimaffimmi imaluunniit Nuummi imaluunniit nunap immikkoortuini illoqarfinni hotelimi najugaqarnissaat. Katsorsartittunut angerlarsimaffimmi ullumikkut sinnilimmik inissaqartitsisoqanngimmat tamakku pilersinneqassapput.

Ullut ineqartitsiviusut amerlassusiat 2015-imi umiarsuarmik angalanissamut pilersaarutinit pissarsiarineqarput imaluunniit naatsorsorneqarlutik Air Greenlandimit kisitsisit pissarsiat aallaavigalugit. Timmisartumik angerlarnissamut periarfissaasinnaasoq tikillugu ullut agguaqatigiissillugit naatsorsorneqarput. Aningaasartuutit arnat unnuinissaannut attuumassuteqartut taakkunani marlunni tarrarsortinnermut iliuuserisassani assigiinngitsut marluk periarfissat naatsorsorneqarput: 1) Arnat hotelimi iluameersumi najugaqartinnerat, aamma 2) arnat katsorsartittunut angerlarsimaffimmi najugaqartinnerat. Hotelimi aamma katsorsartittunut angerlarsimaffimmi unnuinermut ullormut ataatsimut nalinginnaasumik akigitinneqartut Peqqissutsimut Aqutsisoqarfimmeersuupput hotelimullu 1.100 kr.-iutinneqarluni aamma katsorsartittunut angerlarsimaffimmi 675 kr.-iutinneqarluni.

Nuummi periusissami piumasaqaataassaaq arnat unnuinissamut pisariaqartitsisut aggersarneqarnissaat, taamatut ukiumut ullunut suliffiusunut 175-iusunut agguataarneqarniassammata unnuinissamut inissaqartitsinissamut pisariaqartitsineq annikillisararlugu. Tamatuma saniatigut naatsorsuutigineqarpoq arnat Nuummi najugaqartut piffissani, arnat angalallutik peqataasussaagaluit peqataanissaannut ajornakusoorfiusumi, aggersarneqartarnissaat.

Katsorsartittut sapinngisamik pilertornerpaamik Nuummiit angerlartinneqartarmata Aqutsisoqarfiup nalilerpaa agguaqatigiissillugu arnat Nuummi taamaallaat 1,5-imik unnuisarnissaat. Arnat illoqarfimmi nunap immikkoortuani napparsimaveqarfittalimmi najugaqartuunngitsut angerlamut aallannginnerminni nunap immikkoortuani napparsimaveqarfimmi unnuinissamut pisariaqartitsipput.

Nuummi tarrarsuisarnerit				100 %	70 %		
				peqataasoqarneq	peqataasoqarneq		
	Arnat angala-sut qassit ukiumut	Nuummi ukiumut unnuinerit	Nuup avataani ukiumut unnuinerit	Hotelini unnuinerit* (DKK/uk.)	Katsorsartittut angerlarsimaffianni unnuinerit* (DKK/uk.)	Hotelini unnuinerit* (DKK/uk.)	Katsorsartittut angerlarsimaffianni unnuinerit* (DKK/uk.)
Kujataa	420	630	71	771.173	473.220	539.821	331.254
Sermer-sooq	267	401	433	916.300	562.275	641.410	393.593
Qeqqa	475	713	361	1.179.750	723.938	825.825	506.756
Disko	343	515	189	773.575	474.694	541.503	332.286
Avannaa	515	773	496	1.395.075	856.069	976.553	599.248
Katillugit	2020**	3030	1548	5.035.873	3.090.195	3.525.111	2.163.137
<i>* Aningaasartuutit nerisaqarneq ilanngullugu. ** Ilanngunneqarpoq 100 % peqataasoqarneranut</i>							

Tabeli 9.2 Nuummi iliuuserineqartussami hotelimi aamma katsorsartittut angerlarsimaffianni unnuinermi aningaasartuutit

Nunap immikkoortuinut ataasiakkaanut unnuisarnerit tamaasa katillugit naatsorsorneqarput illoqarfiit/nunaqarfiit ataasiakkaaneersut amerlassusiat aallaavigalugu aamma angerlarnissamut periarfissap siullerpaap tungaanut ullut amerlassusii agguaqatigiissinnerisigut. Nuummi unnuinerit naatsorsorneqarput nunap immikkoortuini ataasiakkaani illoqarfinit/nunaqarfinit assigiinngitsuneersut

arnat angalasimasut amerlassusiat aamma Nuummi naatsorsuutigineqartutut arnamut ataatsimut unnuinerit 1,5 aallaavigalugit. Najukkami unnuinerit amerlassusii naatsorsorneqarput nunap immikkoortuini ataasiakkaani unnuinerit tamakkerlugit Nuummi unnuinerit amerlassusaat ilanngaatilugit.

Najugaqarnermut aningaasartuutit naatsorsorneqarput unnuinerit tamakkerlugit amerlassusiat aallaavigalugu aamma unnuinerimut akigitinneqartoq unnueriaatsimut apeqqutaatillugu. Nuummi iliuuserineqartussamut atatillugu ukiumut unnuisarnermut aningaasartuutit tabeli 9.2-mi takutinneqarput.

Assersuut misileraataavoq. Maannakkut Nuummi hotelimi unnuisarnissamut periarfissat unnuisarnissamut pisariaqartitsinerimik naammassinissinnaangillat.

Nunap immikkoortuini iliuuserisassami naatsorsueriaaseq assingusoq atorineqarpoq. Ukiumut aningaasartuutit tassani naatsorsorneqarput hotelimi imaluunniit katsorsartittut angerlarsimaffianni unnuinerimut akigitinneqartoq atorlugu.

Assersuummi katsorsartittut angerlarsimaffianni ineqarnermut tunngasumi ilanngunneqassapput pilersitsinerimut aningaasartuutit katsorsartittut angerlarsimaffiinnik alliliinissamut/nutaanik sananissamut. Pilersitsinerimut aningaasartuutini taamaallaat aallaavigineqarpoq 100 %-imik peqataasoqarnera, tassa tamanna peqqinnissaqarfiup naammassisinnaasariaqarmagu. Tamatuma saniatigut Peqqissutsimut Pinaveersaartitsinerimullu Aqutsisoqarfiup nalunaarutigaa ataatsimut isiginnilluni nunap immikkoortuini katsorsartittut angerlarsimaffiini inissanik/siniffissanik amigateqartoqarpoq, taamaattumik inissat pigineqareersut napparsimasunut angalasunut allanut aammattaq atorineqartassasut.

Nunap immikkoortuini tarrarsuisarnerit		100 % peqataasoqarneq			70 % peqataasoqarneq	
	Arnat angalasut qassit ukiumut	Nunap immikkoortuini ukiumut unnuinerit	Hotelini unnuinerit* (DKK/uk.)	Katsorsartittut angerlarsimaffianni unnuinerit* (DKK/uk.)	Hotelini unnuinerit* (DKK/uk.)	Katsorsartittut angerlarsimaffianni unnuinerit* (DKK/uk.)
Kujataa	228	499	548.625	336.656	384.038	235.659
Sermersooq	267	833	916.300	562.275	641.410	393.593
Qeqqa	209	653	718.648	440.989	503.054	308.692
Disko	188	392	431.383	264.713	301.968	185.299
Avannaa	299	1092	1.201.438	737.246	841.007	516.072
Katillugit	1190*	3469	3.816.395	2.341.879	2.671.477	1.639.315

* Aningaasartuutit nerisaqarneq ilanngullugu. ** Ilanngunneqarpoq 100 % peqataasoqarneranut

Tabeli 9.3 Nunap immikkoortuini iluuserineqartussani hotelinut aamma katsorsartittut angerlarsimaffiini unnuinerni aningaasartuutit

Nuummi-iliuuserisassami nunami immikkoortuini katsorsartittunut angerlarsimaffiini inissanik/siniffissanik pisariaqartitsineq naatsorsorneqarpoq unnuinerit amerlassusiisa Nuummi aamma nunap immikkoortuani illoqarfimmi ullunut suliffiorpiartunut 175-inut agguarlugit, taamaaliornikkut inissat/siniffissat nunap immikkoortuini ataasiakkaani pisariaqartinneqartut missingersorneqarput. Inissat/siniffissat amerlassusiat

kisitsisinut akunnaallillugit ilivitsunngortinneqarput, soorlu assersuutigalugu 2,1 akunnaallisinneqarpoq inissanut/siniffissanut pingasunut.

Inissanik/siniffissanik pilersitsinissamat aningasartuutissat naatsorsorneqarput inip angissusiat nalinginnaasoq 31 m² aallaavigalugu kvadratmeterimut 26.000 DKK inimut/siniffimmut ataatsimut akigitillugu, tamanna Peqqissutsimut Pinaveersaartitsinermullu Aqutsisoqarfiup ilisimatitsissutigaa sanaartorneqarsimasut assersuunneqarsinnaasut aallaavigalugit.

Nuummi tarrarsuineq				
	Nunap immikkoortuani unnuinerit amerlassusiat	Inissat/siniffissat amerlassusiat	Pilersitsinermut aningsartuutit (DKK)	Ukiumut aningaasartuutit aserfallatsaaliuinerimut (DKK)
Kujataa	71,0	1	806.000	62.000
Sermersooq	3462,5	23	18.538.000	1.426.000
Qeqqa	360,1	3	2.418.000	186.000
Disko	188,5	2	1.612.000	124.000
Avannaa	495,5	3	2.418.000	186.000
Katillugit	4577,6	32	25.792.000	1.984.000

Tabeli 9.4 Nuummi iliuuserisassami katsorsartittut angerlarsimaffiinik pilersitsinermut aserfallatsaaliuinerimullu aningaasartuutit

Unnuisarfinnik aserfallatsaaliuinerimut ukiumoortumik aningaasartuutissat nalilerneqarput 2.000 DKK-nut kvadratmeterimut nunap immikkoortuani sumiinnerat apeqqutaatinnagu.

Nunap immikkoortuini iliuuserisassani unnuisarfinnut tunngatillugu naatsorsuinernut tunngaviuvoq Peqqissutsimut Pinaveersaartitsinermullu Aqutsisoqarfiup naliliinera, tassa periarfissaasoq nalunaaquttap akunneranut mammografi atorlugu qinguartaanerit tallimat ingerlanneqarsinnaasut, tassa imaappoq ullormi ataatsimi mammografi atorlugu qinguartaanerit 30-t ingerlanneqarsinnaallutik.

Siullermik ullut suliffiusut ikinnerpaat nunap immikkoortuini Kujataani, Qeqqani, Diskomi aamma Avannaani immikkoortillugit arnat amerlassusiat aallaavigalugu naatsorsorneqarput, aamma ulluinnarni ullut tamaasa tarrarsortinnerit 30-t ingerlanneqassasut. Tamatuma kingorna ullunut suliffiusunut sumiiffinni ataasiakkaani sapaatit akunnerat ataaseq ilassutigineqarpoq, kinguaattoornerit sillimaffiginiarlugit tamatumunngalu ilutigitillugu inissanik/siniffissanik pisariaqartitsineq annikillisinniarlugu. Ullut suliffiusut sapaatit akunnerinut tarrarsuisarnernik ingerlatsiffiusunut naatsorsoqqinneqarput. Katillugit pisariaqartitsineq tassaavoq ullut 75 imaluunniit sapaatit akunneri 15 (Tabeli 9.5).

Nuummi tarrarsuisarnerit ullunut suliffiusunut 100-nut agguarneqarput. Taamaaliornikut ilanngunneqarpoq periarfissaq nikerartinneqarsinnaasoq tarrarsuisarnernik ingerlatsinermut atorneqarsinnaasoq, tamatumunnga ilutigitillugu piffissaqarpoq suliassat allat tarrarsuinermut pilersaarummut attuumassuteqartut suliarissallugit.

Nunap immikkoortuini tarrarsuineq					
	Sap. ak. tarrarsuisarfiusut	Unnuinerit qassiuneri (sap. ak.)	Inissat/siniffissat qassiuneri	Pilersitsinermut aningaasartuut (DKK)	Ukiumut aningaasartuutit aserfallatsaaliuineq (DKK)
Kujataa	4	69	18	14.508.000	1.116.000
Sermersooq	25	134	6	4.836.000	372.000
Qeqqa	4	63	16	12.896.000	992.000
Disko	3	54	18	14.508.000	1.116.000
Avannaa	4	154	39	31.434.000	2.418.000
Katillugit	40	473	97	78.182.000	6.014.000

Tabeli 9.5 Katsorsartittut angerlarsimaffiinik pilersitsinermut aserfallatsaaliuinerimullu aningaasartuutit nunap immikkoortuini iliuserisassami

Nunap immikkoortuini tamani unnuisarnarit qassiuneri naatsorsoqqinneqarput sapaatit akunnerinut unnuiffiusunut aamma nunap immikkoortuini ataasiakkaani unnuinerit amerlassusiannut sanillinneqarput, taamaaliornikkut naatsorsorniartugit inissat/siniffissat pisariaqartinneqartut qassiuneri. Naggataatigut sanaartornermut aningaasartuutit naatsorsorneqarput inissat/siniffissat qassiunerat, inip atorineqartussap angissusissaatut nalinginnaasutut taaneqartoq aamma kvadratmeterimut akiginneqartoq aallaavigalugit.

Angalanermut aamma ineqarnermut aningaasartuutit pillugit eqikkaaneq

- Pilersitsinissamut aningaasartuutit katsorsartittut angerlarsimaffiinut Nuummi tarrarsuisarnissamut 25.792.000 kr.-inut missingersuunneqarput ukiumoortumik aserfallatsaaliinermut aningaasartuutit 1.984.000 kr.-iullutik.
- Pilersitsinissamut aningaasartuutit katsorsartittut angerlarsimaffiinut nunap immikkoortuini tarrarsuisarnissamut 78.182.000 kr.-inut missingersuunneqarput ukiumoortumik aserfallatsaaliinermut aningaasartuutit 6.014.000 kr.-iullutik.
- Nuummi tarrarsuisarnissamut 100 %-imik peqataaffigineqartumut ukiumoortumik hotelini unnuisarnernut aningaasartuutit 5.035.873 kr.-iupput, kiisalu katsorsartittut angerlarsimaffiini ineqarnermut ukiumoortumik aningaasartuutit 3.090.195 kr.-iupput.
- Nunap immikkoortuini tarrarsuisarnissamut 100 %-imik peqataaffigineqartumut ukiumoortumik hotelini unnuisarnernut aningaasartuutit 3.816.395 kr.-iupput, kiisalu katsorsartittut angerlarsimaffiini ineqarnermut ukiumoortumik aningaasartuutit 2.341.879 kr.-iupput.
- Nuummi tarrarsuisarnissamut 70 %-imik peqataaffigineqartumut ukiumoortumik hotelini unnuisarnernut aningaasartuutit 3.525.111 kr.-iupput, kiisalu katsorsartittut angerlarsimaffiini ineqarnermut ukiumoortumik aningaasartuutit 2.163.137 kr.-iupput.
- Nunap immikkoortuini tarrarsuisarnissamut 70 %-imik peqataaffigineqartumut ukiumoortumik hotelini unnuisarnernut aningaasartuutit 2.671.477 kr.-iupput, kiisalu katsorsartittut angerlarsimaffiini ineqarnermut ukiumoortumik aningaasartuutit 1.639.315 kr.-iupput.

10. Tarrarsuisarnissamut pilersaarummi inuiaqatigiinnut aningaasartuutissat

Nioqutissiornermut peqataanginnermi annaasaqaatissat tassaapput inuiaqatigiinnut aningaasartuutissat pingaarnerit. Tamatuminnga nalilersuinermit atorneqarpoq humankapitalmetoden⁴⁰ (*inuit aningaasaqarneranut periaaseq*). Periaatsimi tassani inuit nalilerneqartarput isertitanik pilersitsinerat tunngavigalugit. Tassunga periaaseq alla tassaavoq friktionsmetoden (*piffissap ilaani peqataanginneq*), piffissaq pineqarpoq arnap taarserneqarnissaata tungaanut ingerlasoq, taanna naatsorsuinermit ilanngullugu. Taamaattumik friktionsmetoden tamatigut nioqutissiornermut peqataanginnermi ikinnerusunik aningaasartuutitik saqqummersitsisarpoq. Human kapitalmetode isornartorsiorneqarsinnaavoq aningaasartuutitik annertuallaartumik nalilersuisutut, tassami arnat sivikitsuinnarmik peqanngittarmata aamma suliaasat suliarineqanngitsortut imaassinnaammat pingaaruteqarpallaanngitsuusut, tamatumalu kingunerisaanik sullinermit suliaasanik agguaqatigiissitsigaanni nalingi appasinnerullutik. Kalaallit Nunaanni arnat amerlasuut aalisakkerivinni atorfeqartut imaluunniit suliffeqarfinni, taakkunani suliaasat illikartinneqarsinnaanatik aamma naatsorsuutigineqanngimmat piffissami sivikitsuinnarmi peqanngitsussaanerit patsisigalugu allanik taarserneqarnissaat, taava human kapitalmetoden nalilerneqarpoq tassaasusut missingersuinermit eqqornerusutut atorneqartussatut.

Nunap immikkoortuini tarrarsuineq	100 % peqataasoqarneq		70 % peqataasoqarneq	
	Ukiumoortumik aningaasartuutit (DKK)	Aningaasartuutit ukiut 10-t kingornatigut (DKK)	Ukiumoortumik aningaasartuutit (DKK)	Aningaasartuutit ukiut 10-t kingornatigut (DKK)
Nioqutissiornermi annaasat	3.326.750	33.267.503	2.328.725	23.287.252
Katillugit	3.326.750	33.267.503	2.328.725	23.287.252
Nuummi tarrarsuineq	100 % peqataasoqarneq		70 % peqataasoqarneq	
	Ukiumoortumik aningaasartuutit (DKK)	Aningaasartuutit ukiut 10-t kingornatigut (DKK)	Ukiumoortumik aningaasartuutit (DKK)	Aningaasartuutit ukiut 10-t kingornatigut (DKK)
Nioqutissiornermi annaasat	4.232.038	42.320.383	2.962.427	29.624.268
Katillugit	4.232.038	42.320.383	2.962.427	29.624.268

Tabeli 10.1 Inuiaqatigiinnut aningaasartuutissat

Nioqutissiornermi annaasat naatsorsorneqarput ullut amerlassusiat illoqarfimmit/nunaqarfimmit qimagussimanerit, arnat amerlassusiat aamma ullormut ilanngaaseereernani akissarsiat agguaqatigiissinnerisigut. Naatsorsuinermit atortussat Kalaallit Nunaani Naatsorsueqqissaartarfimmit pissarsiarineqarput arnat 50-69-inut ukiullit ilanngaaseereernani akissarsiaat, ilanngullugit soraarnerussutisiassaata aamma feeriarnerisutissaat, kommuninut aamma illoqarfinnut/nunaqarfinnut agguarlugit. Nunap immikkoortuanut Diskomut aamma nunap immikkoortuanut Avannaanut tunngatillugu

⁴⁰ Drummond MF, Schulpher M, Torrance GW, O'Brian B. Methods for the Economic Evaluation of Health Care Programmes. 3rd ed. Oxford University Press; 2005., p 85-86.

nalilerneqarpoq, ukiumut ilanngaasereernani akissarsiat nunap immikkoortui taakku marluk eqqarsaatigalugit, tassaasoq ataatsimut isiginnilluni Qaasuitsup kommunianitit ittoq.

Inuiaqatigiinnut aningaasartuutissat eqikkarlugit

- Inuiaqatigiinnut aningaasartuutit pingaarnertit tassaapput nioqqutissiornermi peqataannginnermi annaasat tarrarsortinnermut peqataanermut atatillugu.
- Nunap immikkoortuini tarrarsortinnermi ukiumoortumik aningaasartuutit 70 %-imik peqataasoqarluni 2,3 mio. koruuniupput aamma 100 %-imik peqataasoqarluni 3,3 mio. koruunit.
- Nuummi tarrarsortinnermi ukiumoortumik aningaasartuutit 70 %-imik peqataasoqarluni 3,0 mio. koruuniupput aamma 100 %-imik peqataasoqarluni 4,2 mio. koruunit.

11. Tarrarsuisarnermut pilersaarummi aningaasartuutit ataatsimut katillugit

Innuttaasunik mammografi atorlugu tarrarsuisarnerq inerneqarpoq assigiinngitsunik tarrarsuisarnermik pilersitsinermermut aningaasartuutininik aamma ukiumoortunik aningaasartuutininik, tassani apeqqutaalluni taamaallaat Nuummi scannertinnissamut iliuuserisassaq toqqarneqarpat imaluunniit Nuummi aamma nuna immikkoortuini illoqarfinni, aamma arnat hotelimi imaluunniit katsorsartittunut angerlarsimaffimmi ineqartinneqarpata. Pilersitsinermermut aningaasartuutininut apeqqutaavoq peqataasut qanoq amerlatiginerat.

Pilersitsinermermut aningaasartuutit	Nuuk	Nunap immikkoortui
Katsorsartittunut angerlarsimaffiit	25.792.000	78.182.000
Sulisunik ilinniartitsineq, atortut aamma atortussat allanngortinnerat	2.070.000	7.035.000
Katillugit (hotelit)*	2.070.000	7.035.000
Katillugit (katsorsartittut angerlarsimaffii)*	27.862.000	80.717.000
<i>* Aningaasartuutit siumut takorloorneqarsinnaanngitsut ilanngunneqanngillat</i>		

Tabeli 11.1 Pilersitsinermermut aningaasartuutit Nuummi aamma nunap immikkoortuini tarrarsuisarnermi (DKK)

Soorlu tabeli 11.3-mi takuneqarsinnaasoq ukiumoortumik aningaasartuutit annerpaartaat tassaavoq angalanermermut aamma ineqarnermermut, iliuuserisassaq sorleq toqqarneqarnersoq apeqqutaanani. Tamatuma aammattaaq kinguneraa katillugit ukiumoortumik aningaasartuutit ilaannamininnguisa tarrarsuisarnermermut aamma ingerlatsinermermut kiisalu malitseqartitsinermermut atorneqarnissaat.

Ukiuortumik aningaasartuutit ilanngunnagit aningaasartuutit siumut takorloorneqarsinnaangitsut	100 % peqataasoqarluni		70 % peqataasoqarluni	
	Nuummi tarrarsuineq	Nunap immikkoortuini tarrarsuineq	Nuummi tarrarsuineq	Nunap immikkoortuini tarrarsuineq
Ataasiakkaanut aningaasartuutit	0	0	0	0
Nioqutissiornermi annaasat	4.232.038	3.326.750	2.962.427	2.328.725
Tarrarsuisarnerup ingerlannissaanut aningaasartuutit	2.656.098	3.691.363	2.681.597	3.716.862
Angalanermut aningaasartuutit	14.309.860	4.542.616	10.016.902	3.179.831
Hotelini ineqarnernut aningaasartuutit	4.839.157	3.816.395	3.387.410	2.671.477
Katsorsartittut angerlarsimaffiinut ineqarnernut aserfallatsaaliinermullu aningaasartuutit	4.953.483	8.355.879	4.062.638	7.653.315
Tarrarsuisarnermik malitseqartitsinermut aningaasartuutit	525.428	525.428	410.678	410.678
Katillugit hotelini unnuisitsilluni	26.562.581	15.902551	19.459.014	12.307.573
Katillugit katsorsartittut angerlarsimaffiini unnuisitsilluni	26.676.907	20.442.035	20.134.242	17.289.412

Tabeli 11.2 Nuummi aamma nunap immikkoortuini tarrarsortittarnermut ukiumut aningaasartuutit siumut takorloorneqarsinnaangitsut aningaasartuutit ilanngunnagit

Aningaasartuutit ataatsimut katillugit siumut takorloorneqarsinnaangitsut ilanngullugit

Qulaani naatsorsuinerni suut tamarmik pilersaarutaasumik ingerlanissaat piumasaqaataavoq. Tamanna tamatigit taamaattarnissaa ilimanangilaq. Arlalinnik pisoqartassaaq soorlu assersuutigalugu ajutoornerit imaluunniit najukkami nappaalalertoqarneratigit napparsimaviup ulikkaarneranik kinguneqartumik. Atortut atorsinnaajunnaartut, tamatuma kinguneranik ingammik nunap immikkoortuini iliuuserisassamat kinguneqassalluni malunnaateqarluartumik aningaasartuuteqarnerulernermik. Aammattaaq sulisut akornanni napparsimanagerit, sulisussanik ajornartorsuiteqarnerit, atortut ajoquteqarnerannik, aggersaanermut allakkat tiguneqarsimanngitsut, timmisartoq kinguaattoortoq uniinnartorluunniit, umiarsuit kinguaattoortut, tikingngitsut imaluunniit piffissaq eqqorlugu aallangngitsut, arnat aallarsimasut imaluunniit feeriatut allarpassuillu. Siumut takorloorneqarsinnaangitsunik pisunik nalaanneqartut allamik

nutaamik neqeroorfigineqassapput naleqquttumik siumut piffissap iluani, tamakku taamaattut tamatuma kingornatigut tarrarsuisarnermut akornutaannginniassammata.

Peqqissutsimut Pitsaaliuinernullu Aqutsisoqarfiup sulisoqarnermut tunngasut qaavatigut 30 %-inik ilavaat. Naatsorsuutigineqassaaq qaavatigut ilanngussat allatigut ikinnerussasut, 25 %-it pallissagunarpaat. Nalilerneqarpoq nunap immikkoortuini iliuuserisassamat ataatsimut katillugit aningaasartuutinit siumut takorluugaanngitsunut aningaasartuutit 20 %-iunissaat aamma Nuummi iliuuserisassami 15 %-iunissaat.

Ukiumoortumik aningaasartuutit siumut takorluugaanngitsut ilanngullugit	100 % peqataasoqarluni		70 % peqataasoqarluni	
	Nuummi tarrarsuineq	Nunap immikkoortuini tarrarsuineq	Nuummi tarrarsuineq	Nunap immikkoortuini tarrarsuineq
Katillugit hotelini unnuisitsilluni	30.546.968	19.083.061	22.377.866	14.769.087
Katillugit katsorsartittut angerlarsimaffiini unnuisitsilluni	30.678.443	24.530.442	23.154.378	20.747.294
<i>* Aningaasartuutit siumut takorluugaanngitsut: 15 % Nuummi aamma 20 % nunap immikkoortuini</i>				

Tabeli 11.3 Ukiumoortumik aningaasartuutit siumut takorluugaanngitsut ilanngullugit

Aningaasartuutit ataatsimut katillugit ukiut 10-t qaangiunneranni

Ukiuni 10-ni tarrarsuisarnermut ataatsimut katillugit aningaasartuutit siumut takorluugaanngitsut ilanngullugit aammattaq naatsorsorneqarput, taakku kingunerinut atatillugu naatsorsuinerni immikkoortuini tulliuuttuni atorineqartussaammata. Katsorsartittunut angerlarsimaffinnik pilersitsinermit aningaasartuutit, atortunik pisinermit, ininik atugassanik allannortiterinermit siumut takorluugaanngitsut aningaasartuutit ilanngullugit nalilerneqarput ukiumi aallartiffiusumi pinissaat aningaasallu nalingisa nikerarnerannut iluarsiffigineqarnatik. Ukiumoortumik aningaasartuutit aningaasat nalingisa nikerarnerannut 3 %-imik matussuserneqarput.

Inuiaqatigiinnut aningaasartuutit ataatsimut katillugit ukiut qulit qaangiunneranni nunap immikkoortuini tarrarsuisarnermi ikinnerpaapput hotelimi ineqartitsinermi aamma Nuummi tarrarsuisarnermi. Tamanna naak nunap immikkoortuini iliuuserisassaaq pilersitsinermit aningaasartuutit annertuunik Nuummi iliuuserisassamat sanilliullugu ikkaluartoq. Nunap immikkoortuini tarrarsuisarnermi ukiumoortumik aningaasartuutit Nuummi tarrarsuisarnermit annikinnerujussuussapput, tamatuma kinguneranik ukiuni qulini tarrarsuisarnermi aningaasartuutit ataatsimut katillugit ikinnerussallutik.

Ukiut 10 qaangiunnerini aningaasartuutit siumut takorluugaanngitsut ilanngullugit	100 % peqataasoqarluni		70 % peqataasoqarluni	
	Hotelini unnuisitsilluni	Katsorsartittut angerlarsimaffiini unnuisitsilluni	Hotelini unnuisitsilluni	Katsorsartittut angerlarsimaffiini unnuisitsilluni
Nuummi tarrarsuisarneq	270.539.984	301.355.935	198.765.370	235.248.692
Nunap immikkoortuini tarrarsuisarneq	175.868.375	312.148.053	137.965.330	278.908.903
<i>Nassuiaat: Aningaasat nalingisa nikerarnerannut aaqqiineq 3 %.</i>				

Tabeli 11.4 Ukiut qulit tarrarsuisarnerup ingerlanneqareernerani katillugit aningaasartuutit aningaasat nikerarnerannut iluarsiiffiqineqartut

Ataatsimut katillugit aningaasartuunik eqikkaaneq:

- Naatsorsuutigineqarpoq siumut takorluugaanngitsut aningaasartuutit Nuummi iliuuserisassami ataatsimut katillugit aningaasartuutit 15 %-erissagaat aamma nunap immikkoortuini iliuuserisassami 20 %-iunissaat.
- Nuummi tarrarsuisarnermi pilersitsinermut aningaasartuutit siumut takorluugaanngitsut aningaasartuutit ilanngullugit hotelimi unnuinermi 2,4 mio. kr.-iupput aamma katsorsartittut angerlarsimaffianni 32,0 mio. kr.-iullutik.
- Nunap immikkoortuini tarrarsuisarnermi pilersitsinermut aningaasartuutit siumut takorluugaanngitsut aningaasartuutit ilanngullugit hotelimi unnuinermi 8,4 mio. kr.-iupput aamma katsorsartittut angerlarsimaffianni unnuinermi 96,9 mio. kr.-iullutik.
- Nuummi iliuuserisassami 70 %-imik peqataaffiqineqartumut ukiumoortumik aningaasartuutit ataatsimut katillugit siumut takorluugaanngitsut aningaasartuutit ilanngullugit 22,4 aamma 23,2 mio. kr.-it akornanniupput hotelimi aamma katsorsartittut angerlarsimaffianni unnuinerni aamma 100 %-imik peqataaffiqineqartumut 30,5 mio. aamma 30,7 mio. kr.-it akornanniullutik hotelimi aamma katsorsartittut angerlarsimaffianni unnuinermi.
- Nunap immikkoortuini iliuuserisassamut 70 %-imik peqataaffiqineqartumut ukiumoortumik aningaasartuutit siumut takorluugaanngitsut aningaasartuutit ilanngullugit 14,8-imiit 20,8 mio. kr.-it tikillugit amerlassuseqarput hotelimi aamma katsorsartittut angerlarsimaffianni unnuinermi aamma 100 %-imik peqataaffiqineqartumut 19,1 aamma 24,5 mio. kr.-it akornanni hotelimi aamma katsorsartittut angerlarsimaffianni unnuisarnermi.
- Nuummi iliuuserisassamut ukiuni qulini tarrarsuisarneq 70 %-imik peqataaffiqineqartumut hotelimi ineqarnermut 198,8 mio. kr.-it aamma 100 %-imik peqataaffiqineqartumut 270,5 mio. kr.-inik akornanni akeqarpoq. Katsorsartittut angerlarsimaffianni ineqarnermut 70 %-imik peqataaffiqineqartumut aningaasartuutit 235,2 mio. kr.-iupput aamma 100 %-imik peqataaffiqineqartumut 301,3 mio. kr.-illutik.
- Nunap immikkoortuini iliuuserisassamut ukiuni qulini tarrarsuisarnermut 70 %-imik peqataaffiqineqartumut hotelimi ineqarnermut 138 mio. kr.-it aamma 100 %-imik

peqataaffigineqartumut 175,9 mio. kr.-init akornanni akeqarpoq. Tamatumunnga aningaasartuutit katsorsartittut angerlarsimaffianni ineqarnermut 70 %-imik peqataaffigineqartumut 278,9 mio. kr.-iupput 100 %-imillu peqataaffigineqartumut 312,1 mio. kr.-iullutik.

12. Tarrarsuisarnerup toqusoqarnissaanik pinngitsoortitsisinnaaneranut naatsorsuutigineqarsinnaasut aamma toqusumut ataatsimut aningaasartuutit

Ukiut qulit qaangiunneranni tarrarsuisareernermi iviangikkut kræftimik toqussuteqartussaagaluit pitsaaliuinnermi amerlassusiat naatsorsorneqarpoq Handrickip al'imik perusia⁴¹ arnat pisariaqartumik aggersarneqarnissaannut (Number Needed to Invite, NNI) amerlassusiannik naatsorsuinnermut, imaluunniit pisariaqartumik tarrarsortittariaqartut (Number Needed to Screen, NNS) kræftimik toqussuteqarnissaat pitsaaliurlugu. NNI-p tarrarsortinnerup atuutilersinneqarnerata sunniutaa takutippaa, NNS-illi tarrarsortinnerup kingunera takutillugu. Nalunaarusiaq taamaattumik NNI-mik tunngaveqarpoq.

Tarrarsortinnerup sunniutaata naatsorsorneranut misissuinerit suliami tarrarsuinnermi sorliit iliuserisassatut aalajangiinnermi nalilertariaqarnersut pillugit Euroscreen Working Group-ip⁴² takussutissiaanit tunngaveqarput. Kisitsisit paasissutissat ataani titartakkamiittut naatsorsorneqarput taanna takussutissiaq aallaavigalugu.

Uuttuinnermi tunngavik	Ilimagisat	Oqaaseqaat
Arnat imatut ukiullit 50-69 qassit	Arnat 5.812	Kalaallit Nunaanni Naatsorsueqqissaartarfimmi kisitsisit 2013-imeersut tunngaviupput.
Tarrarsortinnermi ukiorisat	50-69 ukiullit	Innuttaasunik tarrarsuisarnissamut ukioqassutsit inassutigineqartut Europami ⁴³ .
Tarrarsuisarnerup akuttussusia	Ukiut 2	Innuttaasunik tarrarsuisarnissamut akuttussusissatut inassutigineqartut Europami ⁴⁴ .
Tarrarsuisarneq aamma piffissaq tulliuuttoq (Tarrarsuisarnerit ingerlaneri)	Ukiut 10 (Tulleriit 5)	Tarrarsuisarneq aamma piffissaq tulliuuttoq ilisimatusarnermik tunngaveqartumik ingerlanneqartuni nassaarineqarpoq aqqissuussaasumik ujarlernikkut.
Tulleriiaarinnermi amerlanerpaamik ukioqarnissaq	79-t	Tarrarsortinnermi pitsaaqutit aamma ajoqutit naatsorsorneqartariaqarput ukioqatigiikkuutaani 50-79-inut.
Iviangitigut kræftimik kalaallit arnat toqussuteqartartut akulikissusiat katiterlugu 50-80-inut ukiullit	2,14 %	Ilimagisami tunngavigineqarpoq piffissaq 2003-2013 NORDCAN ⁴⁵ -imit pissarsiaq. Ukiut agguarnerannit pissuteqartumik ukiut utoqqaanerpaaffissat 80-iupput.

Tabeli 12.1 Kisitsisinngorlugit saqqummiussat aalajangiisoqarnissaanik iliuseqarnissamut

⁴¹ Hendrick RE, Helvie MA. Mammography Screening: A New Estimate of Number Needed to Screen to Prevent One Breast Cancer Death. *Women's Imaging. American Roentgen Ray Society.* 2012:723-728.

⁴² Paci E. Summary of the evidence of breast cancer service screening outcomes in Europe and first estimate of the benefit and harm balance sheet. *J Med Screen [Internet].* 2012;19:5-13.

⁴³ Perry N, Broeders M, de Wolf C, Törnberg S, Holland R, von Karsa L. European guidelines for quality assurance in breast cancer screening and diagnosis. Health & Consumer Protection Directorate-General, European Communities, 2006.

⁴⁴ Perry N, Broeders M, de Wolf C, Törnberg S, Holland R, von Karsa L. European guidelines for quality assurance in breast cancer screening and diagnosis. Health & Consumer Protection Directorate-General, European Communities, 2006.

⁴⁵ Nordcan: <http://www-dep.iarc.fr/NORDCAN/Dk/frame.asp>

Iviangikkut kræftimik toqussuteqarnissamut tarrarsortinnerup kingunera tulleriaraluni nalilersorneqarpoq. Siullermik arnat 50-iniit 79-it tikillugit ukiullit iviangimikkut kræftimik toqussuteqarsinnaanerannut aarlerinartut ataatsimut katillugit ilimanartoqarsinnaanera aaqqiivigineqarpoq nappaatip paasineqarnerata nalaani. Kisitsisit paasissutissat Nunatsinni Nakorsaaneqarfimmeersut takutippaat arnat 35 %-ii ukioqatigiiaartuni iviangimikkut kræftimik toqussuteqartut 50-inik ukioqalersinnagit nappaataat paasineqartoq. Taakku ilanngunneqanngillat kræfteqarnerat tarrarsortinnermi paasineqarsimassanngimmat.

Ilisimatusarneq tunngavigalugu misissuinerit allat takutippaat tarrarsortinneq pissutigalugu navianartorsiornerup annikillinera 20 % (10 %-ip aamma 26 %-ip akornanni), tassa iviangitigut kræfteqarnermik toqussuteqarnissamut (Tabeli 3.1). Ilimagineqarsinnaappat aammattaaq tamanna Kalaallit Nunaannut atuussinnaasoq taassuma assigaa arnat 2,8 iviangimikkut kræfteqarneq toqussutigissanngikkaat, arnat 1.000-it ukiut qulit ingerlanneranni tarrarsortinnissamut aggersarneqarpara. Kalaallit Nunaanni taamaalillutik arnat 16-it, ukiuni qulini tarrarsuisaraanni, iviangimikkut kræfteqarnermik toqussuteqassanngikkaluarput. Taava ilanngukkutsigit killiliussat avasinnerpaat navianartorsiornermut annikillissutaasoq arnat 8 aamma 21-t akornanniittut iviangimikkut kræfteqarnermik toqussuteqassanngillat (Tabeli 12.2).

Navianartorsiornerup annikillinera naleqqiussinikkut	Iviangitigut kræftimik toqussuteqarnissamut pinaveersaartitsineq 1000 tarrarsortinnissamut aggersaraanni	Pinaveersaartitsinerup toqutinngisai kisitsisinngorlugit
10 %	1,4	8
20 %	2,8	16
26 %	3,6	21

Tabeli 12.2 Arnat iviangimikkut kræfteqarnermik toqussuteqanngitsoorsinnaasut ukiuni qulini tarrarsuisarnerup ingerlanneqarnerata kingornatigut

Toqussuteqartussaagaluartumik pinngitsoortitsinermit aningaasartuutit

Inuiaqatigiinnut aningaasartuutaasut katillugit (tak. kapitali 11) iliuuserineqartussanut marlunnut iviangitigut kræftimik toqussuteqartussaagaluartut pinngitsoortinnerinut ukiut qulit ingerlanerini tarrarsuisarnerup ingerlanneqarneranut sanilliunneqarput. Misissueqissaarnerup takutippaa iviangitigut kræftimik toqussuteqartussaagaluarnermik pinngitsoortitsineq qanoq akeqarnersoq Nuummi tarrarsortinnermi aamma nunap immikkoortuini tarrarsortinnermi, tassani ineqartitsinermit periutsit aamma peqataasartut qanoq amerlatiginerat assigiinngitsut tunngavigalugit ersersinneqarpoq. Iviangitigut kræftimik toqussuteqartussaagaluartumut pinngitsoortitsinermit ataatsimut aningaasartut inernerat takutinneqarpoq tabeli 12.4-mi.

Toqussuteqartussaagaluartumut pinngitsoortitsinermit ataatsimut aningsartuutit, 70 % peqataasoqarluni	Hotelini periuseq		Katsorsartittut angerlarsimaffianni periuseq	
	Nuuk	Nunap immikkoortui	Nuuk	Nunap immikkoortui
10 % navianartorsiornerup annikillinera naatsorsugaq, toqusut 8	24.845.671	17.245.666	29.406.086	34.863.613
20 % navianartorsiornerup annikillinera naatsorsugaq, toqusut 16	12.422.836	8.622.833	14.703.043	17.431.806
26 % navianartorsiornerup annikillinera naatsorsugaq, toqusut 21	9.465.018	6.569.778	11.202.319	13.281.376
Toqussuteqartussaagaluartumut pinngitsoortitsinermit ataatsimut aningsartuutit, 100 % peqataasoqarluni	Hotelini periuseq		Katsorsartittut angerlarsimaffianni periuseq	
	Nuuk	Nunap immikkoortui	Nuuk	Nunap immikkoortui
10 % navianartorsiornerup annikillinera naatsorsugaq, toqusut 8	33.817.498	21.983.547	37.669.492	39.018.507
20 % navianartorsiornerup annikillinera naatsorsugaq, toqusut 16	16.908.749	10.991.773	18.834.746	19.509.353
26 % navianartorsiornerup annikillinera naatsorsugaq, toqusut 21	12.882.856	8.374.685	14.350.283	14.864.193

Tabeli 12.4 Toqussuteqartussaagaluartumut pinngitsoortitsinermit ataatsimut aningsartuutit Nuummi aamma nunap immikkoortuini tarrarsuisarluni 70 %-imik aamma 10 %-imi peqataasoqarnermi

Misissueqqissaarnermi piomasagaataasut aallaavigalugit taava 70 %-imik peqataasoqarluni 8,6 mio. kr. aamma 17,4 mio. koruuninik akeqassaaq toqussuteqartussaagaluartumut pinngitsoortitsineq iviangitigut kræftimi toqussuteqarnissap navianartorsiornerup 20 %-imik naatsorsukkamik annikillsitsinermi. Aningsartuutit nunap immikkoortuini tarrarsuilluni aamma hotelini najugaqartitsilluni annikinnerpaajupput.

Tarrarsuisarnerup toqusoqarnissaanik qassinik pinngitsoortitsinnaaneranut naatsorsuutigineqarsinnaasut aamma toqusumut ataatsimut aningsartuutit

- Ukiut qulit tarrarsuisarnerup ingerlatereernerani naatsorsuutigineqarpoq iviangitigut kræftimik toqussuteqartartut akulikissusiata agguaqatigiissitsinikkut 20 %-imik apparissasoq imaluunniit 1/5-imik (imaluunniit 10 aamma 26 %-imik) tarrarsortinnissamut aggersarneqarsimasut akornanni.
- Matuma siulianiittoq tunngavigalugu aamma iviangimikkut kræfteqartartut paasineqartartut akulikissusiat tunngavigalugu, tassa arnat 60-69-inik ukiullit akornanni naatsorsorneqarsinnaavoq ukiut qulit tarrarsuisarnerup iviangitigut kræfteqarnermik toqussuteqartartut katillugit arnat 16-it (arnat 8 aamma 21 akornanni) pinaveersaartissinnaagai.

- Nuummi tarrarsuisarnermi iviangitigut kræfteqarnermik toqussuteqarnissamut ataatsimik pinngitsoortitsinissamut aningaasartuutit naatsorsorneqartut 12,4 mio. kor.-it aamma 14,7 mio. kr.-nit akornanniipput, tassani apeqqutaalluni ineqartitsinermut periaaseq.
- Nunap immikkoortuini iviangitigut kræfteqarnermik toqussuteqarnissamut ataatsimik pinngitsoortitsinissamut aningaasartuutit naatsorsorneqartut 8,6 mio. ko.-it aamma 17,4 mio. kr.-nit akornanniipput, tassani apeqqutaalluni ineqartitsinermut periaaseq.

13. Tarrarsortinnermi ukiut inuuffigisat anguneqartut aamma pitsannorsakkamik ukiut inuuneqaqqiffiusut, kiisalu pitsannorsakkamik ukiut inuuneqaqqiffiusumut ataatsimut aningaasartuutit

Naatsorsorniarlugu tarrarsortinnermik tunngaveqartumik piffissaq inuuffigisat anguneqartoq pitsaanerumik inuuneqarluni qanoq naleqartiginersoq, tassani atorineqartarpoq anguniakkat katitikkat ataqtatigiissinneqartarlutik ukiut inuuneqaqqiffiusut anguneqartut nammineq naliliineq tunngavigalugu peqqinnermut tunngatillugu inuunermi pitsaasumik atugaqarneq arnanut 50-69-inut ukiulinnut, taava naatsorsuinnermi atorineqartarpoq pitsannorsakkamik inuuneqaqqiffiusut ukiut inuuffigisat QALY (quality-adjusted life years).

QALY naatsorsorneqartarpoq ukioq ataaseq inuuffigisat peqqissutsikkut akornuteqarnani tassaavoq 1 QALY nalinga (= ukioq inuuffigisat 1 x pitsaasumik inuuneqarnermut oqimaalutaq 1). Ukioq ataaseq inuuffigisat peqqissutsikkut akornuteqannginnermiit annikinnerusoq 1 ataallugu naleqarpoq. Inuunermi pitsaasumik atugaqarneq 50 %-imut appariarsimappat, taava pitsaasumik inuuneqarnermut oqimaalutaq 0,5-iuvoq taamaattumik ukioq inuuffiusoq taamaallaat 0,5 QALY-mik naleqassaaq.

Pitsannorsakkamik ukiut inuuneqaqqiffiusut atornerisigit pitsaasumik inuuneqarnissamik annaasaq iluarsiiqqineqartarpoq, mammografi atorlugu tarrarsortinnerup nammineq aamma taassuma arnanut kingunerluutigisinnaasaatut naatsorsuutigineqarsinnaasut soorlu tinunertut nassaarineqarsimasut, naappaateqarsorinnerneq aamma kræftimut katsorsartinneq. Paasissutissat naatsorsuinnermi ilanngunneqartut ilaatigut ukiut inuuffissaagaluit annaasat ukioqtatigiikkuutaat akornanni ilaatigullu pitsaasumik inuuneqarnermut oqimaalutaasut arnanut assinganik ukiulinnut naleqqiullugit.

Innuttaasut tunngavigineqartut inuuniarnerminni atugarisaat aallaavigineqarput pitsaasumik inuuneqarnermut oqimaalutaasumik naatsorsuusiordermi, tassani atorineqarput arnat Kalaallit Nunaanni najugallit 50-69-inut ukioqartut Kalaallit Nunaanni Innuttaasut Peqqissusaannik Misissuitsineq 2014-imi⁴⁶ akissutigisaat namminneq naliliinertik tunngavigalugu peqqissusiannut apeqqutit. Apeqqutigineqartoq unaavoq: "Peqqissutsit qanoq nalilerusuppiuk" akissutigisassatut periarfissaallutik: "Pitsaalluinnartut", "pitsaasut", "ajorpallaanngitsut", "ajortut", aamma "ajorluinnartut". Akissutissat immikkoortui marlungorlugit avinneqarput imatut "Pitsaalluinnartut" aamma "pitsaasut" tassaavoq *peqqissutsikkut pitsaasumik imminut naliliivigineq*, illuatungaagut "ajorpallaanngitsut", "ajortut", aamma "ajorluinnartut" tassaallutik *peqqissutsikkut ajortumik imminut naliliivigineq*. Akissutissatut periarfissaasut immikkoortinneqarneri sensitetsanalyse atorlugu misissorneqarput. [nuts. sensitetsanalyse naatsorsueriaaseq taanna atorlugu qulaajarneqarniartarpoq kisitsisini aallaaviusuni aalajangersimasoq eqqoqqissaanngitsoq eqqortumit malunnaateqarlumik allatut inerneqarsinnaanersoq/Paasisaqarfik: http://denstoredanske.dk/It,_teknik_og_naturvidenskab/Matematik_og_statistik/Operationsanalyse_og_matematisk_programmering/sensitetsanalyse]

⁴⁶ Statens Institut for Folkesundhed. Kalaallit Nunaanni innuttaasut peqqissusaannik misissuitsineq 2014 – Inuunermi atugarititaasut, inooriaaseq peqqissuserlu.

Inuunerup sinnerani peqqissuulluni inuunerup naatsorsorneqarnerani arnat ukioqatigiit 50-69-inut ukiullit Kalaallit Nunaanni Naatsorsueqqissaartarfiup 2014-imi aniguisut pillugu nalunaarsugaa atornerqarpoq. Taakkununga ataqatigiissinneqarput inuunermi atugarisat pillugit nammineq nalunaarutigineqartut Kalaallit Nunaanni Innuttaasut Peqqissusaannik Misissuitsineq 2014-imeersoq Sullivan's metode⁴⁷ atorlugu naatsorsorneqartut, tassuuna paasiniarneqarpoq QALY-t anguneqartut qassiuneri iviangitigut kræftimik toqussuseqarnissamik pinngitsoortitsiniarnikkut.

Tamatuma kingornatigut QALY-t anguneqartut qassiuneri naleqqussarneqarput pitsaanngitsumik kinguniusussanut naatsorsuutigisanut naappaateqarsorinninnermit aamma tarrarsortinnermi nappaateqartutut naak taamaanngikkaluartoq akissutigineqartunut. Arnanut nappaateqartutut naak taamaanngikkaluartoq ukiut qulit ingerlanerini akissuteqartoqarnissaanik naatsorsuutigineqarsinnaasup arnat qassiunnerannik naatsorsuunermi ukiumut nappaateqartutut naak taamaanngikkaluartoq 2,8 % atornerqarpoq Danmarkimi tarrarsuulluni misissuinermeersoq⁴⁸. Arnat, nappaateqartutut naak taamaanngikkaluartoq taamannak akissuteqarfigineqartussatut naatsorsuutigineqartut pitsaasumik inooriaaseqarnermut nalunaakkanut 0,81-imut nappaateqartutut naak taamaanngikkaluartoq akissuteqarfigineqartussatut sanilliunneqarpoq, tamanna toqqarneqarpoq atugassanit nassaarineqarsimasunit⁴⁹ aammattaq iluarsiiqqineqarluni innuttaasut tunngavigineqartut pitsaasumik inuunerannit QALY-t qanoq amerlatigisut annaaneqartut naatsorsornissaannut. Tarrarsuulluni iviangitigut kræftimik nappaateqarsorinninneq atuakkanit tunngaveqartoq 6,5 %-imut inissinneqarpoq piffissami tarrarsuiffiusumi inuunernit annaaneqartunit tamanit⁵⁰. Naatsorsuutigisanut tunngatillugu sensitivetsanalyse ingerlanneqarpoq 1-10 %⁵¹. Ilimagineqarpoq arnat nappaateqarsorisat iviangimikkut kræfteqartut sakkortunngitsumik nakorsagassamik pilatsinnermik aamma tamatuma kingorna kemortinnermik kingusinnerusukkut uteqqinngitsumik. Ataatsimut inuunerup pitsaanerulerneranut nappaateqarsorinnermi inuunerup pitsaanerulernera 0,48-mut inissineqarpoq iviangip peerneqarnera⁵², iviangitigut kræfteqartutut Kalaallit Nunaanni pilattaanermut atornerqartumut, taanna kemortinnermi inuunerup pitsaanerulerneranik 0,74⁵³-imik qanngerneqarpoq.

Naggataatigut tarrarsuisarnermut pilersaarutit atuutsinneqalerneratigut QALY-t anguneqartut iluarsiiqqineqarput QALY-nit annaaneqartunit, tassa nappaateqarsorinninnermik aamma nappaateqartutut naak taamaanngikkaluartoq akissuteqaat pissutaallutik. QALY-p nalinga taana inuiaqatigiit

⁴⁷ Sullivan DF. A single index of mortality and morbidity. HSMHA Health Rep. 1971;86(4):347–54.

⁴⁸ Utzon-Frank N, Vejborg I, von Euler-Chelpin M, Lyng E. Balancing sensitivity and specificity: sixteen year's of experience from the mammography screening programme in Copenhagen, Denmark. *Cancer Epidemiol. Elsevier*; 2011;35(5):393–8.

⁴⁹ Amy E. Bonomi, Denise M. Boudreau, Paul A. Fishman, Evette Ludman A, Mohelnitzky EAC and DS. Quality of Life Valuations of Mammography Screening. *Qual Life Res.* 2008;17(5):801–14.

⁵⁰ Paci E. Summary of the evidence of breast cancer service screening outcomes in Europe and first estimate of the benefit and harm balance sheet. *J Med Screen.* 2012;5–13.

⁵¹ Puliti D, Duffy SW, Miccinesi G, de Koning H, Lyng E, Zappa M, et al. Overdiagnosis in mammographic screening for breast cancer in Europe: a literature review. *J Med Screen [Internet].* 2012;19:42–56.

⁵² T. Peasgood, S. Ward JB. A review and meta analysis of health state utility values in breast cancer. Discussion Paper. Unpublished. 2010.

⁵³ T. Peasgood, S. Ward JB. A review and meta analysis of health state utility values in breast cancer. Discussion Paper. Unpublished. 2010.

aningaasaqarneranik nalilersuinerimi atorreqarpoq, tassa tarrarsuisarnermik pilersaarutip atorreqalerneratigut QALY-mut ataatsimut aningaasartuutaasunik.

Ukiut inuuffiusut aamma pitsanngorsakkamik inuuneqaleqqilluni ukiut inuuffiusut anguneqartut amerlassusiat

Agguaqatigiissitsilluni kalaallit arnap 50-69-inut ukiullip iviangimigut kræfteqarnermik pissuteqartumik ukiut inuuffigisassani 19,3 annaasarai naatsorsorneqarpoq. Arnat 50-69-inik ukioqartut katillugit 57,5 %-ii Kalaallit Nunaanni Innuttaasut Peqqissusaannik Misissuititsineq 2014-imeersoq malillugu peqqissutsikkut imminut ajunngitsumik naliliivigippit, taassuma assigaa inuunermik ataatsimik annaassigaanni ukiup 0,58 QALY anguneqartartut. Pitsaasumik inuuneqarnermik oqimaalutaq tunngavigalugu nappaateqartutut naak taamaangikkaluartoq taamannak akissuteqarfigineqartussatut 0,81, iviangip peerneqarneranut 0,48 aamma kemortilluni nakorsartinnermut 0,74 taava inuunerup pitsaassusianut oqimaalutaq nappaateqarsorineqarnermi 0,36-imut naatsorsorneqarpoq. Inuunerup pitsaassusiat appariarnera nappaateqartutut naak taamaangikkaluartoq pissutigalugu Norgemiut misissuinerannit qaammatinik arfinilinnik sivissuseqartutut nalilerneqarpoq, tassani takutinneqarpoq arnat nappaateqartutut naak taamaangikkaluartoq inerniliiffineqartut namminneq nalilikkaminnik inuunerisa pitsaassusiat uuttorneqarsinnaasumik appariartartoq ukiup affaa tikillugu aali nappaateqartutut naak taamaangikkaluartoq akissuteqarfigineqarnermik kingornatigut⁵⁴.

Navianartorsiornerup annikillinera naleqqiussaq	Aggersakkani 1000-isuni toqumik kinguneqanngitsut	Iviangitigut kræftimik toqquteqanngitsoortut amerlassusiat	Ukiut inuuffiusut angusat	QALY-t angusat
10 %	1,4	8	154	-48
20 %	2,8	16	308	38
26 %	3,6	21	404	91

Tabeli 13.1 Pitsanngorsakkamik inuuneqaqqilerluni ukiut inuuffiusut anguneqartut ukiuni 10-ni tarrarsuisarnerup kingornatigut

Nappaateqartutut naak taamaangikkaluartoq annertussuseraat 2,8 % mammografi atorlugu tarrarsuinerit ingerlanneqartunit aamma 70 %-imik peqataaffigineqartumi, taava ukiuni qulini tarrarsortinnerni nappaateqartutut naak taamaangikkaluartoq akissutit inernerissavaat 570, taamaattoq 100 %-imik peqataasoqarluni nappaateqartutut naak taamaangikkaluartoq akissutit inernerissavaat 814. Ukiut qulit ingerlanerini nappaateqarsorinnerneq 6,5 %-iuppat taava arnaq ataaseq naappaateqarsorineqassaaq.

Naatsorsorneqarpoq ukiut qulit ingerlanerini katillugit ukiut inuuffiusut 308 anguneqassasut arnanut 50-it aamma 69-it akornanni ukioqartunut, kisianni taamaallaat QALY-t 38 navianartorsiornerup annikillinerani naleqqiunneqartumi 20 %-imi. Akerlianik navianartorsiornerup annikillinerani naleqqiunneqartoq taamaallaat 10 %-iuppat, taava ukiut inuuffiusut 154-t anguneqassapput, taamatullu ukiut pitsanngorsakkamik inuuneqaqqilerluni inuuffiusut 48 annaaneqassallutik. Taamaallilluni QALY-mi

⁵⁴ Hafslund B, Espehaug B, Nortvedt M. Effects of False-Positive Results in a Breast Screening Program on Anxiety, Depression and Health-Related Quality of Life. *Cancer Nursing*. 2012;35(5):E26-E34.

pitsaanngitsumi ersersinneqarpoq tarrarsortinnermi iluaqutaanngitsut iluaqutaasunit annertunerusut. Navianartorsiornerup annikillinerani naleqqiunneqartoq 26 %-iuppat ukiut inuuffiusut 404-t anguneqassapput, taamatullu ukiut pitsanngorsakkamik inuuneqaqqilerluni inuuffiusut 91-it. (Tabeli 13.1)

Pitsanngorsakkamik inuuneqaqqilerluni ukiumut inuuffiusumut angusamut ataatsimut aningaasartuutit

Inuiaqatigiinnut aningaasartuutit katillugit (tak. kapitali 12) pitsanngorsakkamik inuuneqaqqilerluni ukinut inuuffiusussatut naatsorsuutigisanut naleqqiukkaanni, tassa ukiut qulit ingerlanerini tarrarsortiffiusunut takuneqarsinnaavoq tarrarsortinnermi QALY ataaseq angugaanni tamanna qanoq akeqarnerisooq (Tabeli 14.2)

	Hotelini periuseq		Katsorsartittut angerlarsimaffianni periuseq	
	Nuuk	Nunap immikkoortui	Nuuk	Nunap immikkoortui
70 % peqataasoqarluni	<i>Aningaasartuutit (DKK) QALY-mut ataatsimut</i>			
10 % navianartorsiornerup annikillinera (QALY ataaseq annaaneqarpoq)	140.945	2.874.278	4.901.014	5.810.602
20 % navianartorsiornerup annikillinera (QALY ataaseq anguneqarpoq)	5.230.668	3.630.667	6.190.755	7.339.708
26 % navianartorsiornerup annikillinera (QALY ataaseq anguneqarpoq)	2.184.235	1.516.103	2.585.150	3.064.933
100 % peqataasoqarluni	<i>Aningaasartuutit (DKK) QALY-mut ataatsimut</i>			
10 % navianartorsiornerup annikillinera (QALY ataaseq annaaneqarpoq)	5.636.250	3.663.924	6.278.249	6.503.084
20 % navianartorsiornerup annikillinera (QALY ataaseq anguneqarpoq)	7.119.473	4.628.115	7.930.419	8.214.422
26 % navianartorsiornerup annikillinera (QALY ataaseq anguneqarpoq)	2.972.967	1.932.620	3.311.604	3.430.198

Tabeli 13.2 Nuummi aamma nunap immikkoortuini tarrarsuisarnerni QALY ataaseq annaaneqarpat/anguneqarpat aningaasartuutit

Navianartorsiornerup annikillinerani naleqqiunneqartumi 20 %-imi QALY-mut ataatsimut angusamut aningaasartuutit 3,6 mio. kr. aamma 7,3 mio. kr. akornanniipput, aningaasartuutit annikinnerpaallutik nunap immikkoortuini tarrarsuisarnerni hotelini ineqartitsilluni. Navianartorsiornerup annikillinerani naleqqiunneqartoq 10 %-iuppat taava tarrarsuisarnermut pilersaarut ataatsimut inuunerisa pitsaassusiat annikillisissavaa aningaasartuutaassallutillu 2,9 mio. kr. aamma 5,8 mio. kr. QALY-mut annaaneqartumut ataatsimut.

Pitsanngorsakkamik inuuneqaqqilerluni ukiumut inuuffiusumut angusat pillugit eqikkaaneq

- Katillugit ukiut inuuffiusut anguneqartut ukiut qulit ingerlanerini tarrarsortinnerup kingornatigut arnat 50-69-inut ukiullit tamaasa eqqartaatigalugit ukiut 308-apput navianartorsiornerup annikillinerani naleqqiunneqartumi 20 %-imi, taakku assigaat ukiut pitsanngorsakkamik inuuneqaqqilerluni ukiut inuuffiusut 38-t. Navianartorsiornerup annikillinerani naleqqiunneqartumi 10-mit 26 %-imut katillugit QALY-t amerlassusiat ukiut -48 aamma 91-it akornanniittutut missingerneqarpoq. Nuummi tarrarsuisarnermi missingiilluni eqqoriaaneq pitsaanerpaavoq, tassa QALY-mik ataatsimik angusaqassagaanni aningaasartuutit 5,2 mio. kr. aamma 6,2 mio. kr. akornanniissammata apeqqutaalluni ineqartitsinerup qanoq ittuunera.
- Nunap immikkoortuini tarrarsuisarnerni missingiilluni eqqoriaaneq pitsaanerpaaq tassaavoq QALY-mik ataatsimik angusaqassagaanni aningaasartuutit 3,6 mio. kr. og 7,3 mio. kr. akornanniissammata apeqqutaalluni ineqartitsinerup qanoq ittuunera.

14. Nassuiaassutigisat aamma inerniliineq

Mammografi atorlugu tarrarsuinerup sunniutigisartagaa sulii oqallisaavoq. Schweizimi arlaannulluunniit attuumassuteqanngitsut siunnersuisoqatigiit 2015-imi innersuussutigaat maannakkut innuttaasunik mammografi atorlugu tarrarsuisarnernut atatillugu nutaanik pilersaarutininik atuutilersitsisoqarnissaa, maannakkullu ingerlanneqartup killilimmik piffissalernerqarnissaa. Siunnersuisoqatigiit isumaqarput tarrarsuisarnerni ajoqutaasut peqqissutsimut iluaqutaasut⁵⁵ qaangeraat. Illuatungaatigut Tuluit Nunaanni siunnersuisoqatigiit inernilerpaat tarrarsuinerup Tuluit Nunaanni ingerlatiinnarneqarnissaa, tassani peqqissutsimut iluaqutaasut ajoqutaasut qaangermatigit⁵⁶. Assinganik inerniliipput Canadami immikkut ilisimasallit, kisiannili erseqqissarpaat innersuussutaasoq ingasanngitsumik taamaassorinninnermik tunngaveqarnerarlugu⁵⁷.

Kalaallit Nunaanni iviangikkut kræfteqartarneq akuttusuujuvoq aamma mammografi atorlugu tarrarsuisarneq, taamaattumik nunani allani iviangikkut kræftimik nappaateqarfiunerunit aningaasartuutitigut atorluaannginneruvoq. Nunarsuaq tamaat isigalugu paasineqarpoq innuttaasunik Asiami nunani iviangikkut kræftimik nappaateqarfiunnginnerusartuni mammografi atorlugu tarrarsuisarneq aningaasartuutitigut atorluaannginnerusuuvoq, tamannali nunani killerni nunani aningaasartuutitigut atorluaanerusussaasoq⁵⁸.

Misissuinerimi iliuuserisassat 2 qimerloorneqarput, allalli 2 toqqarneqaratik. Iliuuserisassat maannakkut peqqinnissaqarfimmi aqqissuussinnermik aamma maannakkut angallannerimi aqqissuussinnermik aallaaveqarput. Tamatuma saniatigut aallaavigineqarpoq napparsimasut angalanerannut najugaqarnerannullu aningaasartuutit peqqinnissaqarfimmit akilerneqartussaanerit, ullumikkut soorlu taamaattoq. Iliuuserisassat 2, misissuinerimi ilanngunneqartut tassaapput 1) Nuummi tarrarsuisarnerit tamarmik ingerlanneqarnissaat imaluunniit 2) nunap immikkoortuini tallimaasuni tarrarsuisarnerit ingerlanneqarnissaat Qaortumi, Nuummi, Sisimiuni, Aasianni aamma Ilulissani.

Arnanik peqqissuunerisunik tarrarsuisarneq, misissuinerit annertunerpaartaat nammineq najugaqarfigisami ingerlanneqarsinnaanngikkaangata, tamanna pisariaqartumik annertuunik aningaasartuuteqarfiussaaq. Angalanermut najugaqarnermullu aningaasartuutit amerlanerujussuupput iviangikkut kræftimut tarrarsuisarnerup atuutilersinneranut atatillugu. Tarrarsuisarneq Nuummi qitiusumik ingerlanneqartassappat, taava 100 %-imik peqataasoqassappat pisariaqartinneqassappat unnuinerit 4.578-it aamma unnuinerit 3.205-it 70 %-imik peqataasoqarnerani. Nunap immikkoortuini tarrarsuisarnermi unnuinerit 3.469-it aamma unnuinerit 2.428-t. Arnat tarrarsortittut amerlanerit ukioqarmata

⁵⁵ Biller-Andorno, Jüni P. Abolishing Mammography Screening Programs? A View from the Swiss Medical Board. *New Engl J* [Internet]. 2014;21(370):1965–7. Available from:

<http://scholar.google.com/scholar?hl=en&btnG=Search&q=intitle:New+engla+nd+journal#0>

⁵⁶ Marmot M. The benefits and harms of breast cancer screening: an independent review. *Lancet* [Internet]. 2012;380(9855):1778–86.

⁵⁷ The Canadian Task Force on Preventive Health Care. Recommendations on screening for breast cancer in average-risk women aged 40–74 years *Canadian Med Assoc J* 2011;183(17):1991–2001.

⁵⁸ Yoo KB, Kwon JA, Cho E, Kang MH, Nam JM, Choi KS, et al. Is mammography for breast cancer screening cost-effective in both Western and Asian countries? Results of a systematic review. *Asian Pacific J Cancer Prev* 2013;14(7): 4141-9.

sulisinnaasuullutik, aammattaaq sulingitsoornermi annaasanut aningaasartuuteqassaaq, taakku peqqinnissaqarfimmi tarrarsuisarnermut aningaasartuutit assigingajappaat. Ataatsimut katillugit tarrarsuisarnermi aningaasartuutit Tabelini 14.1-imi aamma 14.2-mi takuneqarsinnaapput.

Inuiaqatigiinnut aningaasartuutit assigiinngissusiisa nikinganerujussuat assigalugu inuunermik annaassaqarnermut ataatsimut imaluunniit pitsanngorsakkamik inuuneqaqqilernermit aningaasartuutit assinganik assigiinngissavai, tamatumalu kingunerisaanik iliuuserisassat taakku marluk akornanni aningaasartuutinik atorluaaneq. Assigiinngissutsip annertuneranut pingaarnertut pissutaaqqippoq angalanernut aningaasartuutit aamma ineqartitsineq hotelini imaluunniit katsorsartittut angerlarsimaffiini pissanersoq.

Pilersitsinermut aningaasartuutit (mio. koruunit)	Nuuk	Nunap immikkoortui
Katsorsartittunut angerlarsimaffiit	25.8	78.2
Sulisunik ilinniartitsineq, atortut aamma atortussat allanngortinnerat	2.1	7.0
Katillugit (hotelit)*	2.1	7.0
Katillugit (katsorsartittut angerlarsimaffii)*	27,8	80,7
<i>* Aningaasartuutit siumut takorloorneqarsinnaanngitsut ilanngunneqanngillat</i>		

Ukiumoortumik aningaasartuutit 70 % peqataasoqarluni (mio. koruunit)	Nuummi tarrarsuisarneq		Nunap immikkoortuini tarrarsuisarneq	
	Hotel	Katsorsartittut angerlarsimaffiat	Hotel	Katsorsartittut angerlarsimaffiat
Nioqqutissiornermi annaasat	3,0	3,0	2,3	2,3
Tarrarsuisarneq aamma malitseqartitsineq	3,1	3,1	4,1	4,1
Angalanermut aningaasartuutit	10,0	10,0	3,2	3,2
Ineqarpoq	3,4	4,1	2,7	7,7
Katillugit aningaasartuutit siumut takorluugaanngitsut pinnagit	19,5	20,2	12,3	17,3
Katillugit aningaasartuutit siumut takorluugaanngitsut ilanngullugit	22,4	23,2	14,8	20,8

Ukiumoortumik aningaasartuutit 100 % peqataasoqarluni (mio. koruunit)	Nuummi tarrarsuisarneq		Nunap immikkoortuini tarrarsuisarneq	
	Hotel	Katsorsartittut angerlarsimaffiat	Hotel	Katsorsartittut angerlarsimaffiat
Nioqqutissiornermi annaasat	4,2	4,2	3,3	3,3
Tarrarsuisarneq aamma malitseqartitsineq	3,2	3,2	4,2	4,2
Angalanermut aningaasartuutit	14,3	14,3	4,5	4,5
Ineqarpoq	4,8	5,0	3,8	8,4
Katillugit aningaasartuutit siumut takorluugaanngitsut pinnagit	26,5	26,7	15,8	20,4
Katillugit aningaasartuutit siumut takorluugaanngitsut ilanngullugit	30,5	30,7	19,0	24,5

Tabeli 14.1 Pilersitsinermut aningaasartuutit aamma tarrarsuisarnermi ukiumoortumik aningaasartutit aningaasartuutit siumut takorloorneqanngitsut Nuummi 15 %, nunap immikkoortuini iliuusissani 20 % ilanngunnagit aamma ilanngullugit, kiisalu 70 %-imik aamma 100 %-imik peqataasoqarluni

Arnani 50-69-it akornanni ukiullit iviangimikkut kræfteqartut paasineqartut akulikissusiat aamma navianartorsiornerup annikillinerata naleqqiussatut naatsorsuutigineqartup 20 %-iusup tunngavigalugit, taava naatsorsorneqarsinnaavoq ukiuni qulini tarrarsortittarnerup kingornatigut iviangikkut kræfteqarnermik pissuteqartumik toqusussaagaluit arfineq pingasut aamma 21 akornanni

pinngitsoortinneqarsinnaapput, taakku assigaat ukiumut toqusartut ataatsip aamma marluk akornanniittut. Arnat aniguisut agguaqatigiissitsinikkut ukiut inuuffiusut 19 angusarpaat imaluunniit katillugit ukiut qulit ingerlanerini ukiut inuuffiusut 308. Ukiunik inuuffiusunik pitsaanerulersitsisoqarneratigut ukiut inuuffiusut pitsannorsakkat 38-t anguneqassapput, iviangitigut kræftimik toqussuteqarnissap nalorninartorsiutaanerata annikillinerani naleqqiussami 20 %-iusumi. Taamaattorli kisitsit allanngorsannaavoq annaasat 48-t nalorninartorsiornerup annikillinerani naleqqiussami 10 %-imi aamma pitsannorsakkamik inuuneqaqqilerluni ukiunut 91-inut angusanut nalorninartorsiornerup annikillinerani naleqqiussami 26 %-imi (Tabeli 14.2).

Navianartorsiornerup annikillinera naleqqiussaq	Toqusoqarnissaa pinngitsoorneqartoq	Ukiut inuuffiusut angusat	QALY-t angusat
10 %	8	154	-48
20 %	16	308	38
26 %	21	404	91

Tabeli 14.2 Toqusoqarnissaa pinngitsoorneqartoq, ukiut inuuffiusut angusat aamma pitsaaneruumik inuuneqaqqilerluni ukiut angusat navianartorsiornerup annikillinerani naleqqiussami 20 % (10-26 %)

Iviangitigut kræfteqarnermik pissuteqartumik toqusoqarnissaanik pinaveersaartitsinerup aningaasartuutit nunap immikkoortuini tarrarsuisarnerni 8,6 mio. kr. aamma 17,4 mio. kr.-nit akornanniipput, kiisalu Nuummi qitiusumik tarrarsuisarnerni 12,4 mio. kr. aamma 14,7 mio. kr.-nit akornanniillutik, 70 %-imik peqataasoqartillugu qaffasinnerussappullu peqataasut 100 %-iuppata.

Toqumik pinngitsoortitsinerup ataatsimi aningaasartuutit (mio. koruunit)	Hotelit atorlugit		Katsorsartittut angerlarsimaffii	
	Nuuk	Nunap immikkoortui	Nuuk	Nunap immikkoortui
70 % peqataasoqarluni	12,4 (24,8-9,5)	8,6 (17,2-6,6)	14,7 (29,4-11,2)	17,4 (34,8-13,3)
100 % peqataasoqarluni	16,9 (33,8-12,9)	11,0 (22,0-8,4)	18,8 (37,7-14,4)	19,5 (39,0 – 14,9)

Tabeli 14.3 Toqumik pinngitsoortitsinerup ataatsimi aningaasartuutit nalorninartorsiornerup naleqqiussap annikillinerani 20 %-imi (10 – 26 %)

Toqusoqarnissaanik pinaveersaartitsinerup saniatigut aammattaaq naatsorsorneqarpoq tarrarsortinnermi ukiut pitsannorsakkamik inuuffiusut qassit anguneqarsinnaanersut. Pitsannorsakkamik inuuneqarluni ukiunut inuuffiusunut aningaasartuutit navianartorsiornerup annikillinerani naleqqiussami 20 %-imi Nuummi tarrarsuisarnermi aamma 70 %-imik peqataasoqarluni 6,2 mio. koruunitut nalilerneqarput katsorsartittut angerlarsimaffianni unnuisarluni, kiisalu hotelimi unnuisarluni 5,2 mio. koruuninut. Nunap immikkoortuini tarrarsuisarnerni QALY-mut ataatsimut angusamut 70 %-imik peqataasoqarluni aningaasartuutit 7,3 mio. koruuniuppup katsorsartittut angerlarsimaffianni unnuisarluni kiisa hotelini unnuisarluni 3,6 mio. koruuniullutik.

Malugineqassaaq paasineqarmat (Tabeli 13.2) navianartorsiornerup annikillinerani naleqqiussami appasinnerusumi 10 %-imi tarrarsuisarnermik atuilernermi ukiunik pitsanngorsakkamik inuuffiusuni annaasaqartoqarnissaa.

Aningaasartuutissatut naatsorsuutigisat QALY-mut ataatsimut angusamut nalorninartorsiornerup annikillinerani naleqqiussami 20 %-imi (mio. koruunit)	Hotelit atorlugit		Katsorsartittut angerlarsimaffii	
	Nuuk	Nunap immikkoortui	Nuuk	Nunap immikkoortui
70 % peqataasoqarluni	5,2	3,6	6,2	7,4
100 % peqataasoqarluni	7,1	4,6	7,9	8,2

Tabeli 14.4 Pitsanngorsakkamik inuuneqaqqilerluni ukiumut inuuffiusumut ataatsimut angusarisamut aningaasartuutit nalorninartorsiornerup annikillinerani 20 %-imi (10 – 26 %)

Aningaasaqarnermut tunngatillugu misissueqqissaarnerit killilimmik aningaasaqarnermi tulleriarinermut iluaqutigineqarnissaat isumagaat. Passussisarnermik nutaanik atugalernissamut tulleriarinermut tunngatillugu aningaasanik siunertanut allanut atuinissaq nunani killerni amerlanerni oqallisaavoq, kiisalu nunat ilaanni maleruagassat atuutilersinneqarput QALY-mut ataatsimut aningaasartuutit qanoq amerlatigisut atorneqassanersut soorlu assersuutigalugu passussisarnermik nutaanik atuileritoqassappat (Tabeli 14.5). WHO-p cost-effectiveness-imut suliniutaanni killiliussanut naleqartitaq atorneqarpoq, tassani QALY ataaseq tassaalluni BNP (naalagaaffimi tunisat ataatsimut nalingat) 1-imit 3-mut gangerlugu innuttaasumut ataatsimut, taanna aningaasartuutininik atorluuanertut isigineqarpoq⁵⁹. Kalaallit Nunaanni innuttaasumut ataatsimut BNP 250.000 koruunit missaannik naleqarpoq.

⁵⁹ Morris S, Devlin N, Parkin D, Spencer A. Economic analysis in health care. Wiley, 2nd edition, 2012.

Nuna	Ukiunut inuuffigisamut ataatsimut angusamut aningaasartuut (kr.)	QALY-mut angusamut ataatsimut aningaasartuut (kr.)
Schweiz ⁶⁰	86.000	
India ⁶¹	23.600	
Kina ⁶²	420.000	440.000
USA ⁶³		180.000
Canada ⁶⁴		104.000 – 5.200.000
WHO ⁶¹		1-3 x BNP/indbygger
Tuluit Nunaat ⁶⁵		ca. 200.000-300.000
Kalaallit Nunaat	450.000 – 900.000	3.600.000-7.400.000

Tabeli 15.1 Ukiunut inuuffigisamut ataatsimut angusamut aamma QALY-mut ataatsimut angusamut aningaasartuutit nassaarinqartut

Soorlu tabeli 15.1-imi takuneqarsinnaasoq inuunermut angusamut ataatsimut aamma pitsanngorsakkamik inuuneqaqqilernermut ataatsimut angusamut aningaasartuutit Kalaallit Nunaanni killiliussanut naleqartitanit qaffasinnerungaatsiarput nunani allani saqqummiunneqartunut sanilliullugit.

Pissutsit ilisimaneqanngitsut tarrarsuisarnerni aningasaqarnermut sunniuteqarsinnaapput. Naatsorsuinerni tunngavigineqarput pissutsit ullumikkut atuuttuusut. Soorlu assersuutigalugit sumi najugaqalertarnermut tunngasut aamma angallannermi attaveqaatit allanngorsinnaanerit naatsorsuinerni ilanngunneqanngillat. Ullumikkut peqqinnissaqarfimmi annertuumik ajornartorsiutigineqarpoq immikkut ilisimasaqartunik sulisussaqaarnissaq aamma taakkuninnga sulisoqaannarnissaq. Ingammik qinguartaasarnermut tunngatillugu ullumikkut ajornartorujussuuvoq inunnik piginnaasaqartunik pissarsinissaq. Tamatuma tarrarsuisarnermik iliusissat ajornartunngortissinnaavai ingerlanneqarnera eqqarsaatigalugu aammalu pitsaassusia eqqarsaatigalugu. Tamatuma kingunerissavaa tarrarsuisarnermi iluaqutissap annikillinissaa imaluunniit tammavinnissaa, tamatumalu kingunerisaanik inuunermut annaanneqartumut ataatsimut imaluunniit pitsanngorsakkamik inuuneqaqqilernermut aningaasartuutit naatsorsuutigineqartunit qaffasinnerulernerat.

⁶⁰ deGelder R, Bulliard JL, de Wolf C, Fracheboud J; Draisma G; Schopper D, et al. Cost-effectiveness of opportunistic versus organized mammography screening in Switzerland. *Eur J cancer* 2009;45(1):127-138.

⁶¹ Okonkwo QL, Draisma G, der Kinderen A, Brown ML; de Koning HJ. Breast cancer screening policies in developing countries: A cost-effectiveness analysis for India. *J Natl Cancer Inst.* 2008;100(18):1290-300.

⁶² Wong IOL, Kuntz KM, Cowling BJ, Lam CLK, Leung GM. Cost effectiveness of mammography screening for Chinese women. *Cancer.* 2007;110(4):885–95.

⁶³ Stout NK, Rosenberg M a., Trentham-Dietz A, Smith M a., Robinson SM, Fryback DG. Retrospective cost-effectiveness analysis of screening mammography. *J Natl Cancer Inst.*

Mittmann N, Stout NK, Lee P, Tosteson ANA, Trentham-Dietz A, Alagoz Q, Yaffe MJ. Total cost-effectiveness of mammography screening strategies. Catalogue no. 82-003-X. Statistics Canada 2015

⁶⁵ NICE. Measuring effectiveness and cost effectiveness: the QALY. National Institute for Health and Care Excellence. 2010.

Akimmissaarfiit assigiinngitsut kalaallit arnat misigisinnaavaat tarrarsortinnissamut peqataanissamut tunngatillugu, kiisalu pissakinnerusut aamma arnat nalunaaqquttap akunnermusiaqarlutik sulisut imaluunniit kisimiittuullutik meeqqanut akisussaaffeqartut imaluunniit assingusumik atugallit, taakku naatsorsuutigineqarsinnaapput tarrarsortittarnissamut neqeroorummik annikinnerusumik atuinissaat. Tamanna naatsorsuutigineqarpoq atuagassiat atuarneqartut tunngavigalugit, tassani paasineqarmat arnat inuuniarnermi pitsaaneruserumik inissisimasut tarrarsortittarnernut peqataaneruserartut iviangitigut kræfteqarnermut aamma illissap paavatigut kræfteqarnermut tunngatillugu⁶⁶, kiisalu arnat illoqarfiit avataanni najugaqartut tarrarsortittarnernut peqataasarnerat annikinnerusartoq⁶⁷. Inuuniarnermi atukkatigut equngassutaasoq alla pingaaruteqarsinnaasorlu pisinnaasoq tassaavoq, arnat nalunaaqquttap akunneranut akissarsiallit tarrarsortinnerminni aningasarsiasamik annaasamik matussusertinngitsoorsinnaagaat. Tamatuma kingunerisinnaavaa arnat aningaasaqarnermikkut amikkisaartut inissisimasut tarrarsortittarnernut peqataangitsuinnerat.

Soorlu WHO-mit allaaserineqartoq tarrarsuisarnermut pilersaarut ataatsimut isiginnilluni peqqissutsimut aningaasanik atorineqartunik agguaassineri naapertuilluartumik atorineqartariaqartoq, kiisalu aningaasaqarnermi aningaasartuutit pilersaarummut tunngasut peqqissutsikkut pissarsiarineqartumut naleqqiussilluni tulluurtuusariaqartut.

Inuiaqatigiinni aningaasaqarniarnerup tungaanit isiginnilluni Kalaallit Nunaanni iviangitigut kræfteqarnermik misissuilluni tarrarsuisarnerup tullerriarnermi salliutinneqarnissaa tulluurtuunngilaq, tamatumunnga aningaasartuutissat iliuusissani misissorneqartuni qaffasippallaarujussuarput peqqissutsikkut iluaqutissanut sanilliussilluni.

Taamaattorli mianerisassanik allanik peqarsinnaavoq soorlu assersuutigalugu ileqqorissaarnermut tunngasunik, tassa iviangitigut kræfteqarnermi misissuilluni tarrarsortittarnermik toqqaanissamut isumalluutit tamatuma naleqatai napparsimasunut allanut atornissaanninngarnit.

Eqikkaaneq aamma inerniliineq

- Kalaallit Nunaanni iviangitigut kræfteqartarneq akuttuvoq. Tamatuma kingunerisaanik tarrarsuisarnermik akisuneruvoq tarrarsuisarnermik atorlugu kræfteqartunik siusissukkat paasinninnermut, nunanut allanut amerlaneruserumik nassaarfiusartunut sanilliussilluni.
- Pitsanngorsakkamik inuuneqaqqilernermit ukiumut ataatsimut pissarsiarineqartumut aningaasartuutit qaffasittorujussuupput angalanermit aamma akunninnermi aningaasartuutit pissutaanerullutik.
- Iviangitigut kræfteqarnermik tarrarsuilluni misissuinerup WHO-p aalajangiinermini tunngavianut naammassinninngillat, tassa tarrarsuisarnermik pilersaarummi aningaasartuutit peqqissutsimut tunngatillugu pissarsiarisanut iluaqutaasunut naleqquttumik annertussuseqassapput.

⁶⁶ Damiani G, Federico B, Basso D, Ronconi A, Bianchi CBNA, Anzelottini GM, et. Al. Socioeconomic disparities in the uptake of breast cancer and cervical cancer screening in Italy: a cross sectional study. BMC Public Health 2012;12(1):99.

⁶⁷ Leung J, McKenzie S, Martin J, McLaughlin D. Effects of rurality on screening for breast cancer: a systematic review and meta-analysis comparing mammography. Rural Remote Health 2014;14(2):2730.

- Piviusumik nalorninartoqarpoq pineqartut ilaasa ilaatigut arnat nalunaaquttap akunneranut akissarsiallit tarrarsortittarnermut peqataanngivinnissaat, isertitassanik annaasaqarnissaq pissutigalugu imaluunniit tarrarsortikkiartornissaminnut angalasiaqarnertik pissutigalugu.
- Inuiaqatigiinni aningaasaqarniarnerup tungaanit isiginnilluni Kalaallit Nunaanni iviangitigut kræfteqarnermik misissuilluni tarrarsuisarnerup tulleriiaarinermi salliutinneqarnissaa tulluurtuunngilaq, tamatumunnga aningaasartuutissat iliuusissani misissorneqartuni qaffasippallaarujussuarput peqqissutsikkut iluaqutissanut sanilliussilluni. Taamaattorli mianerisassanik allanik peqarsinnaavoq soorlu assersuutigalugu ileqqorissaarnermut tunngasunik, tassa iviangitigut kræfteqarnermi misissuilluni tarrarsortittarnermik toqqaanissamut isumalluutit tamatuma naleqatai napparsimasunut allanut atornissaanninngarnit.

Photo: Ulrik Bang

